

HLAPEC JERNEJ IZTERJAL PRAVICO

Poslanska zbornica - Montecitorio - srede, 5. julija, približno ob 13. uri. V kar se da vročem rimskem poletnem dnevu je v polni poslanski avli mogočne parlamentarne palače v Rimu prišlo do bistvene odobritve členov zakona za Slovence v Italiji. Zakon, ki je za nas Slovence v deželi Furlaniji-Juljski krajini gotovo zgodovinski in ki ga je na včerajšnjem zaključnem glasovanju - v sredo, 12. julija, na praznik sv. Mohorja in Fortunata, zaščitnika oglejskega patriarhata - zbornica odobrila. Res, po vseh prejšnjih odlaganjih v parlamentu tega nismo pričakovali zlasti ne v tako vročih poletnih dneh...

Zaključek te parlamentarne poti v eni od vej italijanskega parlamenta je gotovo eden najpomembnejših mejnikov v življenju slovenske narodne skupnosti v Italiji. Sedaj mora zakon še v senat, kjer bo stekla podobna razprava z odobritvijo, nakar bo s podpisom predsednika republike ta dokument pravno in dejansko postal zakon republike. V senatu bo verjetno vse šlo bolj hitro, vladna večina je tu še trdnejša, tako da je upati na dokončno odobritev prihodnje jesen.

Kaj naj pa zapišemo o tem prvem dejanju, ki se je pravkar zaključilo v Rimu? S kakšnimi občutki smo spremljali to dogajanje? V monumentalni dvorani na Montecitoriu, kamor je sicer nelahko priti, je dobrih nekaj dni skoraj v celoti tekla beseda o slovenski stvarnosti. Že to je na opazovalca, še bolj na neposrednega poslušalca naredilo globok vtis. Na stotine in stotine italijanskih poslancev, ki se ure in ure, tako ali drugače ukvarjajo s Slovenci! Pa še občutek, da se je isti veličastni in resnobni avli nekako tričetrt stoletja prej v dobi črne diktature sicer tudi, a prav obratno, govorilo o Slovencih. Tedaj pa so tako z vladne kot parlamentarne režimske strani padale temne grožnje na sam obstoj Slovencev v Italiji.

Na misel mi je kot na filmskem traku prišla vsa dolga kalvarija primorskih Slovencev, ki so za te ideale, ki jih danes uradna Italija priznava, trpeli, se borili, ječali, krvaveli, umirali in vsekakor s pokončno držo in "visoko dvignjeno glavo" vztrajali do konca v borbi za svoje narodne pravice. Narodni dom, Bazovica, Podgora, Gonars, ječe in taborišča smrti, Trst z ulico Bellosguardo in Fraschette pri Frosinoneju - vse to in še mnogo drugega le ni bilo zaman! Tako je danes lahko ta zgodovinska procesija zaživela pred našimi očmi v vsej svoji trpkosti in bolesti, pa tudi pogumu in ponosu.

Poglejmo, kako je potekal parlamentarna razprava. Tu ne bomo podrobno poročali o zanimivi in trezni debati, ustavimo se le ob nekaterih splošnih ugotovitvah. Predstavniki vladne večine in stranke CCD (Krščansko demokratske sredine), ki je sicer v opoziciji Pola svoboščin, so zagovarjali stališča za zaščito. Ta je v glavnem iznašal poročevalec večine posl. Masetti z globokimi in pomenljivimi posegi. Enako tudi predsednica ustavne komisije posl. Russo Jervolino. Za desničarsko opozicijo pa je z žolčnimi nastopi posegal poročevalec opozicije, namreč posl. Menia iz Trsta (predvsem večkrat banalne izjave v zvezi s slovenskimi šolami, rabo jezika itd.).

STRAN 2

ANDREJ BRATUŽ

MIMOGREDE

Vse tako imenovane revolucionarne spremembe so v zgodovini človeštva krvavo zapisane z nasiljem, vojnami, žrtvami, izginotjem množic, etničnimi in ideološkimi čiščenji. Krščanstvo je v nekaterih obdobjih zgodovine podleglo tej logiki spreminjanja sveta. Tedaj je zagotovo zatajilo Učenikovo metodo in njegov način reševanja perečih vprašanj osebne in družbene pravičnosti in vedno aktualno vprašanje dostojanstva in svetosti človeškega življenja.

ZVONE ŠTRUBELJ, "ALI JE BOG OČE IN MATI"

PO MIMOHODU GOLOTE V RIMU

ZA NEKATERE POLITIKE BUMERANG

DRAGO LEGIŠA

Kdor je prejšnji teden na ekranih italijanske državne televizije gledal tako imenovani in razvpiti World Gay Pride ali po naše "svetovni ponos homoseksualcev", je moral biti naravnost zaprepalčen in osupnjen. Po glavnih rimskih ulicah je korakala velika in pisana množica, v kateri je odločno prevladovala golota oziroma tisti deli človekovega telesa, ki jih iz občutka sramu ne kažemo niti doma in še manj na ulici. Nobena skrivnost ni, da je šlo za grobo in tudi drzno izzivalno dejanje, uperjeno zoper katoliško Cerkev, katere središče je prav v Rimu. Slovesnemu obhodu večtisočglave množice je rimski župan najprej obljubil nekakšno pokroviteljstvo, kmalu pa se je skesal ter delil mnenje predsednika vlade Amata, ki je to svojevrstno manifestacijo ozna-

čil za neoportuno in si s tem takoj nakopal jezo in vsakovrstne očitke vseh neposredno ali tudi samo posredno prizadetih posameznikov in krogov.

Vatikan je pri tem dejansko molčal, četudi bi po konkrdatu, ki ureja odnose med državo in Cerkvijo, lahko popolnoma upravičeno protestiral in od države zahteval ustrezno ravnanje. Cerkev je spregovorila šele po obhodu, in sicer z najvišjega mesta. Ob molitvi Angelovega češčenja je sveti oče Janez Pavel II. v nedeljo, 9. t.m., takole dejal: "Ne morem prikriti svoje grenkobe spricho afronta proti jubileju in žalitve krščanskih vrednot mesta, ki je tako pri srcu katoličanom z vsega sveta". "Cerkev ne more zamolčati resnice, ker bi se s tem pregrešila zoper zvestobo do Boga Stvarnika in ne bi pomagala razločevati dobro od zlega".

Hkrati pa je obsodil vsakršno diskriminacijo na račun homoseksualcev in pri tem glasno in jasno poudaril, da jih je treba spoštovati.

Prav gotovo ima prav vseučiliški profesor iz Milana Giorgio Rumi, ko poudarja, da ne moreš postavljati na isto raven pravice, da nisi diskriminiran, in zahteve, da zvezo med dvema homoseksualcema izenačiš z zakonsko zvezo moža in žene, torej z družino. "Mislim pa, da je papež vsekakor branil naravno pravico, saj je naglasil, da morajo kristjani homoseksualce spoštovati."

Kdor ni v slabi veri, bo moral priznati, da so bili napadi na Cerkev dejansko neupravičeni in brezpredmetni. Manifestanti so namreč zahtevali predvsem socialno varstvo, priznanje pokojnin za partnerja, ki ostane sam, pravico do stanovanj in podobno. Vse to pa ustava italijan-

ske republike (in ne Cerkev) predvideva za družine, saj temeljna državna listina posveča družini kar tri člene (29., 30. in 31.). Družina je, kot pravi republiška ustava, "naravna družba, ki temelji na zakonski zvezi" (čl. 29), njeno sklenitev pa republika spodbuja z gmotnimi in drugimi ustreznimi ukrepi (člen 31).

Janez Pavel II. je torej pogumno in dostojanstveno obrazilo nauk Cerkve o tem za nekatere zelo kočljivem vprašanju, na katerega kristjan mora gledati s pomočjo kompasa, katerega bistvene komponente so resnica, pravica in ljubezen. Politiki, ki so se predvsem iz oportunističnih razlogov udeležili rimskega pohoda, so se pošteno uštelili, saj bo njihovo obnašanje delo kot bumerang. To pomeni, da so si naredili medvedjo uslugo, kar bodo bližnje volitve gotovo potrdile.

30. FESTIVAL - ŠTEVERJAN 2000

PRAZNIK PESMI SREDI GORIŠKIH BRD

VALENTINA HUMAR

FOTO RUMBAČA

Prejšnjo nedeljo zvečer je padel zastor na 30. Festival narodnozabavne glasbe v Števerjanu, ki je potekal med Borovci od petka, 7. julija. V prvih dveh tekmovalnih večerih je, kot nalašč, nastopalo 30 ansamblov, od katerih je komisija za glasbo (Bertl Lipusch, Franc Lačen, Danilo Čadež, Janez Per, Tullio Možina, Lojze Hlede, Marko Terčič, Bogdan Kralj in Mihael Corsi) prepustila v finalni nedeljski del štirinajst. Letos je bila kvaliteta izvornih melodij nad povprečjem prejšnjih let. Na sliki pogled na občinstvo.

STRAN 10

02	Breda Susič ČRNA GORA: KDAJ ODCEPITEV OD SRBIJE?	11	Jurij Paljk RUMITARJI ZA SVOJ DOM
03	Jurij Paljk / intervju BORIS PANGERC	12	SLOVENSKI SREDNJEŠOLCI V ARGENTINI
05	DR. JURIJ BIZJAK ŠKOF POGUMA IN LJUDI	14	Damjan Hlede OLAJŠAVE ZA "PRVI DOM"...
07	Milan Gregorič MATVEJEVIČEV MEDITERANSKI BREVIR	15	Marjan Drufovka V GORICI USPEL PRAZNIK ŠPORTA
09	Matjaž Rustja TABORI - VRHUNEC SKAVTSKE SEZONE	16	Harjet Dornik JAVOR NAD MOJSKO DRAGO

HUDE POMANJKLJIVOSTI V ZAŠČITNEM ZAKONU

Vse kaže, da bo zakon za zaščito slovenske narodne skupnosti v F-Jk, ki ga je poslanska zbornica dokončno odobrila, v nekaterih bistvenih aspektih hudo pomanjkljiv. To je mnenje deželnega tajništva stranke Slovenske skupnosti, ki se je zbralo 6. t.m. v Nabrežini. Uvodno poročilo je podal tajnik Andrej Berdon, sledila pa je daljša in poglobljena razprava, v kateri so sodelovali vsi udeleženci.

Deželno tajništvo je z zadovoljstvom ugotovilo, da je

SSk prek poslancev Union Valdotaïne Luciana Caverija in Südtiroler Volkspartei Siegfrieda Bruggerja lahko aktivno sodelovala tudi v zadnji fazi oblikovanja zakona, saj je prek njiju vložila svoje popravke k Masellijevemu besedilu. Nekatere je vladna večina sprejela oziroma upoštevala, druge pa je, žal, zavrnila. Tako je po mnenju SSK posebno pomanjkljiv 4. člen, pri obravnavi katerega je večina ne samo zavrnila popravek SSK, ki je navajal vseh 35 občin, v

katerih je slovenska manjšina zgodovinsko prisotna, ampak je dejansko celo sprejela popravek poslanca NZ Roberta Menie, po katerem bo za določitev območja izvajanja zaščitnih norm odločilen pristavek najmanj tretjine svetovalcev posameznih občin. Na dlani je, da to lahko hudo omeji ozemeljski obseg zaščite.

Deželno tajništvo SSK je na seji obravnavalo tudi druge zadeve. Posebej se je zaustavilo pri spremembi statuta avtonomnih dežel, ki jih je odobril parlament v prvem branju in ki zadevajo deželne volilne zakonodaje. Tajništvo je z zaprepadenostjo ugotovilo, da za razliko od popravkov statuta drugih dežel, popravi ki statuta dežele F-Jk ne predvidevajo zajamčene zastopnosti narodnostnih manjšin, v konkretnem primeru slovenske. To je rezultat politične "osi", ki se je v tem primeru osnovala med LD in NZ. Obe ti stranki sta se namreč odločno opredelili za predsedniški sistem in proti avtonomni zastopnosti slovenske manjšine. In tako se dogaja, da medtem ko bo npr. revidirani statut dežele Tridentinske Južne Tirolske v zvezi z volilno zakonodajo poleg italijanskega in nemškega prebivalstva izrecno izpostavljala prisotnost Ladincev ter celo Cimbrov in Mohenov, revidirani statut dežele F-Jk še vedno ne bo niti z besedico omenjal prisotnosti slovenske manjšine. Očitno je, da gre za pravo diskriminacijo, ki jo je po mnenju SSK mogoče in nujno odpraviti. Tudi v tem primeru je, žal, prišla do izraza pogubna politična naravnost večinskega dela slovenske manjšine, ki se opredeljuje za vključevanje v vsedržavne stranke.

ZAKONSKI ODLOK

KADILCEM SLABA PREDE

Italijanska vlada je prejšnji teden odobrila zakonski odlok, ki prepoveduje kajenje na vseh delovnih mestih, v vseh odprtih javnih prostorih, kot so bolnišnice, šole in telovadnice. Prepovedano je kajenje na tramvajih, avtobusih in vlakih, na železniških postajah in letališčih, v tovarnah in barih, v restavracijah in diskotekah. Kajenje bo dovoljeno v barih in restavracijah ter na vlakih, ki imajo posebne prostore za kadilce.

Zakonski odlok bo proučila najprej konferenca, na kateri sodelujejo predstavniki države in dežel, nato pa bo sta o njem razpravljala poslanska zbornica in senat. Za kršilce so predvidene kazni od 50 do 300.000 lir. Kdor pa bo imel nalogo, da nadzoruje, če se zakonski predpisi spoštujejo, bo v primerih nemarnega opravljanja dela podvržen visokim globam, ki bodo lahko znašale tudi 16 milijonov lir.

Minister za zdravstvo Veronesi je izjavil, da vlada ne želi nobene križarske vojne, temveč hoče samo varovati 44 milijonov Italijanov, ki ne kadijo. V Italiji je kakih 12 milijonov kadilcev, kajenje pa povzroča po zadnjih podatkih kakih 10.000 smrti letno.

ZAKONSKI ODLOK

KADILCEM SLABA PREDE

Italijanska vlada je prejšnji teden odobrila zakonski odlok, ki prepoveduje kajenje na vseh delovnih mestih, v vseh odprtih javnih prostorih, kot so bolnišnice, šole in telovadnice. Prepovedano je kajenje na tramvajih, avtobusih in vlakih, na železniških postajah in letališčih, v tovarnah in barih, v restavracijah in diskotekah. Kajenje bo dovoljeno v barih in restavracijah ter na vlakih, ki imajo posebne prostore za kadilce.

Zakonski odlok bo proučila najprej konferenca, na kateri sodelujejo predstavniki države in dežel, nato pa bo sta o njem razpravljala poslanska zbornica in senat. Za kršilce so predvidene kazni od 50 do 300.000 lir. Kdor pa bo imel nalogo, da nadzoruje, če se zakonski predpisi spoštujejo, bo v primerih nemarnega opravljanja dela podvržen visokim globam, ki bodo lahko znašale tudi 16 milijonov lir.

Minister za zdravstvo Veronesi je izjavil, da vlada ne želi nobene križarske vojne, temveč hoče samo varovati 44 milijonov Italijanov, ki ne kadijo. V Italiji je kakih 12 milijonov kadilcev, kajenje pa povzroča po zadnjih podatkih kakih 10.000 smrti letno.

KDAJ ODCEPITEV OD SRBIJE?

BREDA SUSIČ

Razlika med formalno in dejansko demokracijo je bila v nekdanji Jugoslaviji vedno opazna. Tako nima sprememba jugoslovanske ustave, ki jo je minuli teden nepričakovano dosegel Milošević in ki uvaža demokratično načelo neposredne izvolitve predsednika federacije in poslancev zgornjega doma zveznega parlamenta, z demokratičnimi pravili nobenega opraveka.

Milošević, ki je na oblasti od leta 1989, je tokrat že drugič prikrojil ustavo v svoj prid. Prvič je to storil l. 1997: ustava mu ni dovoljevala, da bi bil tretjič izvoljen za predsednika Republike Srbije. Tako je glavino izvršne oblasti z republiške prenesel na federalno raven. Predsednik federacije, ki po prejšnji ureditvi ni imel več kot reprezentativno funkcijo, je postal tako prvi nosilec oblasti in na to mesto je bil seveda izvoljen Milošević sam. Predsednika federacije pa je imenoval parlament. To je jamčilo, da je na tem mestu lahko prišlo do rotacije med predsedniki različnih narodnosti, tudi manjšinskih. Neposredna izvolitev predsednika pa izničuje vsako možnost, da bi kdaj to mesto zasedel kak črnogorski kandidat, saj je razmerje med srbskimi in črnogorskimi volivci 15 proti 1.

Praviloma bi moral predsedniški mandat zapasti Miloševiću aprila prihodnjega leta, obenem pa ne bi smel več kandidirati za to mesto. Ustavne spremembe, ki jih je sprejel parlament, pa odpirajo možnost za izvolitev Miloševića še za dva mandata, to je za skupno osem let. Tako srbski kot črnogorski in zahodni opazovalci si namreč ne delajo utvar glede dejanske popularnosti, ki jo Milošević uživa v državi. Vsi so prepričani, da bo po zaslugi novih pravil igre na predčasnih volitvah (te bodo menda že to jesen) ponovno zmagal. Opozicija v Srbiji namreč ostaja razdeljena, sprta in je daleč od tega, da bi lahko predstavila kakega karizmatičnega voditelja. Kot rečeno, pa je sedaj brez moči tudi Črna

gora, ki je dejansko izgubila enakopravni status v zvezi.

Mala republika, ki že dalj časa lovi ravnotežje med avtoritarno Srbijo in simpatijami za Zahod, je kot odgovor na odločitve Beograda izglasovala moratorij na vse sklepe zveznega parlamenta, vlade in drugih organov zvezne države. To pomeni, da odločitve, vključno s spornimi ustavnimi spremembami, v Črni gori ne bodo veljavne, dokler jih ne potrdi republiška skupščina.

Ta odločitev pa močno spominja na podobne sklepe (slavna dopolnila XCVI-XCVII k Ustavi Republike Slovenije), ki jih je sprejela Slovenija leta 1990, ko se je na tak način dejansko začela ločevati od Jugoslavije. Obenem je predsednik Djukanović (na sliki) napovedal, da se Črna gora ne bo udeležila volitev. Ne bo niti izzivala federalne vojske, vendar bo po referendumu o samostojnosti proglasila odcepitev. Pred secesijo pa ga že svari zahodni državni politiki, ki se bojijo nove vojne.

Slovenija je pred desetimi leti uvajala odcepitvene akte premišljeno in previdno. Razmere v Črni gori pa so zelo različne od takratnih slovenskih. In čeprav je Miloševićeva glavna skrb ostala ohranitev lastne oblasti, bi bilo treba ugotoviti, ali se je za to pripravljena odpovedati Črni gori in novi vojni.

2

ČETRTEK
13. JULIJA
2000

S 1. STRANI

HLAPEC...

Naj še omenimo zanimiv poseg, ki ga je imel poslanec Martino, bivši zunanji minister Berlusconijske vlade. Ta je v bistvu dobro zavrnil nekatero očitke na račun slovenske vlade, zlasti pa zunanjega ministra Peterleta, češ da izvaja pritisk na Italijo. Naj še dodamo kot važnejši izsek iz razprave zadevo o izvoljenem zastopstvu slovenske manjšine. Tu se je pokazalo tudi, da načelno ni pravzaprav kake močne opozicije, saj tudi temu vprašanju nekako botruje recipročnost. Dejstvo, da imata tako Slovenija kot Hrvaška v ustavi oz. z zakoni zajamčeno zastopstvo italijanske manjšine, ni nepomembno. To je posebej potrdil predsednik zbornice Violante, ki je specifično zabeležil to ustavno garancijo v republiki Sloveniji.

Sam poročevalec Maselli je tudi zelo domiselno spomnil na dejstvo, da je bila že v ustavodajni skupščini slovenska manjšina, poleg nemške in francoske, izrecno omenjena in torej vredna posebne zaščite.

Hlapec Jernej, ki smo ga tu vzeli za simbol slovenskega življa na Primorskem, je torej v tem le uspel in izterjal svojo pravico. Sedaj je na nas vseh, da bomo znali to učinkovito in krepko uresničiti.

POVEJMO NAGLAS

JANEZ POVŠE

BAJUKOVO SPRAVNO DEJANJE OBRODILO SADOVE

Kot smo na tem mestu poročali, je pred nedavnim predsednik nove slovenske vlade Andrej Bajuk položil venec na grob žrtvam povojnih pobojev v Kočevskem Rogu, prav tako pa pobitim aktivistom Osvobodilne fronte na Turjaku. Ob tem dejanju smo izrazili prepričanje, da je počastitev žrtev obeh strani edina prava pot za dosego tiste sprave med Slovenci, ki nas bo šele utemeljila kot sodobni civilizirani evropski narod in nam utrla pot v obetavno prihodnost. Minuli teden pa je predsednik države Milan Kučan položil venec na grobišče pobitih domobrancev v že navedenem Kočevskem Rogu, in sicer ob 10-letnici prve tamkajšnje sprave slovensost. Ob tej priložnosti je ponovil besede obžalovanja in obsodbe povojnih zunaj-sodnih pobojev. Svoj obisk Kočevskega Roga je predsednik slovenske države utemeljil z naslednjimi štirimi razlogi: vsi mrtvi imajo pravico do imena na grobu in do miru v njem. Samo na podlagi pietete do mrtvih je mogoče spravno sožitje med živimi. Paziti se je treba politične zlorabe preteklosti, ki bi lahko vzbudila nova sovraštva ter slednjič misel, naj spomin na spravno slovensost v Rogu odpre nove poti sprave.

Vsak človek dobre volje je iskreno vesel, da je predsednik države pokazal enako širino do žrtev z nasprotne strani, kot je to nekaj prej storil novi predsednik vlade. Prepričani smo namreč, da je vloga predsednika države tolikanj vplivna, da daje vsakršnemu dejanju te vrste še posebno težo in pomen. Verjetno zato ne bi bilo umestno, ko bi obžalovali vse

zamujene priložnosti, ki jih je mogoče nadoknaditi v prihodnosti. Najbrž je predsednik države zaradi pretehtanih političnih ozirov v zadnjih letih posvetil zelo veliko pozornost številnim praznikom v spomin na vrednote NOB, kot bi se vsi Slovenci zares prepoznavali v tovrstnem poimenovanju medvojnega časa. Usmeritev zgolj v takšne počastitve oziroma takšno razumevanje naše polpretekle zgodovine vendar temeljne in še vedno ne pomirjene zgodovine se je marsikdaj zdela celo načrtna, prav gotovo pa ni v ničemer prispevala k notranjemu slovenskemu zblizevanju, ampak ravno nasprotno. Zato se je danes mogoče toliko bolj strinjati z mislijo, da imajo vsi mrtvi pravico do imena na grobu in da je samo na podlagi spoštovanja vseh naših mrtvih možno spravno skupno življenje sedaj in v prihodnosti. V zvezi s tem pa ni videti nevarnosti, da bi se mogla med našimi ljudmi vzbuditi nova sovraštva. Sovražili naj bi tisti, ki so v Rogu zgubili svojce, pri čemer je večina med njimi desetletja vdano molčala? Sovražili naj bi tisti, ki so resnico o pobojih dolga leta skrivali? Zakaj bi sovražili, ko jim vendar nihče nič noče? Kar pa se tiče misli, naj bi se sedaj po možnosti odprle nove poti do sprave, je res, da smo ji že povsem blizu in da je treba preprosto udejanjiti le dve stvari: mrtvim dati ime na grobov in v anagrafske sezname ter postaviti skupen spomenik vsem slovenskim žrtvam II. svetovne vojne. Takšen sklep bi moral sprejeti parlament, spodobilo bi se, da z dvetretjinsko večino.

NOVI GLAS

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:

34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18

TEL 0481 533177

FAX 0481 536978

E-MAIL noviglas@tmedia.it

34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3

TEL 040 365473

FAX 040 775419

E-MAIL nglasts@tin.it

GLAVNI UREDNIK: ANDREJ BRATUŽ

ODGOVORNI UREDNIK: DRAGO LEGIŠA

IZDAJATELJ: ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA, PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN

REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5

TISK: TISKARNA BUDIN / GORICA

NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI

IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDNIKOV V ITALIJI - FISC

LETNA NAROČNINA: ITALIJA IN SLOVENIJA 70.000,

INOZEMSTVO 110.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 140.000 LIR

POŠTNI TEKOČI RAČUN: 10647493

CENA OGLASOV: PO DOGOVORU

INTERVJU / BORIS PANGERC

BREZ TRDNIH OSNOV NI MOGOČE GRADITI JUTRIŠNJEGA DNE

JURIJ PALJK

Gospod župan, povejte, kako se lahko slovenski šolnik in pesnik odloči za javno, politično delo?

Bolj kot za odločitev gre za eno tistih priložnosti, ki se ti v življenju ponudijo nenadoma in nepričakovano in jih zaslužiš kot izjemen izživ, zato si ne pomišljaš veliko, temveč jo zagradiš. V mojem primeru je bilo to še toliko bolj izzivalno, ker se nisem nikoli ukvarjal s politiko, nikoli nisem bil vpisan (in še danes nisem) v nobeno stranko, ker sem vse svoje moči vlagal in posvečal kulturi, šolstvu in književnemu ustvarjanju in se torej po svoji naravi nisem nikoli mogel poistovetiti z eno samo stranko, temveč sem želel biti nekje "nad" specifičnim političnim dogajanjem v smislu strankarske aktivnosti ter jemati najboljše, kar lahko vsaka stranka ponuja, in to obračati v dobrobit ljudi, kraja in ozemlja, na katerem živim. To stvarnost pa sestavljajo ljudje, ki spadajo v različne stranke ali pa so svetovnonazorsko, ne pa tudi strankarsko opredeljeni; vsak človek pa je vreden največjega spoštovanja ne glede na svoje politično prepričanje, jezik, narodnostni, rasni in kulturni izvor. Kot šolnik in književnik nisi izvzet iz javnega delovanja, temveč si globoko v središču dogajanja, županovanje pa je samo postavljeno v politični okvir po naravnem izvoru funkcije, ki jo izvršuješ, ker ta funkcija izhaja iz političnega dogovora političnih strank, ki te na volitvah podprejo in ki potem s tabo sodelujejo v okviru večine, ki se je po tem političnem (in programskem) dogovoru formirala.

Osebnost pa se nimam za politika, temveč skušam na čim boljši način upravljati ozemlje občine Dolina, ki so mi ga volivci na zadnjih volitvah 13. junija 1999 že drugič zaupali. Obenem pa se čutim polno odgovornega občanom naravnost in v celoti, kajti z direktno izvolitvijo župana je vez med volivci in kandidatom še kako neposredna, zato je ta vloga tudi težka in mučna, ker imaš nenehno občutek, da si svojim občanom na dolgu, posebno, ko določenih obvez ne moreš izpolniti tako, kot si si predstavljal, kot si obljudil ali kot si želel.

Govorim o občanih in ne o volivcih; volivci so tisti, ki so listo Skupaj-Insieme in mene volili in izvolili, občani pa so vsi, tudi tisti, ki nas niso volili, a imajo pravico, kot davkoplačevalci in kot del v celoti našega občestva, da uživajo ali zahtevajo storitve in dobrine, ki jih je občinska uprava dolžna zagotoviti vsem. To so lepe besede, a do njihove popolne uresničitve je zelo težko priti in mislim, da bodo imeli moji nasledniki še polne roke dela, preden bomo prišli do optimalnega stanja.

Ste župan občine Dolina, ki ima gotovo vrsto težav, kot vse naše občinske uprave, v katerih živi slovenska manjšina. Predstavite nam vašo občinsko upravo, občino in seveda njene najbolj pereče težave.

Uprava je slovenska. Moji mladi, zdravo ambiciozni in dinamični odborniki ne štedijo moči, delajo

Borisa Pangercu poznamo kot župana v občini Dolina, prav gotovo pa tudi kot dobrega pevca - saj je bil vrsto let član Tržaškega okteta - kot pesnika in zadnje čase tudi kot vse bolj uveljavljenega pisatelja. Njegova zadnja knjiga *Grad v Kaličju* je bila samo povod za obširnejši pogovor z njim, na katerega je zelo rad pristal.

vestno in zavzeto. To je največkrat trdo delo v ozadju; prebijati se je treba skozi zapletene meandre neusmiljene birokracije, dan na dan se je potrebno soočiti s problemi vsakdanjih potreb, ki zadevajo vsa področja, ki označujejo vsakdanje javno in privatno življenje naših občanov (vzdrževanje občinskih poslopij, javna razsvetljava, javna kanalizacija, cestno omrežje, smetarska služba, javne površine, nerazčiščeni lastniški odnosi, vodovod, socialno skrbstvo, šolstvo, kultura, šport, sindikalni odnosi, srenje, odnosi z drugimi javnimi institucijami, kot so Ezit, Dežela, Pokrajina, sosednje Občine, Občine onkraj državne meje, urbanistika in še in še in še...). Vsakodnevno se je potrebno soočiti z željami in potrebami občanov, ki so takšne in drugačne sorte... Mislim - potrebe in želje so takšne in drugačne sorte in pa občani so takšne in drugačne sorte.

V splošnem pa so občine kot krajevne upravne ustanove močno pod pritiskom, ker je vse več kompetenc, ki jih nadrejene uprave kratko malo vračajo na občine same.

Občine pa jim morajo enostavno biti kos ob istem ali pa še manjšem prilivu denarja in z enako zasedbo usposobljenega osebja. Za vse zadalžitve, ki jih mora trenutno absolvirati, je že naša Občina premajhna; kako težko dihaajo še manjše Občine, pa je res pravi čudež, da ne pokajo po šivih. Zato se vedno bolj uveljavlja težnja po združevanju za skupno upravljanje nekaterih storitev, ki res močno bremenijo posamezne občinske proračune. Npr. dolinska in devinsko nabrežinska Občina imata skupnega tajnika, z miljsko Občino pa ima dolinska skupno socialno službo, s tržaško Občino smo konvencionirani za otroške jasli (sicer v zelo majhnem obsegu, pa vendar). To je

pot - pa če nam prija ali ne -, ki jo nakazuje prihodnost, kajti v bodoče bodo morale biti krajevne uprave vse bolj elastične, učinkovite in usposobljene za hipno odzivanje na novosti; kakovost življenja bliskovito raste, temu primerno mora rasti tudi sposobnost javnega upravljanja dobrin.

Drugi argument, po mojem mnenju zelo važen, je sožitje med Slovenci in Italijani, ali pravzaprav - grdo birokratsko rečeno - izvajanje tega sožitja. Naše občine - če nam je prav ali ne - postajajo že deloma slovenske. Resničnost moramo pogledati v oči in se moramo z njo "spoprijeti". Če se omejim na Občino Dolina, bom zapisal, da se je stanje v zadnjih desetih/petnajstih letih bistveno spremenilo. V polmetru stotih metrov od župne cerkve imamo že v skoro vsaki vasi lepo število tujerodnih priseljenih družin, to se pravi, da je italijansko govoreči življenj že prodrli v jedra naših vasi. Avtohtono slovensko prebivalstvo živi po svojem tisočletnem modelu, priseljenci pa izhajajo iz drugačnih izhodišč in pojmujejo življenje na vasi v drugačni luči. Obojim pa je skupno to, da morajo iz dneva v dan živeti z ramo ob rami, kar velikokrat pomeni ob skupnem dvorišču, hoditi po isti cesti, točiti vodo iz iste pipe, odlagati odpadke v isti smetnjak, parkirati avtomobil pod istim kostanjem ali lipo in podobno.

Vsakodnevna življenjska praksa se je bistveno spremenila za ene in za druge. Doslej je bilo v naši Občini sožitje zgledno, ker so priseljenci razumeli, da so se naselili v okolju, ki jim je prijazno, ki pa želi še naprej ohranjati svojo kulturno in narodnostno identiteto, vezano na tisočletno zgodovino, običaje, navede in sploh na jezik, ki je osnovna linfa za preživetje naroda.

Mnogi so se tudi vključili v naše organizirano življenje, velika večina pa jih stoji ob strani in goji le občasne družabne stike. Vendar bo treba prejkoslej napraviti kakovosten korak naprej in v doslej še v večinsko slovenski občini italijansko manjšino primerno vključiti v tok vaškega življenja. Osnovni pogoj je seveda jezik - tega jim ga sicer ne moremo vsiliti - opažamo pa zadnja leta porast zanimanja za znanje slovensčine, kar se odraža tudi po številu vpisanih v tečaje, ki jih občinska uprava organizira za občane, ki govorijo samo italijansko.

Vendar je to le en aspekt celotne zadeve, vse ostalo je potrebno še preučiti; nujno pa je z občani italijanskega jezika vzpostaviti odprt, širok, jasen in poglavljen dialog o vseh problematikah, ki se njih in nas naravnost tičejo.

Kako je v vaši občini urejeno z razlaščenjem slovenske zemlje? Se bodo še gradile velike industrijske cone, take ali podobne, kot so Tovarna velikih motorjev in naftovodni rezervoarji v Valah?

Velikih razlastitev ne bo več, ker takih obsežnih površin tudi nimamo več. Morda bodo čez nekaj let spet na razpolago površine, ki so bile že razlaščene. Tovarna Wartsila npr. (bivša Grandi Motori) ne plava v najbolj mirnih vodah. Kar pa se tiče družbe Siot, ki upravlja naftovod, imam zagotovila, da na zemljišču, ki se dotika vasi Doline, novih rezervoarjev ne bo gradila. Sicer pa, "dolinske Vale so že zaklane", hujše kot tako ne more biti. Vendar sem prepričan, da če bi se naftovod gradil danes, bi površina ostala zelena, rezervoarje pa bi namestili pod zemljo; žal pa ni bila kultura teritorija pred tridesetimi leti niti še v povojih, kaj šele, da bi o njem razmišljali s pozitivnim pristopom. Tega se zavedajo tudi pri družbi Siot...

O vas lahko mirne duše rečemo, da ste ljudski človek, tribun, ki je rad med ljudmi in se to vidi, kot se vidi tudi to, da vas imajo ljudje radi. Ste se morda zato odločili za kandidacijo za župana?

Jaz sem zrasel iz zemlje, koreninim v preteklosti, skušam živeti polno in dejavno sedanji trenutek in se trudim, da bi vrednote, ki so zaznamovale mojo notranjost in moj rod, ostale vrednote tudi v bodoče.

Brez trdnih osnov ni mogoče graditi jutrišnjega dne.

Ljubim svoj Breg in obožujem svojo Dolino, imam rad ljudi, takšne, kakršni so, ne kakršne bi jaz osebno rad, da bi bili. Popil sem veliko pelina, a sem tu in tam s kakšno žlico meda grenkobo tudi poplaknil. So trenutki, ko prideš čisto na dno in tedaj si rečeš: bolj dol ne more iti, torej - gre lahko samo navzgor. In rineš spet proti vrhu, ranjen, obtolčen, vendar v svesti, da z večjo izkušnjo imaš tudi več moči.

Za županovanje sem se načeloma odločil iz dveh poglavitnih razlogov: ker se mi je ponudila prilo-

žnost, da lahko skušam narediti kaj več za svoj kraj in za svoje ljudi, in ker mi je všeč sprejemati nove izzive in iti novim izkušnjam naproti. Bil sem med tistimi, ki so kdaj pa kdaj radi zalajali na občinsko upravo, no, pa sem hotel iti pogledat, kako je na drugi strani barikade.

Zdaj plačujem svoj davek, obenem pa "kasiram" za svojo tlako; včasih v zlatu, včasih v srebru, največkrat pa polna prgišča kamenja. In za kamen vemo, da boli, kadar udari, in tudi pusti podplutbo.

Vem pa tudi, da bo vse to trajalo do leta 2004, če bo večinska koalicija zdržala. Do takrat pa mislim korakiti v tisto smer, kamor so obrnjena stopala - torej naprej!

Kakšno vlogo ima pravzaprav župan v občinski upravi, in to še v občini, ki je pretežno slovenska?

Župan je po zakonu 142 iz leta 1990 (in poznejših popravkih in dopolnitvah) središčna oseba v upravi. Ima veliko moči pa tudi veliko odgovornosti. Omenjeni zakon je ljudem dal možnost, da si direktno izberejo osebo, ki ji zaupajo in od katere upravičeno pričakujejo, da bo izpolnila njihova pričakovanja. V majhnih občinah je ta vloga bolj poudarjena, ker si z občani v nenehnem vsakodnevnem stiku. In ni dneva, ki bi ti prihranil vsaj en izpit na "ljudski univerzi". Občani terjajo odgovore, zato je po mojem mnenju zelo važno, da so odgovori jasni in nedvoumni. Z ljudmi ni kaj slepomišiti; če je nek problem možno rešiti, je treba jasno reči, da je možno, imeti pa je treba tudi dovolj poguma, da se ljudem dajo tudi negativni odgovori, a je potrebno odklonilna stališča tudi primerno objasniti. Občan mora v vsakem trenutku jasno vedeti, pri čem je.

Ljudem je zelo težko pojasniti mehanizme, ki uravnavajo javna dela in pa notranjo logiko občinskega proračuna.

Naš je npr. stalno krvavo prekrtek in smo upravitelji nenehno pred morečo dilemo, katerim potrebam zagotoviti prednost. Vemo, da je po vsem občinskem teritoriju, ki obsega 25 km² - majhen po površini, a velik kot jama za sredstva, ki jih imamo na razpolago -, veliko potreb in da bi bili nujni brezštevilni posegi manjšega in večjega obsega, da bi ga lahko vsaj toliko uredili, da ne bi bilo hujšega negodovanja. Vendar je naša občinska blagajna odvisna le od davčnega priliva na nepremičnine in od dotacij, ki nam jih odmerjata Dežela in Pokrajina. Za večje investicije pa smo odvisni od Sklada za Trst, ki je v agoniji in ki je letos krepko zategnil mošnjo (za dve tretjini). Ostaja nam še upravni preostanek, povečini od ekonomij pri javnih delih in nekaj sto milijonov od zakasnelih plačil ter nekaj desetnih milijonov od urbanizacijskih pristojbin pri novih gradnjah.

Pri oblikovanju predračuna planemo na vse postavke, grabimo, kolikor mogoče iz koša, a ko je treba postaviti črno na belo, se spet pojavi klasična sekira, ki neusmiljeno klesti, kajti v občinski svet mora predračun romati "čist" - to se pravi: lahko izdaš natančno toliko, kot prejmeš!

SVETOPISEMSKA RAZMIŠLJANJA
OB BOGOSLUŽNIH BERILIH
V LITURGIČNEM LETU B

ŽLAHTEN IZBOR BOŽJE BESEDE,
NEDELJO ZA NEDELJO

VILJEM ŽERJAL

15. NAVADNA NEDELJA

"Videc, pojdi, beži... tam jej svoj kruh in tam prerokuj!" (Am 7, 12)

"Zares, blizu je njegova rešitev za tiste, ki se ga bojijo, in slava bo prebivala v naši deželi." (Ps 85, 10)

"Da zedini v Kristusu kot glavi vse, kar je v nebesih in kar je na zemlji." (Ef 1, 10)

"Če vas kakšen kraj ne sprejme in vas ne poslušajo, pojdite od tam in si otriesite prah z nog, njim v pričevanje." (Mr 6, 11)

Sv. pismo le opisuje Boga, ki ga ni mogoče zajeti v noben človeški pojem zato, ker presega vse, kar si moremo o njem misliti in ugibati. A cilj vsega človeškega hrepenenja ostane Bog in samo Bog ter spoznanje in uživanje njegovega notranjega življenja v edinosti Očeta in Sina in Svetega Duha. Ta cilj je Bog načrtoval od vekomaj. Ker pa je hudičev (Lk 10, 18) in človeški greh treščil med ljudi in je podrl ter zameglil ta božji načrt bogopodobnosti, je Bog sklenil, "da zedini v Kristusu kot glavi vse, kar je v nebesih in kar je na zemlji" (Ef 1, 10). Čeprav Bog deluje vedno v človeku (1 Kor 12, 6), je vendar zaupal človeku sodelovanje pri prenovi božje podobe v človeku. Ustvaril nas je brez nas, rešil pa nas ne bo brez nas, ker hoče svobodne ljudi.

Naloga, ki jo je Bog zadal človeku, je zahtevna. "Nam je naložil službo sprave... zaupal besedo sprave. Zavoljo Kristusa vas prosimo, spravite se z Bogom. Njega, ki ni poznal greha, je zavoljo nas storil za greh, da bi mi postali božja pravičnost v njem" (2 Kor 5, 19 b-21).

Pred leti je tržaški škof obiskal bolnega duhovnika na kardiološkem oddelku glavne bolnišnice. Ko se je od njega poslovil, se je obrnil še do starejšega soseda s pozdravom in vprašanjem o počutju. Ta pa ga je brž zavrnil takole: "Lei la magni la suo jota, che mi magno la mia" (t.j.: "Vi jejite svojo joto, kakor jaz jem svojo").

Prerok Amos je doživel že pred dobrimi 700 leti pr. Kr. podobno zavrnitev: "Videc, pojdi, beži v Judovo deželo, tam jej kruh in tam prerokuj!" (Am 7, 12). Duhovnik SZ, ki ni maral sprave med brati severnega in južnega kraljestva, ga je kratkotamo, in z grozno, odslovil.

Pri tem se lahko vprašamo, kako da Bog deluje tudi v ljudeh, ki zavračajo posredništvo človeka, preroka, ki govori v božjem imenu, ki govori o spravi, o edinosti, o ljubezni.

Pok. msgr. J. Ukmar nam je nekoč dejal: "Ko bodo škofje hodili od hiše do hiše vabiti ljudi v božje kraljestvo, takrat bodo zlati časi za Cerkev!"

Gotovo je hotel poudariti oznanjevanje Križanega (1 Kor 1, 23; 2, 2), ki je tudi danes v spotiko in prava norost (1 Kor 1, 23, 25).

Škofje hodijo od hiše do hiše po svojih duhovnikih; papež pa oznanja Odrešenika, križanega, celo po celem svetu, dasi je veliko hiš že izpraznjenih, brez življenja, predanih razpadu. So taki, ki razglašajo videnja Božje Matere, a obenem v svoji zmedenosti in propalosti oznanjajo, da je napočil "satanov čas". Poslušajo jih velike množice, med njimi tudi kak duhovnik! Širi se delovanje raznih verskih ločin-sekt, in to ne samo v Južni Ameriki, marveč tudi pri nas. Na pohodu je namreč sekularizacija.

Mamila poneumljajo ljudi, zlasti mlade, ki jim jemljejo življenjsko moč ter pogum za ustanovitev zakona in družine. Saj jedro vsake zdrave družbe morajo ostati odgovornost, odpoved in zvestoba ali vrednote, ki jih opeva današnji psalm: mir, rešitev, božji strah, slava, dobrota in pravičnost (Psalm 85, 9-12).

Mnoge mlade prevzema prav zaradi sedanjega problematičnega časa silna želja, da bi se borili za življenjske vrednote.

Pred leti sem na Švicarskih planinah, kjer sem v poletnem času župnikoval, spoznal mater štiriindvajsetih otrok. Zadnji sin, ki je tisto leto maturiral, je z navdušenjem zaprosil za sprejem v bogoslovje.

Tudi se ne sliši povsod, kakor večkrat pri nas: "Ti farji znajo samo petljati!" in to iz ust ljudi, ki nikoli ne vidijo notranjščine cerkve. Saj so nam v zgrad katoličani, npr. v ZDA, ki znajo vzdrževati cele misijonske pokrajine s šolami, vzgojnimi ustanovami, tovarnami; gradijo cele vasi za potrebne družine. Vse to dosejajo s samoprispevki. Vodijo celo več univerz, da lahko učinkovito oznanjajo začetek odrešenja že tu in sedaj. Uverjeni so, da je božje življenje na delu že zdaj po ljubezni do človeka. Slava, o kateri govori današnji psalm, zlasti pa Janezov evangelij (Jn 1, 14, 2, 11; 17, 22), je vedno zakrita v križ. Toda prav zaradi tega je tako mogočna in veličastna, da vedno znova očara ljudi, in ne samo apostole, še posebej sv. Pavla, marveč tudi mnoge v našem narodu in po naših župnijah. Ti verujejo in zaupajo, da Jezus tudi danes izganja po svojih služabnikih veliko hudih duhov ter ozdravlja veliko bolnikov (Mr 6, 13).

A tudi ti lahko postaneš Kristusov duhovnik, oznanjevalec božjega življenja v ljubezni; za to molimo!

PAPEŽ MED JETNIKI V RIMSKEM ZAPORU

BESEDE TOLAŽBE

Trikrat je sveti oče Janez Pavel II. v nedeljo, 9. t.m., v rimskem zaporu Regina Coeli vzkliknil: "Pomilostitev, v Kristusovem imenu!"

In za otipljiv "znak usmiljenja" se je zavzel tudi med svojim nagovorom mestu in svetu po molitvi angelskega češčenja na Trgu sv. Petra v Vatikanu, kamor je došel, potem ko je bil več kot dve uri v zaporu Regina Coeli.

Da bi se sveti oče milijonom zapornikov po svetu kar najbolj približal, se je odločil, da bo daroval sveto mašo v enem od zaporov; izbrali so Regina Coeli, kjer se je papež v duhu povezal z vsemi zaporniki sveta, katerim je hotel s svojim obiskom pokazati, da je z njimi, da jim ječa ni vzela in jim ne more vzeti človeškega dostojanstva.

"Vsakdo od vas živi in pričakuje dan, ko bo preстал svojo kazen in bo ponovno svoboden. Kakšen cilj je bolj zaželen? Tega se globoko zavedam in zato sem ob jubilejnim prazniku zapornikov vsemu svetu poslal sporočilo, v katerem sem za vas prosil znamenje pomilostitve, ki naj bi se kazalo v skrajšanju prestajanja kazni." To naj bi po papeževem mnenju spodbudilo osebno kesanje.

Sveti oče je že v začetku svete maše v zaporu Regina Coeli dejal, da se zavzema za "tako gesto usmiljenja, ki bi bila v prid vsem jetnikom"; za te besede je seveda prejel velikanski aplavz zaprtih. Janez Pavel II., ki je znan kot izjemen poznavalec sredstev obveščanja in še posebno elektronskih medijev, je iz svoje pridige črtal odstavek, v katerem izrecno zahteva skrajšanje zapornih kazni za vse jetnike, da bi ga prebral na koncu maše in tako dosegel večji učinek, za kar so ga zbra-

ni zaporniki seveda nagradili z odobravanjem in dolgotrajnim aplavzom. Papež se je v nagovoru jetnikom zavzel za prenavo zaporniškega sistema, in to povsod po svetu, saj nagovarja vse, naj se zavzemajo za tak sistem, v katerem bi tudi v zaporu še tako velik hudodelec imel priznano pravico do človeškega dostojanstva, ki mu je bi smel nihče vzeti, tudi zato ne, ker mu je nikdar ne vzame niti Bog, ki je vsemogočen.

Poseben ton vsemu bogoslužju so dale razne molitve, prošnje, ki so jih brali jetniki in tudi upravitelji jetnišnic, med njimi gotovo prvi v Italiji, direktor vsedržavne jetniške uprave Gian Carlo Caselli. Med prošnjami omenimo vsaj še eno, ki se je končala s trdimi besedami obsodbe smrtne kazni: "Naj bo na vsem svetu prepovedana smrtna kazen, nevredna človeka, kazen, ki je še v veljavi v mnogih državah po svetu!"

Bogoslužja v zaporu Regina Coeli se je udeležil tudi minister za pravosodje Piero Fassino, ki se je zavzel za bolj

človeške zapore in je svetemu očetu tudi dejal, da je italijanska vlada naredila že veliko za izboljšavo zaporniškega življenja in v prihodnje namerava to še dopolniti.

Sveti oče je zapornikom dejal, da greh povzroča v svetu zlo, in jim je ponudil pot kesanja in sprave, spreobrnjenja in poštenega življenja, kajti "Kristus, ki je bil za nas križan, prihaja, da nas odreši, prihaja na pomoč našim slabostim".

Prav gotovo si bodo bogoslužje v zaporu najbolj zapomnili zaporniki sami; štirideset let je bilo tudi omogočeno, da so se po maši rokovali s svetim očetom. Pretresljivo je bilo videti jetnico španskega rodu, ki je pokleknila pred svetega očeta in ga prosila, naj jo blagoslovi.

Marco Politi, odlični vaticanist dnevnika *La Repubblica*, je v ponedeljek, 10. t.m., v svojo reportažo zapisal, da mu je tik pred odhodom iz jetnišnice neki zapornik rekel: "Papež je vsaj prišel in nam vtil upanja!"

ZUT

MED POZABLJENIMI

GORIŠKI NADŠKOF MAŠEVAL ZA ZAPAH

Ker se zaporniki ne morejo udeleževati jubilejnih slovesnosti ob svetem letu, je prišel mednje sv. oče, ki je želel iz rimskega zavora simbolično objeti vse jetnike sveta, da bi tudi oni doživeli milost jubileja. In za marsikoga je bil to "najlepši dan življenja". K podobni gesti je povabil tudi škofe. Goriški nadpastir msgr. Dino De Antoni je obiskal mestni zapor v ul. Barzellini 11. t.m., komaj se je vrnil s škofijskega romanja v Lurd. Kot je v zadnjih mesecih poročal krajevni tisk, je tudi v tej ječi veliko težav s strukturami, številom "gostov" in zlasti z načinom, kako stražarji in upravitelji ravnaajo z njimi; pretresljivo in zgovorno je pričevanje zapornika, ki ga je prejšnji teden objavil tednik *Voce Isontina*. Tudi zaradi stanja, ki je vedno bolj nevdružno, je msgr. De Antoni stopil za zapah, kjer je vodil pravi medverski obred, da bi okrog iste mize združil različne kulture in vere jetnikov. Prvo berilo, iz Korana, so prebrali v arabščini, drugo iz Nove zaveze v italijanščini. Znano je namreč, da je tudi v goriškem zaporu visok odstotek izseljencev iz islamskih držav. Jetnikom je nadškof podaril Koran oz. evangelij po Marku ter spominsko majico. Vidno ganjen je pozval upravitelje in maloštevilne prostovoljce k odgovornosti, da bi se rešile težave v spoštovanju dostojanstva vsakega posameznika. Tudi tokrat je znal pokazati globoko človečnost, solidarnost in občutljivost do zapostavljenih, za katere se zavzema z vsemi močmi, zlasti pa je izrazil željo, da bi goriška Cerkev ne bila oddaljena in mrzla do velikih težav pozabljenih jetnikov.

JUP

PO RIMSKI PARADI HOMOSEKSUALCEV

ŽALOST SV. OČETA NAD PROVOKACIJO

Papež Janez Pavel II. se je v nedeljo, 9. t.m., po angelškem češčenju med svojim običajnim nagovorom mestu in svetu zaustavil tudi pri pravkar končanem zborovanju homoseksualcev v Rimu v svetem in jubilejnim letu 2000, ki so mu prireditelji dali zveneč naslov World Gay Pride, kar prihaja iz znanega ameriškega slogana *Ponosen sem, da sem homoseksualec!*, ki je bil tam v veljavi in modi že pred mnogimi leti. Čeprav javnega in sedem dni trajajočega zborovanja homoseksualcev z vsega sveta v Rimu sveti oče ni izrecno omenil, se je vedelo, da gre za to zborovanje, ki je že pred samim dogajanjem vzbudilo mnogo polemik.

Gay Pride in nasploh vse dogajanje okrog te manifestacije je namreč bilo dolgo časa v središču javnega razmi-

šljanja, saj si v Italiji niso bili vsi edini, če je primerno prirediti ali ne tako zborovanje v Rimu v svetem letu 2000. Ni namreč naključje, da so homoseksualci v svetem letu izbrali prav večno mesto Rim za svoj vsakoletni mednarodni shod, ob katerem prirejajo vrsto posvetov, konferenc, ne nazadnje tudi koncertov in središč sodobnega načina komuniciranja, ki je značilno za ta gibanja. Gre namreč za to, da so prav homoseksualne organizacije tiste, ki nalašč organizirajo šokantne prireditve, da bi "zbudile javnost", kot same pravijo, ali, kot pravijo drugi, da bi ljudi prepričale, da je homoseksualnost nekaj povsem normalnega in zato povsem sprejemljivo, na kar pa seveda Cerkev, ki zagovarja naravni red in družino kot osnovno celico vsake zdrave

ve družbe, seveda ne more pristati.

Sveti oče ni nikdar spregovoril niti besede proti manifestaciji Gay Pride v Rimu; počakal je, da se je le-ta končala, da je povedal svoje mnenje, ki je bilo umirjeno, a odločno, predvsem pa v skladu z njegovim poslanstvom prvega človeka Cerkev in Petrovega naslednika: Biti do vseh pravičen, nikomur uklonljiv. Nikogar ni odbil, ker tega Bog noče, saj ima vsemogočni vsakogar enako rad!

"V imenu rimske Cerkev moram izraziti grenkobo zaradi žalitev slavja velikega jubileja in svetega leta 2000 in zaradi žalitev, ki so jih bile deležne krščanske vrednote v mestu, ki je tako drago vsem krščansko čutečim ljudem po vsem svetu. Cerkev ne more zmolčevati resnice, ker bi tako izdala Boga Stvarnika in tudi ne bi pomagala razločevati med tem, kar je dobro, in med tistim, kar je

slabo. Homoseksualna dejanja so nasprotna naravnim zakonom." Obenem je tudi povedal, kaj piše katekizem katoliške Cerkev o tej zadevi, kajti "ne ravno zanemarjajoče število moških in žensk ima globoko zakoreninjena homoseksualna nagnjenja. Gre za, objektivno gledano, neurejena nagnjenja, ki so jim v ponos." Poudaril je tudi, "da je treba te ljudi sprejemati s spoštovanjem, sočutjem in neznostjo in se jih zato ne sme na noben način diskriminirati. Tudi te osebe so namreč poklicane, da izpolnijo Božjo voljo v svojem življenju in, če so kristjani, morajo združiti težave, ki jih lahko srečajo v življenju zaradi svojih nagnjenj, z žrtvovanjem Kristusa na križu." Preprosto povedano: kristjani ne smejo zavračati homoseksualcev, le-ti pa se morajo vesti krščansko, če so seveda kristjani!

POSVEČENJE POMOŽNEGA ŠKOFA DR. JURIIJA BIZJAKA V KOPRU

ŠKOF POGUMA IN LJUDI

V sredo, 5. t.m., so v koprski stolnici na god slovanskih apostolov in sozavetnikov Evrope, svetih bratov Cirila in Metoda, slovesno posvetili novega koprškega pomožnega škofa dr. Jurija Bizjaka, prvega pomožnega škofa v zgodovini obnovljene in razširjene koprške škofije. Glavni posvečevalec je bil koprski škof Pirih, sopsvečevalca pa sta bila ljubljanski nadškof dr. Franc Rode in mariborski škof dr. Franc Kramberger. Kandidata pa sta k posvetitvi spremljala generalni vikar koprške škofije msgr. Renato Podbersič in župnik Stanko Ipavec iz Bizjakovega rojstnega kraja, s Cola. Med bogoslužjem je združene pevske zборе istrskega pastoralnega področja in župnijski pevski zbor s Cola vodil skladatelj in duhovnik Jože Trošt, ki je prav za to priložnost tudi uglašil odlomek iz svetopisemske knjige preroka Ageja, iz katere si je novi škof tudi izbral geslo: "Pogum, vse ljudstvo v deželi!" (Ag 2,4).

Msgr. Pirih je prisotne nagovoril, seveda najprej novega škofa in številne ugledne goste, med njimi tudi predsednika slovenske vlade dr. Andreja Bajuka in predsednika slovenskega državnega zbora dr. Janeza Podobnika, predvsem pa vernike in svojce novega škofa; svetemu očetu Janezu Pavlu II. pa se je zahvalil za imenovanje dr. Bizjaka. Pred posvetitvijo je msgr. Pirih spregovoril najprej o pomenu posvetitve in o delovanju Svetega Duha, nakar je nadaljeval: "Bog je izbral za škofa Tebe, dragi Jurij, ki te je pred 53 leti preko pokojnih staršev Stankota in Marije poklical v zemeljsko in pri krstu v Božje življenje. Pri birni te je potrdil s Svetim Duhom, da si se v njegovi moči mogel pozneje odločiti za duhovniški poklic. Danes pa boš prejel polnost duhovništva, ko boš posvečen za škofa. Škofovstvo pomeni predvsem delo, ne pa čast, in zato je potrebno, da škof bolj z delom koristi Cerkev kakor pa, da ji v časti predseduje... Škofovska služba presega človeške moči, zato si si za svoje škofovsko geslo izbral svetopisemske besede: »Pogum, vse ljudstvo v deželi!« (Ag 2, 4). Ne z močjo in ne s silo, temveč z Božjim duhom in Božjo besedo boš opogumljal ljudi in pristopal k njim kot oznanjevalec evangelija, kot oskrbnik svetih skrivnosti ter kot služabnik v duhovnih in materialnih stiskah. Evangeljska knjiga, ki ti jo bomo pri posvečenju položili na glavo, pomeni Božjo resnico, ki jo boš sprejel kot vsebino svojega življenja, da jo boš oznanjal drugim. Oznanjati evangelij pa pomeni po besedah apostola Pavla oznanjati Mesija, in to Križanega, Judom v spotiko, poganom norost. Tistim pa, ki so poklicani, Božjo moč in Božjo modrost (1 Kor 1, 23-24). Kristusa Križanega

pa ne boš oznanjal samo drugim, ampak boš v škofovski službi najprej sam hodil za njim po poti križa.

Božja beseda današnjega praznika nas spominja, s kakšno ljubeznijo je dobri Pastir skrbel za svoje ovce. In prav ta nežna in močna skrb, to zavzemanje za celotno čredo ti bo kot milost in naloga zaupana s škofovskim posvečenjem. Biti pastir pomeni bdeti, voditi in pravilno usmerjati Božje ljudstvo.

Posvečen boš za pomožnega škofa. V nekem smislu je vsak škof, tudi ordinarij, le pomožni škof, kajti edini pravi škof, pravi pastir in varuh naših duš je Kristus (1 Pt 2, 25). Bog daj, da bi bil dober pomožnik meni, vsem duhovnikom in redovnikom in veliki množici bratov in sester, ki so se udeležili slovesnosti, posebno pevcem, ministrantom, krasilcem, predstavnikom oblasti in vsem, "ki skupaj z mano kličete: »Amen. Hvala in slava in modrost in zahvala in čast in oblast in moč našemu Bogu na vekov veke. Amen«. Tudi vam vsem čast in hvala vekomaj!"

Dr. Bizjak se je spomnil tudi italijanske narodne skupnosti in izrazil svoje spoštovanje nje do italijanske kulture in zgodovine ter si zaželel, da bi med njim in italijansko skupnostjo prišlo do "nenehne medsebojnega bogatenja". Nato je nadaljeval z besedami: "Danes pa je ravno praznik slovanskih apostolov svetih bratov Cirila in Metoda, zato bi se na koncu rad še enkrat obrnil na gospoda škofa Metoda, ki danes goduje. Zelo sem vesel, da je moje posvečenje ravno na njegov god in mu lahko kot prvi koprski pomožni škof iz srca voščim in čestitam. Najprej po svetopisemsko: »Blagoslovi naj Te Gospod s Siona, ki je ustvaril nebo in zemljo!« (Ps 134,3). Potem po staroslovansko, v jeziku svetih bratov Cirila in Metoda: »Dragi brat Metod: Na mnogaja, mnogaja, blagaja ljeta!« In nazadnje še tako, kot radi rečemo na Colu: »Bog Ti daj to ljubo zdravje in dobro mango - kar pomeni - dobro voljo!« In naj moje geslo najprej velja kar za voščila in čestitke škofu Metodu: »Pogum, vse ljudstvo v deželi!«"

V svojem nagovoru je koprski škof msgr. Pirih spregovoril tudi v italijanskem jeziku, nakar je zaključil z besedami: "Dragi brat Jurij, ko boš sedaj prejel škofovsko posvečenje, Ti želimo polnost Božjega Duha - Marija bodi tvoja dobra mati. Po vzoru slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda, na katerih praznik si posvečen, bodi vedno vdan Cerkvi in delaj za njeno edinstvo, apostolsko goreč, odločen in moder, neutrujen za resnico in pravico, bogaboječ in ponižen, blag in usmiljen, potrpežljiv in vztrajen, nesebičen in dober. S temi lastnostmi sv. apostolov Cirila in Metoda boš gotovo uresničil svoje škofovsko geslo: Pogum, vse ljudstvo v deželi! Amen."

Po slovesni posvetitvi in ob koncu bogoslužja je novi koprski pomožni škof dr. Jurij Bizjak uokviril javno zahvalo v vizijo Razodetja apostola

pa ne boš oznanjal samo drugim, ampak boš v škofovski službi najprej sam hodil za njim po poti križa.

Dr. Bizjak se je spomnil tudi italijanske narodne skupnosti in izrazil svoje spoštovanje

DROBCI TEOLOGIJE

O LIKU OČETOVSTVA

MARTIN MARUSSI

Vedno več je v teologiji knjig, ki se dotikajo teme Boga kot očeta. Še več: nemalo je knjig, ki vidijo v Bogu tudi lik matere. Taka je npr. knjiga dr. Zvoneta Štrublja *Ali je Bog oče in mati?*

Različni sedanji misleci označujejo današnjo družbo kot družbo brez očetov oz. generacijo sirot. Lik očetovstva je propadel. Te različne ideje imajo svoj izvor zlasti v rojstvu psihoanalize, ki je s Freudom dobila svoje mesto pod soncem in tako osvetlila marsikatero še neodkrito točko na področju medicine in drugih humanističnih ved. Freud je prišel do ugotovitve, da je za vsakega od nas zelo pomembna podoba, ki jo imamo o svojem očetu. Ta podoba

je tesno povezana tudi s podobo, ki jo imamo o Bogu. V našem otroštvu odigra neprecenljivo vlogo lik očeta, ki predstavlja avtoriteto, strah, ukaz, pa tudi varnost, zavetje in gotovost. Freud pa se je začel spraševati: kaj pa otroci, ki imajo slab zgled svojega očeta, ki je hudoben, krut, nasilen, sovražen? Ko bodo ti slišali, da je Bog podoba Očeta, ki nas ima rad in nas ljubi, bodo prišli v velik notranji spor. Ne bodo verjeli takemu Bogu in mu ne bodo zaupali, ker bodo imeli pred sabo podobo svojega očeta.

Tudi Abraham je bil oče. Da je to postal, je moral čakati veliko časa in iti skozi marsikatero preizkušnjo. Šele po dolgih letih, v visoki starosti, mu je Bog podelil milost, da je njegova žena Sara rodila

Na odnosu oče-sin slonita modrost in temelj judovstva in krščanstva - monoteističnega sistema religije. Abraham je bil pripravjen zaradi Boga darovati edinorojenega sina Izaka, 2000 let potem je Bog sam zaradi zvestobe, ki jo je imel njegov služabnik Abraham, daroval svojega edinega sina Jezusa za cel svet.

Freud piše v knjigi *Totem in tabu*, da je religija oblika nevroze, in išče izvor religije. Prvotna ljudstva so v totemu (najpogosteje živali, redkeje v drevesu, rastlini, dežju) prepoznava svojo identiteto. Prek njega se je človek podrejal zakonom (npr. prepoved incesta). Oživljajo ga obredne prakse - totemična religioznost. Razumeti jo je mogoče tudi kot tabu (v latinščini sacer, kar pomeni sveto, posvečeno, z druge strani pa nevarno, nečisto, prepovedano). Za Freuda je bil totem nado-

mestek očeta, vir zapovedi in prepovedi. Z njim je povezal Ojdipov kompleks, ko so se nekega dne sinovi združili proti očetovemu despotizmu in ga ubili. Ker se vanje naseli občutek krivde, je posledaj umorjeni oče močnejši kot prej. V teh procesih vidi začetke civilizacije in tudi religije.

Nova zaveza v tem smislu še bolj utemelji binom Oče-Sin. Med Njima je Sv. Duh in prav slednji vodi njun odnos. Sv. Duh namigne npr. v Rublevovi ikoni Sv. Trojice Sinu, naj gre na zemljo rešit svet, ker je to volja Očeta. Jezus razodene človeštvu skrivnost Boga Očeta, Sina in Sv. Duha, enega Boga v treh osebah. Vendar še vedno ostaja vse zakrito v ogrinjalu skrivnosti. Sv. Avgustin pravi: "Red prihaja od Boga in vodi k Bogu". Bog ostane tako večno nerazkriti počelo stvarstva in časa.

SVETNIK TEDNA

17. JULIJ

SILVESTER ČUK

ALEŠ, SPOKORNIK

Star izrek pravi, da "moramo svetnike občudovati, ne moremo pa jih v vsem posnemati". Gotovo to velja za današnjega godovnjaka svetega Aleksija ali Aleša, sina plemenitega in bogatega rimskega meščana Evfemijana.

O življenju sv. Aleša pripoveduje pobožna povest, da je bil staršem podeljen po dolgih letih molitve in hrepenenja po potomcu. Sinka sta lepo vzgojila. Ko je dozorel v moža, sta mu izbrala nevesto Marino, dobro dekle plemenitega rodu. Po veseli svatbi je ženin Aleš snel z roke prstan, ga dal nevesti, rekoč: "Sprejmi ta prstan in ga hrani, dokler bo božja volja - in Gospod naj bo med nama!" Še tisto noč je Aleš na tistem zapustil očetov dom in se napotil proti morju. Vkrca se je na ladjo, namenjeno na Vzhod. Iz Sirije je odpotoval v mesto Edeso v Mezopotamiji. Kar je prinesel s seboj, je razdelil med reveže in se uvrstil med berače v lopi pred cerkvijo Matere božje. Oče Evfemijan ga je zaman iskal vsepovsod, mati in žena sta ga zaman čakali, kdaj se vrne.

Minilo je sedemnajst let. Aleš je še vedno živel nepoznan med berači v Edesi. Varuh Marijine cerkve je nekega dne zaslišal glas, ki mu je velel: "Pojdi in privedi v cerkev božjega moža, ki je vreden božjega kraljestva... Tisti je, ki sedi zunaj pri vratih." Duhovnik je pohitel iz cerkve in šel k Alešu. Kmalu se je razvedelo, kaj se je zgodilo. Ljudje so začeli ubogega berača častiti kot svetnika. Aleš je na tistem pobegnil iz Edese in hotel priti z ladjo do Tarza, rojstnega mesta apostola Pavla, toda ladjo je zajel vihar, tako da je nazadnje pristala v Rimu. Ko je videl, kam je došel, pravi legenda, je Aleš sam pri sebi dejal: "Nikomur nočem biti v nadlego, zato ne pojdem drugam, kakor v hišo svojega očeta. Tam me ne bo nihče spoznal." Res so ga sprejeli v domačo hišo in res ga nihče ni spoznal, on sam pa se domačim v svoji čudni spokornosti tudi ni dal spoznati. Živel je polnih sedemnajst let na skromnem pograda pod stopnicami, služabniki so se pogosto iz njega norčevali. Šele po njegovi smrti se je razodelo, kdo je ta spokorni mož.

Ta napeta legenda, ki je bila mističnemu srednjemu veku zelo pri srcu, vsebuje globoko resnico: za življenje vsakega svetnika je pomembno, da se po dolgih blodnjah na tujem, po morjih in puščavah - to je seveda treba razumeti v duhovnem smislu - vrne domov notranje spremenjen kot zmagovalec nad samim seboj. Legenda je prevzela neznanega francoskega pesnika 11. stoletja, da jo je prelinil v pripovedno pesnitev (Življenje sv. Aleša), ki sodi med začetna dela francoske književnosti. Češčenje sv. Aleša je bilo zelo razširjeno in priljubljeno v Carigradu, od koder je prešlo v Rusijo. Njegova svojevrstna odpoved in prostovoljno dolgoletno zatajevanje sta zmeraj mikala in pretresala tudi vernega slovenskega človeka, pa mu vendarle ostajala tuja.

Na slovenskih tleh sv. Aleš nima nobene cerkve. V praksi, priljubljenem kmečkem koledarju, je podoba sv. Aleša "pod štengami" vsako leto znova klicala v spomin njegovo čudno življenjsko zgodbo. Zato je bilo njegovo ime kot krstno ime dokaj pogosto. Po Janezu Kebru, raziskovalcu osebnih imen na Slovenskem, je ime Aleš najbrž nastalo iz oblike Alex, ki je okrajšava latinskih imen Alexijs in Alexius. Koren je grški glagol "alekso", ki pomeni: odbijam, odvracam, branim. Svetega Aleša časte kot svojega zavetnika berači, romarji in izdelovalci pasov. Pri nas je znan tudi kot zavetnik zoper potres.

5

ČETREK
13. JULIJA
2000

RAZSTAVE "ZEIT UM 1500. 1500 CIRCA"

TUDI POGLAVJE IZ GORIŠKE PRETEKLOSTI

Albrecht Dürer, *Nemesis*, 1501-1502

Zeit um 1500. 1500 circa - ta, na prvi pogled neobičajni naslov združuje tri samostojne razstave, ki so jih skupno podprle dežele Tirolska, Tridentinska in Zgornje Poadižje; namepravajo prikazati podobo zgodovinske Tirolske na ključnem prehodu iz 15. v 16. stoletje.

V luči bližajoče se tisočletnice prve omembe Gorice v pisnih virih je za Goričane najbolj zanimiva razstava v gradu Bruck v Lienzu, ki nosi pomenljiv naslov *Lenart in Paola. Neenak par*, saj razčlenja lik zadnjega goriškega grofa Lenarta, predstavnika umirajočega srednjega veka, in njegove žene Paole Gonzaga (na sliki desno; detajl z vratic oltarnega triptiha v kapeli gradu Bruck), ki je zrasla na omikanem renesančnem dvorcu v Mantovi. Razstava pripoveduje o življenju v rezidenčnih mestih Gorici, Lienzu in Mantovi in ob uradni zgodovini Goriške grofije so posamezni sklopi namenjeni poroki Lenarta in Paole leta 1478, dvornemu življenju z lovom in turnirji, umetnosti, igri in glasbi, hišni opremi, modi, boleznim in smrti, pobožnosti in strahu pred onstranstvom.

V Škofijski palači v Briksnu so namestili razstavo *De ludo globi. Igra sveta*, ki je osredotočena na kardinala in filozofa Nicolausa Cusanusa in njegove sodobnike, med katerimi lahko omenimo Jakoba Fuggerja bogatega. Cusanus, ki je bil v tirolskem mestu nekaj let nameščen kot škof, je avtor knjige, po kateri nosi ime raz-

stava in v kateri je obrazložil lastno vizijo fizikalnih počel sveta. Vzporedno z odkritji na znanstvenem področju, ki so temeljito spremenila srednjeveško podobo sveta, prikazuje razstava v Briksnu tudi revolucijo tiskarne besede. Razstavljena je tudi dragocena stiskalnica iz srede 16. stoletja. Pomembnejši sklop pa je posvečen portretom, v katerih se zrcalijo samozavestni obrazi meščanskega sloja, in ženskemu liku okoli leta 1500.

Pri kraju Besenello so na gradu Beseno, ki je najobsežnejša srednjeveška trdnjava na Tridentinskem, pa so postavili razstavo *Alle soglie dell'Impero*, ki želi obnoviti spomin na bitko pri Callianu, kjer je leta 1487 habsburška vojska strla Benečane. Med zanimivostmi te postavitve velja omeniti originalni oklep Roberta da Sanseverino, poveljnika beneških čet, ki je umrl v bitki.

Razstave bodo na ogled vse do 31. oktobra letos vsak dan od 10. do 18. ure. Cena enotne vstopnice za tri razstave znaša 24.000 lir, v prodaji je tudi skupni katalog v italijanščini ali nemščini (v obeh primerih so predgovori napisani tudi v latinščini). Za ostale in podrobnejše informacije (popusti, vodeni obiski, spremne prireditve, enogastronska ponudba itd.) je na voljo izredno lepo izdelana spletna stran na omrežju, katere naslov je www.1500circa.net.

SK

LITERARNI NATECAJ ZA NAJBOLJ DUHOVIT RECEPT - ZA KARKOLI

Revija *Primorska srečanja* razpisuje peti nenavadni literarni natečaj, tokrat za najbolj duhovit recept - za karkoli. Teme si izbirajte po želji, oblike vaših besedil pa se morajo ravnati po kuharskih ali zdravniških receptih. Sprostite svojo domišljijo in duhovite recepte pošljite v treh šifriranih izvodih z dodano zaprto pisemsko ovojnico, v kateri navedite svojo šifro, ime, priimek, naslov in telefonsko številko, na naslov: Revija *Primorska srečanja* - za literarni natečaj, p.p. 242, 5001 Nova Gorica. Rok za oddajo receptov je 15.9.2000. Tričlanska komisija bo izbrala tri najboljše tekste, katerih avtorji bodo prejeli nagrade 50.000, 30.000 in 20.000 SIT. Nagradjeni in drugi dobri teksti bodo objavljeni v eni od jesenskih števil.

DRAGA 2000: OD 1. DO 3. SEPTEMBRA XXXV. ŠTUDIJSKI DNEVI

V Parku Finžgarjevega doma na Opčinah bodo od 1. do 3. septembra potekali letošnji, XXXV. študijski dnevi Draga 2000.

V petek, 1. septembra, bo ob 17. uri okrogla miza, pri kateri bodo sodelovali Marta Ivašič, Vojko Kocjančič in Marjan Kravos, na perečo temo *Kakšno šolo želi in potrebuje slovenska manjšina?*

V soboto, 2. septembra, ob 16.30 bo Aleksander Zorn govoril o *Težavah s slovensko identiteto*.

V nedeljo, 3. septembra, ob 10.30 bo govoril dr. Tone Jamnik o *Spravi-procesu osvoboditve in znamenju poguma*, ob 16. uri pa dr. Stane Granda o *Združenju Sloveniji in slovenski državi*. Ob 9. uri bo na prireditvenem prostoru daroval mašo tržaški škof msgr. Evgen Ravignani.

ODMEVNA RAZSTAVA "MOZAIK JE" V VILI MANIN

POEZIJA SODOBNEGA MOZAIKA

JURIJ PALJK

V soboto, 8. t.m., so v beneški vili Manin pri Codroipu v pokrajini Pordenone odprli likovno razstavo *Mosaico è - Mozaik je*, ki bo na ogled do pozne jeseni. Na razstavi so skušali prikazati sodobne rešitve v mozaiku in sodelovanje med umetniki in izdelovalci mozaika.

Veliko razstavo sodobnega mozaika je pripravila najbolj znana šola sodobnega mozaika v Italiji *Scuola Mosaicisti del Friuli di Spilimbergo* - Furlanska šola mozaika. Ta obstaja od leta 1922 in se naslanja tako na znanje velikih izdelovalcev mozaikov v cerkvah kot na slovite furlanske obrtnike, ki so jim pravili "terrazieri"; ti so na umetniški način izdelovali in opremjali terase, balkone, pročelja in tlake po vsem svetu; med njihovimi velikimi deli omenimo pariško Opero, Kongresno knjižnico v Washingtonu, italijanski Forum v Rimu in Božji grob v Jeruzalemu.

Na razstavi v vili Manin so razstavljeni veliki panoji, umetniška dela v tehniki mozaika, ki so nastala v sodelovanju med šolo mozaika iz Spilimberga in velikimi italijanskimi umetniki sedanjega časa. Med velikimi imeni italijanske sodobne likovne umetnosti bo obiskovalec razstave našel tudi dve večji deli pred kratkim umrlega Lojzeta Spacala, in sicer *Pisave* in *Folklorističen motiv*, ki preseneča s svojimi velikanskimi dimenzijami. Umetniški vodja Furlanske šole mozaika prof. Giulio Candussio, tudi sam prisoten na razstavi z dvema deloma, je na otvoritvi povedal, da so prve stikes Spacalove vzpostavili v letih osemdeset, tesneje pa so z njim sodelovali zadnja tri leta, ko so takrat sodelovali tudi z drugimi umetniki. Prav v zadnjih treh letih so nastali vsi razstavljeni mozaiki v vili Manin, saj so se v Furlanski šoli mozaika odločili, da povabijo k sodelovanju velike umetnike, ki se pri vsakodnevem ustvarjanju z mozaikom sicer redno ne ukvarjajo. Tako so umetniki kot Zigaina, Tadini, Alviani, Basaglia, Birelli, Cascella, Celiberti, Ciussi, Cresci, Deluigi, Della Torre, Do-

Voltolina in Furlanska šola mozaika, Pasolini

razio, Finzi, Gianquinto, Licata, Nespolo, Pizzinato, Pozzati, Soffiantino, Strazza, Titonel, Treccani, Turchiaro, Voltolina, Zavagno in Zotti poleg že omenjenega Spacala in Candussia sodelovali z vodstvom Furlanske šole mozaika in sami prispevali ali osnutek za mozaik ali pa kako umetniško delo, po katerem so dijaki in študentje šole pod vodstvom profesorjev izdelali mozaik, ki je tako neka nova umetniška podoba največkrat že obstoječega dela. Gre torej za reinterpretacijo že obstoječega umetniškega dela, a v stalnem sodelovanju umetnika s šolo mozaika. Tako so nastala dela, ki so sad omenjenega sodelovanja in so vsa narejena v sodobnem mozaiku, pri katerem se poleg naravnih elementov danes uporablja tudi vrsta umetnih. Na razstavi lahko vidimo fotografski posnetek osnutka ali originalnega dela in pa mozaik, kar daje razstavi svojevrsten čar, saj uvaja gledalca v svet mozaika. Če se vrnemo k našemu Spacalu, bomo povedali, da je umetnik s Krasa za izdelavo mozaika izbral dve svoji

mešani tehniki, se sam srečal z mozaisti in z njimi sodeloval tudi pri izbiri elementov za izdelavo mozaikov; jasno je, da se je odločil za kamen, in sicer sivi kraški kamen, v vseh podtonih sivo-bele barve.

Razstava preseneča z velikimi deli, lepim razstavnim prostorom in mestoma presenetljivimi rešitvami umetnin v tehniki mozaika, saj obiskovalca nagovarja z deli, ki so lahko vseč tudi sodobnemu človeku. Izšel je tudi večji katalog, v katerem so reprodukcije mozaikov 28 velikih italijanskih slikarjev, podrobna predstavitev Furlanske šole mozaika iz Spilimberga ter vrsta drugih orodij za boljše poznavanje umetnikov in mozaika. Izšla je tudi videokaseta s predstavitvijo šole mozaika kot tudi samega nastajanja razstavljenih mozaikov, in to od prvega srečanja umetnika z mozaisti do končnega izdelka. Za predstavitev vseh ostalih umetnikov na videokaseti je bil izbran Lojze Spacal; tudi zato je to svojevrsten poklon našemu umetniku s Krasa.

NEVERNIM DUŠAM

Mihec: Teku, si vido, ti duša neverna, de smo peršle do konca, jen de je poslanska zbornica odobrila zaščitne zakon?

Jakec: Vido, vido, samo ne vjen, če je tu zerjes teku dobro, kuker me pravejo Spetič jen Budin jen še kešen zraven. Ma jest nekej ne zastuopen. Ta nou zakon, če na konce, kuker piše Primorski, prave, de ostajajo u veljave pravice sez Londonskega memorandumu jen sez Osima, kekuo de je teku neruodno sestavljen denmo reč glede teritorja na kateren živimo jen smo Slovenci zgodovinsko prisotni.

Mihec: Keku, keku? Lehko! Tu so preštudirali teku, de bojo občinske jen deželne večine odločale, če jememo kešno pravico al pej ne, se zastope, ne?

Jakec: Ben, ma kej češ reč, de bo ta stvar ena fregatura?

Mihec: Ma ne, čen samo reč, de ne pomaga neč gouart. Manjšina je teku razbita jen švoh, de je prou, de pobere, ker ji dajo, tedi če ni dobro. Jen, ne zamjere, če ze razne stroške, ki jih predvideva ta zakon, država za hljete da 15 milijard in pou lirc jen ze neprej še kešnih pjet meljard več na ljeta, bojo naši vodilni politiki ja poskrbjele, de bujojo Slovence muočale jen, se vje, tedi potrpjele.

Jakec: Mah, če pomislen, de sen prou pred pou ure, ku sen perhajo sen gor h tej ure, tle uedspodej ne place vido Šteljota, ki se je strošno dobre voje meno sez žepanem jen so si dajale režuone, vjem, de se je kej skuhalo.

Mihec: Tu je pej zanimivo. Kej pej so si praule?

Jakec: Kej, teku, de zdej je te večje ze njime, jen de tedi razprava je dobro tekla, de so usi nerdile sojo vlogo, jen de tu je dobro. De jen je ratalo rešet fris pred Slovenci, ki bojo zdej moučale, zetu ki so vsi zahtevele ta zaščitne zakon, jen ga zdej dobile. Pole so rekle, de so se dobro držale tude tiste, ki so se glih do prave mjere djelele, de so prute, sej so zastuople, de je nrbulše Slovencen nekej det, de bojo lepu zaninkali jen bo teku nela patria de Rossetti lep mir.

Mihec: Tu pej me ne čude, perjato, sej je blo ze se čaket. Kej ni prou žopen po televizjone pravo, de je pametno nerdet zaščitne zakon ze Slovence, de ne bojo sodniki tisti, ki bojo uedločeli, kej jen prtika jen kej ne.

Jakec: Kuker de be se sodniki zmišljavale zakone, ki nen dajejo prov.

Mihec: Sej ti praven, de mi nekej ne klapa. Ma, boš vido, de se bo hmale le ve uglialo, ne skrbet.

Jakec: Zglialo? Se vprašen, kaku?! Stvar bo odobrena jen se bo zečno vsakdan. Tebot čen videt, keku bo šlo? Gvišno bo u škuodo naši stvari.

Mihec: Ma mureš zastupet, perjato, kašni interesi so zadej. Zekaj gre te glavnim prou, de je teku. Zdej niso imjele cejta se trko ukvarjet sez zaščitnim zakonom, zetu ki so rešavali gospodarstvo. Preprosto ekonomsko pravilo prave, de gospodar nrbulše skrbi za suoj interes. Samo tu zahteve cejt jen trud, jen če djeleš ano, ne mureš skrbet še za drugo. Zdej je blo treba se pogajet sez Čedajci jen privatizirat podjetja, jen prenest kapitala jen teku neprej.

Jakec: A, čješ rejčt...

Mihec: Vješ, zdej mi je pršlo neprej, de keder smo hodili u šulu, smo se učile, de "na slabše vedno svet se preobrača; / kdor zdaj pri nas za dom z mezinem gane, / moli že roko, da se trud mu plača".

Jakec: Ma, ... kej so prou vsi ued Saftija?

OKROGLA MIZA O SLOVENSKEM PREVODU KNJIGE

MATVEJEVIČEV MEDITERANSKI BREVIR

MILAN GREGORIČ

Ob koncu junija je bila v prostori koprskih italijanske skupnosti, ob prisotnosti avtorja in drugih uglednih gostov, organizirana okrogla miza o slovenskem prevodu knjige Predraga Matvejeviča *Mediterski brevir*. V nadaljevanju povzemamo nekaj zanimivih misli iz navedenega srečanja. Najprej je v uvodnih besedah Matvejevič na kratko predstavil svoj "curriculum vitae", ki ga je vodil iz rodnega Mostarja v Zagreb, kjer je prišel navzkriž tako s prejšnjim komunističnim režimom kot tudi s kasnejšo avtoritarno oblastjo Franja Tujdmana. Zatem se je zatekel v Italijo, kjer živi še danes. Vmes so bila leta plovbe, med katerimi se mu je porodila ideja o knjigi. Matvejevič vidi Mediteran o knjigi zibelko evropske civilizacije, ki pa je danes marginalizirana in frustrirana. Slovenija pa naj bi imela "dva horizonta, celinskega in mediteranskega" in naj bi stala pred nalogo, "da oba uravnoteži". Sam se v njej prijetno počuti in Ljubljana ga je še posebej presenetila s svojo odprtostjo. Med velike pesnike Mediterana prištevata tudi Gradnika z njegovo izredno "mediteransko inspiracijo". Čeprav je Koper (staro mestno jedro) v veliki meri ohranil svoj mediteranski pečat, ga pisatelj doživlja kot neko dvoživko. To je "kot otok, ki se želi spojiti s celino, kot da se od samega otoka ne da živeti". Matvejevič tudi meni, da je "sedanja percepcija evropskega juga kot zaostalega dela Evrope enostranska, omejujoča in krivična". Kajti evropski jug je, zgodovinsko gledano, nekaj mnogo bolj uglednega in častitljivega. Dr. Lucija Čok vidi v Mediteranu z njegovo bogato zgodovinskostjo in dragoceno večjezičnostjo pravi zaklad. Znanstveno raziskovalno središče Koper se tega zaveda ter ima zato Mediteran v njegovih programih privilegirano mesto. Tudi sama, čeprav priseljena v Kopr, sprejema mediteranskost kot svoj živ-

ljenjski slog. Meni tudi, da Slovenija še ne čuti dovolj svojega juga.

Dr. Manco Košir je Matvejevič očaral s svojo knjigo. To je delo, "ki diši, ima vse okuse in te dobesedno boža". Skoraj kot kaka molitev. Po smrti Marjana Rožanca (čigar kratek tekst je bil prebran na okrogli mizi) že deset let ni srečala takega pogleda na Mediteran. Cirilu Zlobcu je Mediteran v Matvejevičevi knjigi predstavljen "kot mitični junak civilizacije in njenih narodov". In je prava tragedija, da postaja danes ta prostor "kot zibelka kultur, mestne arhitekture, pomorske civilizacije, periferija ekonomistično uspešnejšega evropskega severa". Slovenija pa naj bi bila "obsedena s svojim središčem in za tiste, ki v njem živijo, bi naj bilo vse ostalo periferija". Matvejevičeva knjiga pa je "znanost, esejistika, publicistika in leposlovje hkrati". Francu Juriju je knjiga služila kot pripomoček pri diplomatski promociji Slovenije v svetu. Saj sta, zlasti njen španski in italijanski prevod, "povzročil določen premik v pogledu Mediterana na vzhodni Jadran". Po Jurijevem mnenju Slovenija s svojim odnosom do širšega okolja "še ni mediteranska država, čeprav je že prisoten začetek razmišljanja o mediteranski dimenziji". Andrej Medved se zaradi različne miselnosti ne počuti najbolje v slovenskem glavnem mestu. Koper mu je "zasnula lepota", katerega vrednosti (zgodovinske, arhitektonske idr.) se sploh še ne zavedamo dobro. V njem je mnogo več Mediterana kot v Trstu. Poselil bi ga z "Matvejeviči, univerzo, študenti, tudi tujimi, z vsemi njihovimi pisanimi jeziki vred".

P.S.: Večer je bil zastavljen tako, da so lahko posegali v razpravo le udeleženci okrogle mize, ne pa tudi občinstvo. Avtor sestavka je imel svoje pripombe na nekatere ocene o mediteranski usmeritvi Slovenije, ki pa jih na večer ni mogel iznesti ter jih bo zato naknadno objavil.

RAZSTAVA BRANKA ČUŠINA

NA SVETI GORI O STVARJENJU

V Frančiškanskem samostanu na Sveti gori so 7. julija odprli razstavo akvarelov slikarja Branka Čušina ter vezenin njegove žene Kati Čušin. Umetnika je predstavil dr. Cene Avguštin, ki je poudaril, da gre v primeru akvarelov za upodobitev in tolmačenje svetopisemskega sporočila o stvarjenju sveta. "To je namreč tudi za likovnega umetnika privlačna tema, še posebej za tistega, v našem primeru za Branka Čušina, ki ga obenem zanimajo naravoslovni izsledki o tem edinstvenem pradogodku in ki želi obe različici, religiozno in znanstveno, povezati v skladno celoto. Tako si ogledujemo ob predstavljenih delih slikarja Branka Čušina podobo prasnovi, ustvarjene, kot pravi znani angleški fizik Paul Davies, iz nič, kot drobno točko v neskončnem prostoru, napolnjeno z brezmejno energijo, pustoto in temperaturo. V barvno razgibanih akvarelih jim sledimo do strahotne eksplozije, ki razprši pragmotno po vesolju. Ta usodni trenutek pred milijardami let imajo nekateri znanstveniki za začetek časa in s tem za akt božjega stvarjenja vesolja." V akvarelih torej božja volja in njene stvaritve, razstavo pa smiselno dopolnjuje sedem vezenin, ki jih je izdelala Kati Čušin. Izražajo simbolno motivero stvarjenja po načrtih Heide Sondermaier, ki so izšli pri založbi Silberfaden Verlag na Bavarskem.

Razstavo, ki bo odprta dalj časa, sta pripravila Frančiškanski samostan in Založba Branko iz Nove Gorice.

M.

PRVIČ NA TEM KRAJU

LIKOVNA KOLONIJA NA MIRENSKEM GRADU

Krščansko usmerjeni slovenski likovni umetniki že nekaj časa čutijo potrebo po tesnejšem povezovanju, kar je prišlo do izraza tudi med pripravami in razpravami na samem prvem krščanskem festivalu nedavno v Stični.

V okviru teh prizadevanj sodi tudi prva kolonija likovnih umetnikov na Mirenskem Gradu, ki je potekala od četrta, 29. junija, do nedelje, 2. julija letos. Pobudo zanjo je dal tamkajšnji lazaris g. Peter Žakelj, ki je na tem kraju odgovoren za Gnidovčev dom duhovnih vaj. Lepo urejeno okolje tega griča z mnogimi kulturnimi, duhovnimi in naravnimi vrednotami se je izkazalo kot primeren kraj za tovrstne dejavnosti, za katere upamo, da se bodo še nadaljevale.

Letošnje likovne kolonije na Mirenskem Gradu so se udeležili naslednji ustvarjalci: Marta Jakopič-Kunaver, Stane Jarm, Mira Ličen-Krmpotič, Blaž Šeme, Barbara Tišler in Mihaela Žakelj. Ciljev te pobude je bilo več: ustvarjanje novih umetnin, ki bodo odslej krasile prostore samostana oziroma doma duhovnih vaj, medsebojno spoznavanje in pogovor, priprava skupne razstave, ki bo odprta ob letošnji Kvatnici.

Ko smo si ogledali na novo ustvarjena dela, smo poleg skupne usmeritve v duhovnost zaznali tudi nekatere razlike, zlasti v izraznem pogledu, segajoče od bežnih impresij prek ekspresivnega naglasa do barvne radoživosti. Prisotni umetniki so se razlikovali tudi v tehničnem pogledu, saj so ustvarjali slike in kipe (slednje v lesu in glini).

Že v preteklosti so samostani na Slovenskem bili pomembni pospeševalci likovne in drugih umetnosti, zato je prav, da se je v ta tok vključil tudi Mirenski Grad, kjer smo v cerkvi in v kapelah Križevega pota že doslej lahko občudovali številne umetnine slovenskih umetnikov Toneta Kralja in Ljuzeta Čemažarja.

MV

MANIFESTA 3

LJUBLJANA PRESTOLNICA SODOBNIH UMETNIKOV

V Ljubljani se je konec junija pričela prireditev, ki slovensko glavno mesto postavlja v sam vrh kulturnega dogajanja v Evropi. *Manifesta 3* je naslov evropskega umetnostnega bienala, na katerem se prikazuje sodobna evropska umetnost. Prvo *Manifesto* so priredili leta 1996 v Rotterdamu, drugo leta 1998 v Luksemburgu, tretjo pa tokrat v Ljubljani, kar seveda daje priznanje Ljubljani.

Manifesta 3 je vzbudila tudi veliko pozornost v italijanskih medijih, saj ji je celo dnevnik *Il Sole 24 Ore* v posvetil pol strani v svoji odlični nedeljski kulturni prilozici dne 25. junija. Angela Vettese v svojem zapisu ugotavlja, da se *Manifesta 3* tokrat dogaja "na robu velikega gospodarskega sveta", in dodaja, da so v Sloveniji "starejši zamenjali štiri države, ne da bi enkrat samkrat zamenjali svoj dom". Kuratorji letošnje *Manifeste 3* so: Ole Bauman, Francesco Bonami, Marija Hlavajova in Kathrin Rhomberg. Prireditev je posvečena meji v vseh njenih oblikah.

Manifesta 3, ki bo trajala do 24. septembra letos, predstavlja likovno umetnost in nezanemarljiv del filmske in video proizvodnje, ki si jo lahko ogledamo v Ljubljani. Gre za umetniška iskanja, ki skušajo vsaka s svojega zornega kota povedati, kakšen odnos ima umetnik do meje, pa naj gre za državno, osebno, miselno mejo, ali pa predstavljati preprosto, a večno vprašanje obstoja, ko se človek "na meji življenja" sprašuje: "Biti ali ne biti?"

Obiskovalec *Manifeste 3* si tako lahko ogleda v Ljubljani niz instalacij, kipov, slik, fotografij in vsega, kar se na področju likovne umetnosti danes dela. Umetniška dela so zvečine neobičajna in mestoma zares provokativna. Naj bo eno za vse: na Trostovstvu bo naključni obiskovalec naletel na lep napis, ki je skladen z okoljem, pod katerim bo moral iti, in ločuje članice Evropske unije od "ostalih". *Borderline sindrom* torej in veliko sodobnega.

JUP

ANA RYS-FERLAN IN ANITA JANKE OB EDIJU RUSJANU

GOSPODIČNI NA LETALU

Zgodovine letalstva z začetka 20. stoletja niso zapisovali le pionirji-piloti, temveč tudi prvi potniki, ki so z "zrakoplovci" delili drzna doživetja pod oblaki. Zato so v analih letalstva našla mesto poleg znanih imen letalcev tudi manj znana in manj opevana imena prvih potnikov. Pri nekaterih, ki so se preizkušali na letalih, je bila tedaj že jasna zavest, ki si jo je zamislil Leonardo da Vinci, ohranila v zapuščini Goričana Edija Rusjana; zato je možno, kot sklepa slovenski strokovnjak za zgodovino letalstva Sandi Sitar, da je ta vplivala na mladostne načrte poznejšega slovenskega pionirja motornega letenja.

Proti koncu prejšnjega tedna je slovenski dnevnik *Delo* pod rubriko *Reportaže in zanimivosti* Rusjanu dodal še enega pionirja iz Gorice. *Mlada Ana je plula po zraku okoli Roj* je naslovil Zoran Jerin svoj daljši zapis o Goričanki, ki je pred devetdesetimi leti, 6. julija 1910, poletela nad Go-

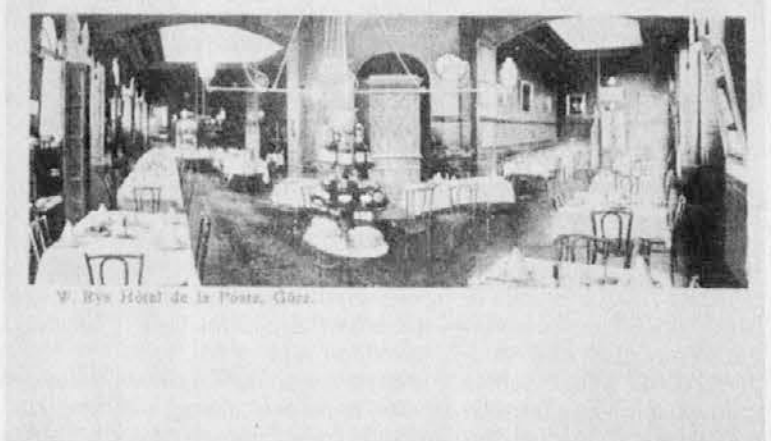
rico kot prva Avstrijka in - Slovenka. Avgusta 1981 je avtor zapisa srečal Ana Rys-Ferlan (na sliki iz njenega goriškega obdobja) in iz njunega pogovora sestavil živo kroniko njenega poleta ob koroškem inženirju Josefu Sablatnigu (Zablatniku) na letalu vrste *Wright*.

Ana Rys se je rodila 29. junija 1891 v Čeških Budojčevah in umrla 21. marca 1987 v Ljubljani. Tedaj trgovsko živahna in kulturno ustvarjalna Gorica je privabljala številne priseljence. Anin oče je bil Čeh, mati Dunajčanka;

upravljali so ugledni hotel *Zur Post* (na razglednici notranjost hotela; gl. levo ime lastnika: W. Rys). Ta je bil v preteklosti že prizorišče pomembnih dogodkov na Goriškem in je v Aninem času premogel celo avtobus, ki je prevažal goste z železniške postaje. Ana se je vendar v Gorici imela za Slovenko. Tako je pred dvajsetimi leti zatrdila sogovorniku. V hotelu je pomagala v recepciji in kuhinji, "imela je 19 let in bila še kar lepa". Spominja se, da se je junija 1910 nastanila v hotelu skupina letalcev. Med temi sta bila Korošca Zablatnik in Heim s svojima *wrightoma*. Kot pravi Ana: "...letali so z letališča pri Sankt Andreji, Šentandreju." Tedanje časopisje je z velikim poudarkom zabeležilo pogoste prelete neba nad Gorico.

O letalskem mitingu z dne 29. junija 1910, ko je ob Zablatniku in Heimom letel z manj sreče tudi Edi Rusjan, je *Primorski list* pisal: "V že v zgodnjih popoldanskih urah se je začela nepregledna množica ljudstva pomikati proti Velikim Rojam in do 4 in pol ure popoludne je bilo zbranih na Velikih Rojah in okoli njih do 15.000 oseb. Množica je nestrpnost čakala, kedaj se prikaže rdeča zastava, znamenje, da se vzlet prične... Omenjeno bodi, da sta prišla iz Trsta po Južni železnici dva posebna vlaka, natlačena Tržačanov... Cenilo se je, da so trije vlaki pripeljali iz Trsta nad 2.500 izletnikov..."

Goriški časnik *Soča* je o Zablatnikovih in Heimovih poletih, ki so se zvrstili v naslednjih dneh, poročal, da

"so bili veliko lepši od onih 29. pr.m. Vzela sta s seboj tudi dve gospodični ter plula z njima okoli Roj". Zoran Jerin je ohranil dragoceno Anino pripoved: "Ko smo se po kakih štirinajstih dneh že navadili na letalce, je Sablatnig 6. julija po zajtrku stopil k meni in mi na vsem lepem rekel: *Fräulein, gemma fliegen!* Nato je na polet povabil še mojo najboljšo prijateljico Anito Janke, ki mi je za pultom delala družbo. S kočijo smo se odpeljali na Šentandrejo in med tem, ko je Sablatnig pripravljaval letalo, so drugi pripravljali mene. Takrat je bilo za gospodično zelo nespodobno, če si ji videl delček meč, zato so mi dolgo krilo spodaj zavezali okoli gležnjev. Tudi klobuka nisem smela dati z glave in sem si ga za vsak primer tesno privežala z ruto, da ga veter ne bi od-

nesel. Ko mi je za hrptom zaropotal motor in se je leseni sedež pod menoj divje stresel, me je bilo malo strah. Pravzaprav se sploh nisem zavedela, kdaj sva bila v zraku... Gledala sem tja proti Gorici in pomahala našemu hotelu... Za menoj je Sablatnig popeljal še prijateljico Anito... Tudi njun polet se je lepo posrečil in ko sta bila spet na tleh, se nama je Sablatnig zasmel in rekel: »Pa imamo prvi Avstrijki, ki sta leteli!«

Tako sta goriški gospodični v juliju leta 1910 stopili v legendo. Svetovni rekord v letalstvu kot prva ženska, ki je kot potnica letela na letalu, sicer pripada francoski kiparki Therese Peltier. V nebo nad Turinom jo je popeljal Leon Delagrance 8. julija 1908. Samo dve leti pred Ano in Anito.

D.

NOVA ŠTEVILKA ŠKRATA

ŠOLA V OSPREDJU

Po daljšem premoru se pet lotevamo vsebine Škrata, glasila Sklada Mitja Čuk. V prejšnjih mesecih je izšlo nekaj zanimivih števil te revije, prav pred kratkim pa je v naše uredništvo po pošti prispela zadnja številka, 5/6. Novi Škrat je izšel prav ob koncu šolskega leta in ravno šolska problematika je v ospredju tokratnega uvodnega Dvopičja izpod peresa Stanke Čuk. Le-ta se zaustavlja zlasti ob bližajoči se uvedbi šolske avtonomije, ki bo stopila v veljavo s prihodnjim šolskim letom. Posamezni šolski zavodi bodo avtonomni predvsem na področju oblikovanja pedagoškega procesa in pri ugotavljanju možnosti za njegovo realizacijo. Zelo pomembna je tu seveda vloga učitelja oz. vzgojitelja, ki mora postati po besedah Stanke Čuk prvi subjekt in si ne sme več privoščiti, da bi njegovo delo usmerjali izključno drugi. Kakšen zgled dajejo šolniki učencem in dijakom? Bo slovenska šola kos novim izzivom? Pri tem se Čukova tudi sprašuje, ali bo slovenska šola dovolj politično krepka, da bo znala vztrajati pri vseh že doseženih pravicah, ali so šolniki dovolj narodno zavedni, ali so družine dovolj uvidevne, da bodo zaupale svoje otroke slovenski šoli, in ne nazadnje, ali bo slovenski šoli uspelo učence dovolj strokovno pripraviti ter jim ponuditi nekatere trdne osnovne vrednotne prvine, s katerimi bo

do kos zahtevam današnjega življenja. Ta in druga vprašanja si postavlja Stanke Čuk, ki na koncu opozori še na potrebo več vzajemnega solidarnostnega duha in nekaj manj razdiralnih in ločevalnih igrice. Tudi tokrat so uredniki Škrata poskrbeli za objavo odlomka iz slovenske knjige. Na voljo je odlomek iz knjige Cirila Zlobca *Lepo je biti Slovenec, ni pa lahko*, ki je izšla pri založbi Mihelač v Ljubljani leta 1992. V nadaljevanju Tanja Filipič Mrak, psihologinja iz Kopra, objavlja obsežen prispevek o nemirnih otrocih. Vzrokov za nemir pri določenem številu otrok je več (v prvi vrsti so to biološki vzroki), rešitev pa je predvsem v veliki meri razumevanja in seveda v brezpogojni ljubezni s strani staršev in drugih ljudi, ki so pomembni za otroka. Škrat je poskrbel tudi za gledališko vzgojo svojih bralcev: Mojca Kreft, umetniški vodja Lutkovnega gledališča iz Ljubljane, je napisala prispevek o odnosu do lutk in lutkarstva s strani slovenskih razumnikov in književnikov včeraj in danes. Vanja Cvelbar pa je za to številko poiskala nekaj spletnih strani na internetu, ki se ukvarjajo s problematiko starševstva, skrbstva, pomoči prizadetim in otrokom, prostovoljnega dela, vzgoje idr. (npr. dobimo podatke o spletni strani Zveze društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije Sožitje in spletni strani slovenske Karitas). V rubriki *Na kratko* nam je na voljo več informacij o nedavnih pobudah Sklada Mitja Čuk, drugih sorodnih ustanov in šol ter o poletnih pobudah Sklada (zlasti o poletnih središčih). Dalje zasledimo zapis o lipi, tudi Škrat pa se je poklonil spomenu nedavno preminulega umetnika Lojzeta Spacala. Nova številka Škrata objavlja pismo slovenista prof. Zoltana Jana v odgovor na polemiko o rabi izrazov "pred Kristusom" in "pred našim štetjem". V rubriki, posvečeni jezikovni vzgoji, se Vera Tuta Ban loteva vprašanja rabe tujk v pogovoru, Mija in Damijana Češčet pa prinašata več koristnih napotkov za otroške igre, ki jih je z lepimi ilustracijami obogatil Milan Lavrenčič. Čisto na koncu zobozdravnik dr. Marko Filipič piše o pomenu zdravih zob in o problemih, do katerih pride, če človeku zobje iz najrazličnejših vzrokov odpadejo.

IŽ

IZIDI NA TRŽAŠKIH VIŠJIH SREDNJIH ŠOLAH

DRŽAVNI IZPIT S STOTICO ZA TRI SLOVENSKE MATURANTE

Izidi letošnjih matur ali, kot jim pravijo po novem, državnih izpitov na slovenskih višjih srednjih šolah na Tržaškem so trem dijakom prinesli najvišjo oceno, in sicer stotico. Dve najvišji oceni sta bili podeljeni na klasičnem liceju France Prešeren, ena pa na pedagoškem liceju Anton Martin Slomšek (na objavo izidov na znanstvenem liceju še čakamo).

Na pedagoškem liceju Slomšek je tako 100/100 točk prejela **Andrejka Možina**, sicer privatistka, ki je širši zamejski javnosti znana kot odlična pevka in interpretka slovenske popevke iz 60. let. Sedaj vidimo, da izvenšolske obveznosti niso motile njenega študija, tako da je odlična glasbenica in odlična dijakinja. Kar se ostalih maturantov tiče, so le-ti bili vsi uspešni. Drugi najuspešnejši kandidat je bil Jaka Nemanič, ki je prejel 90/100 točk. Ostali so prejeli naslednje ocene: Zoran Bandelj (privatist) 86/

FOTO KROMA

100, Jasna Leghissa 85, Tjaša Trampus 77, Ketty Furlan 76, Nina Milič 74, Valentina Bertocchi 72, Gleb Verč 70, Sabrina Drago 68, Kristina Berce 67 in Andraž Mermolja (privatist) 62/100.

Na klasičnem liceju sta stotico prejela **Iztok Cergol** (ki je tudi znan v zamejski javnosti zlasti kot glasbenik, član ansambla Kraški ovčarji, in kot skladatelj) in **Marko Mikolj**. Druga najuspešnejša kandidatinja je bila Noemi Bet s 95/100 točkami. Rezultati ostalih so naslednji: Ivo Lachi 90/100, Giulia Chendi

84, Susanna Gilotta 81, Pamela Predonzani 79 in Jasmina Kermolj 67.

Državni izpiti so se zaključili tudi na Trgovskem tehničnem zavodu Žiga Zois in na njegovem oddelku za geometre. Tu so izdelali vsi kandidati razen enega. Na DTT Žiga Zois so bili tako uspešni: Vanja Švara 91/100, Sabrina Znidarcic 88, Svetlana Tul 78, Jordan Ilija Kalc 70, Tanja Gril 68, Daniele Iozza 68, Riccardo Baldi 65, Deborah Rodela 60 in Erika Stegel 60. Na oddelku za geometre pa so bili izidi taki: Igor Spetič 85/100,

Elisabetta Leghissa 70, Dragoljub Šecarov 65, Robert Debelis 60 in Sonja Rebula 60.

Oddahnili so si tudi na poklicnem zavodu Jožef Stefan, kjer so vsi kandidati izdelali. V smeri za tehnike elektronskih industrij so bili izidi tile: Damijan Batti 78/100, Daniel Tence 78, Aleš Zajc 75, Nino Corda 74, Jernej Ciuch 70, Cristian Zottich 70, Peter Glavina 64, Luka Peric 63, Mitja Kocjan 62, Andrej Budin 60 in Andrea Škerlavaj 60. V smeri za kemijsko biološke tehnike so bile ocene naslednje: Katja Gregori 95/100, Ivana Grgič 73, Alenka Rauber 70 in Črtomir Kobau 60. V smeri tehnikov mehanske industrije pa so bile podeljene te ocene: Alen Fabjan 72/100, Tin Matjačič 71, Alessio Pincin 70, Roger Žagar 70 in Matej Brezigar 65.

Vsem uspešnim kandidatom, še posebej pa odličnjakom, naj gredo iskrene čestitke tudi z naše strani.

CIRILMETODOVA NEDELJA NA VEJNI

POČASTITEV ŠTEVILNIH DUHOVNIŠKIH IN REDOVNIŠKIH JUBILEJEV

Marijino svetišče na Vejni je v nedeljo, 9. julija, zadrželo v slovenski službi božji, ki je pela hvalnico za vse mašnike jubilate in v večno zahvalo svetima bratoma Cirilu in Metodu, zavetnikoma krščanske edinosti. Naš narod ima namreč edinstveno poslanstvo, da na meji med vzhodom in zahodom utrjuje temelje mostu medsebojnega spoznavanja in razumevanja. Tradicionalna cirilmetodova nedelja na Vejni vabi leto za letom vernike iz Primorske, s to stran in on stran umetne meje in tako nadaljuje duhovno poslanstvo združevanja in skupnega verskega čutenja svetih bratov, zavetnikov Evrope. Srečanje živi v potrjevanju vere in spoštovanju neprecenljivega truda svetih bratov med Slovenci in ne nazadnje ponaša slovensko besedo v kraj, kjer nista ravno doma krščanska ljubezen in spoštovanje bližnjega.

Ko je procesija jubilentov, narodnih noš in skavtov sledila zastavi sv. Cirila in Metoda, je na koru pel cerkveni zbor iz Bilj na Goriškem, saj so Bilje domači kraj letošnjega novomašnika, g. Iztoka Mozetiča. Posebno je treba poudariti, da je g. Mozetič pel prvič novo mašo prav na Vejni, šele 16. julija bo namreč obhajal praznično mašno daritev v rojstnem kraju. Pred oltarjem je novomašnika pozdravila domačinka in načelnica tržaških skavtov in skavtinj Matejka Bukavec: "Spoštovani novomašnik, prišli ste v to Marijino svetišče kot ozna-

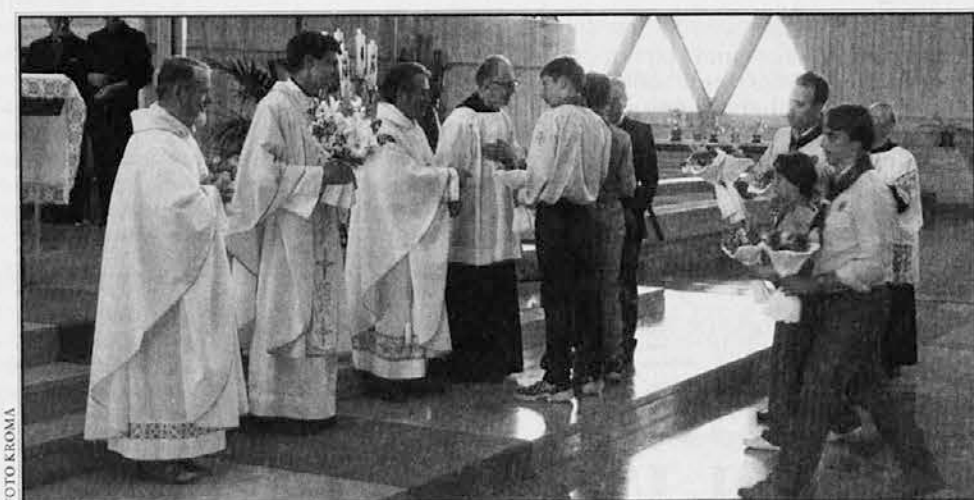

FOTO KROMA

njevalec vesele novice. Podobno kot sv. brata Ciril in Metod ste v duši zaslišali Gospodov klic, ki vas je spodbujal k oznanjevanju in razlagi svetega nauka množicam. Hvalni smo vam, da ste se odločili za to pot in Bog naj spremlja vse vaše delo in vaš trud, ki ga boste vlagali pri svojem nelahkem poklicu med slovenskimi verniki." In ostalim jubilentom: "Veliko let je že minilo od tistega dne, ko ste obljubili zvestobo Bogu. Veliko let ste že delavci v božjem vinogradu in zanj skrbite. Bog vam je zaupal to skrb, vi pa ste dali vse od sebe in ste tako poplačali Njegovo zaupanje. Vaš trud ni bil zaman in verniki se vam iz srca zahvaljujejo, vsem skupaj pa želimo še mnogo uspešnih let služnje Gospodu."

Kar petdeset let poslušnega služnja Najvišjemu sta za beležila g. Bogomir Srebot, pater kapucin z Montuce, in

g. Bogomil Breclj, danes vsestransko aktiven župnik v Natrežini in vodja skavtov in skavtinj na deželni ravni. Poleg njiju praznujeta 65 let mašništva g. Franc Malalan, dolgoletni župnik v svetišču na Vejni, danes pa duhovni pomočnik v Ricmanjih, in g. Stanko Žerjal, temperamentni duhovnik iz Gorice.

Vsi jubilanti so bili poimensko poklicani k pričevanju in Bog jih je poslal med ljudi, da bi vsem pokazali širino božje ljubezni in lepote vere. Večkrat jim je bilo težko, mogoče jim še bo, vendar le prava ljubezen pripelje do konca. Kristus potrebuje, da se mu popolnoma predamo, da bo tako On živel v nas. Po zgledu sv. Cirila in Metoda pa mora biti pričevanje vere ustvarjalno, iznajdljivo in polno vneme za resnico, ki je v božjih rokah. S preprostostjo in zaupanjem je srečanje z vero bogata izkušnja, ki raste v hrepenenju

po globljem in krepki korak sredi negotovih časov. Pa se približati mladim, jim razkriti toplo resnico in jim pomagati iz materialnosti, ki le mori notranje čutenje in ne osrečuje. "Izročimo se torej Materi Božji", je zaključil g. Mozetič v pridigi, "zvezdi nove evangelizacije, Ona naj nas vodi, popolnoma predana Bogu."

Po evarhiji se je procesija vernikov zbrala pri stranskem oltarju sv. Cirila in Metoda, kjer je prisotne nagovoril g. Angel Kosmač, duša vsakoletnih srečanj. Pri oltarju, ki ga je izdelal Tone Kralj, je mnogim udeležencem, ki so bili prvič v svetišču, predstavila naše kraje v veličini preteklih stoletij (Oglej, benediktinski samostan v Stivanu...) in bolečini našega časa, ko nam Trst pije kri in se mnogi utaplajo v njem, da bi našli srečo v tujem narodu, pa so jo komaj izgubili.

MR

OBLETNICA POŽIGA

ZBORNIK O NARODNEM DOMU

Ob osrednji proslavi ob 80-letnici požiga Narodnega doma v Trstu, ki bo danes, 13. julija, pred stavbo Narodnega doma v ul. Filzi, bo isti dan tudi predstavitev zbornika z naslovom *Narodni dom-Balkan - Ob 80-letnici požiga*. Zbornik je uredil Erik Dolhar s soavtorjem Markom Korosicem, v tisoč izvodi pa ga je izdala založba Branko iz Nove Gorice. Predstavitev bo v konferenčni dvorani Narodnega doma. Knjiga vsebuje vrsto zanimivih zgodovinskih podatkov, od še neobjavljenih izvornih načrtov Maksa Fabianija, dnevniških zapisov požiga izpod peresa dr. Alojzija Dolharja in odlomkov iz opisa požiga izpod peresa Borisa Pahorja pa do ilustracij Lojzeta Spacala, Avgusta Černigoja, Zore Koren Skerk idr. ter razmišljanja absolventke slovenščine iz Toskane in bodočega zamejskega prevajalca. Spremenno besedo so napisali Marko Pozzetto, Jože Pirjevec in Milan Pahor, krajše članke pa Sandi Volk, Aleksander Rojc, Samo Pahor, Jože Škerk, Davorin Devetak, Marij Čuk, Duško Jelinčič, Bojan Pavletič idr.

LETOŠNJI TABORI TRŽAŠKIH SKAVTOV IN SKAVTINJ

TABORI: VRHUNEC SKAVTSKE SEZONE

MATJAŽ RUSTJA

Slovenska zamejska skavtska organizacija je pripravljena na poletne tabore, na višek sezone, ki se za slehernega skavta zaključuje v naravi, da jo lahko slastno okusi, se v njej znajde in povleče iz vreče skavtskega znanja staro Baden-Powellovo modrost in se v "divjem svetu" bolje znajde. Ustanovitelj skavtizma Robert Baden-Powell je videl v taborni izkušnji kronanje včasih suhega učenja in priprav, ki dobijo prave razsežnosti šele v stiku z naravo. Priprave na taborjenja so torej mimo, treba bo samo še pripraviti nahrbtnik, voditelji pa morajo urediti še malenkosti, da bo lahko program nemoteno stekel.

Dolino Žirovnice pri Žireh bosta 27. julija napolnila smeh in razigranost najmlajših članov organizacije, volčičev in volkuljic. Tabora se bo udeležilo približno 35 malčkov, načelovala pa mu bosta Breda Sosič (Prizadevna želva) in Matejka Bukavec (Navihana Antilopa). Letošnja tema tabora ostaja skrivnost, saj bo stopila iz teme komaj prvi dan taborjenja. Da bo vsebovala tipične skavtske vrline in spretnosti, ni nobene dvoma, saj sta temeljna cilja veje najmlajših prav navdušenje in odkrivanje lepote skavtizma. Zadnji dan tabora, 6. avgust, bo po ustaljeni navadi dan obiskov, ko bodo starši in prijatelji pomagali pri podiranju tabora in tako okusili pristen skavtski dan.

Na tem taboru pa ne bo vseh volčičev in volkuljic SZSO, ker bo imel tretji steg (enota, ki združuje vse skavte dolinske občine) svoj tabor in se bodo torej srečale vse starostne skupine stega v Krkavčah (Slovenija). Od 30. julija do 8. avgusta bo stekel program, ki vsebuje vse prvine skavtizma (življenje v naravi, duhovnost, ročne spretnosti, izražanje...) in bo tako zasnovan, da bodo skoraj vse dejavnosti izpeljane v starostno mešanih skupinah in bodo torej primerne za vse tri veje (volčiče in volkuljice, izvidnike in vodnice, roverje in popotnice). Tak tabor je za SZSO novost, zato vlada veliko pričakovanje, načelnica Matejka Metlika (Zgovorna gazela) in podnačelnik Niko Tul (Glasbeni kobra) pa komaj čakata na letošnjo pusto-lovščino.

Ostale čete veje izvidnikov in vodnic pa so si takole uredile poletne tabore. Druga četa se je odločila za skupni tabor z dvema goriškima četama. Vzhodni Kras se bo tako srečal z goriškim v Podstevah pri Kočevju, ko bosta načelovala skupini 60 skavtov Dunja Fabjan (Kreativna panda) in Fabio Tommasi (Prizadevni sokol). Tema letošnjega tabora (od 24. julija do 5. avgusta) se bo selila daleč nazaj v srednji vek, ko so ob Kol-

pi predli hudi časi in je bil grad Kostel važno zavetišče pred sovražniki, tržnica v njem pa vir upanja in zasluzka.

Prvo in četrto četo (skavte iz devinsko-nabrežinske občine in iz mesta) pa čaka prava poslastica. Odpravljajo se namreč na Portugalsko. Od 6. do 14. avgusta bo namreč na Portugalskem Caldeirada 2000, mednarodni tabor za izvidnike in vodnice. Pred tremi leti je bil podoben tabor Mebasta 1997 na Rakitni pri Brezovici, takrat so se ga udeležile tudi nekatere čete SZSO, tako da bodo letos vrnila prijateljski obisk. Poleg skavtov iz zamejstva in matice bodo prisotne mnoge sku-

pine iz Poljske, Španije, Italije in Belgije, ki se bodo utaborile v kraju Serpins v osrednji Portugalski v okraju Coimbra. Aktivnosti na takem srečanju (napovedanih je nad 300 udeležencev) res ne bo manjkalo, tipičnih skavtskih in takih, ki odkrivajo okolje in kraje bogate portugalske zgodovine. Člani SZSO pa se bodo odpravili na Portugalsko že 1. avgusta. Pot z avtobusom je itak dolga in naporna, izkoristili pa bodo tudi priložnost in si ogledali Barcelono, tri dni pa jih bodo gostovale družine skavtov v Coimabri, ki jim bodo tudi razkazale mesto. Pot nazaj pa bo vodila mimo Avignona v Trst.

Pa še veja roverjev in popotnic. Kraški klan Kras'n'klan se bo letos podal na potovalni tabor s kolesi. Cilj so Plitvička jezera, start pa je napovedan za 18. julij. Štefan Pahor (Zviti leopard) in Andrej Maver (Mirni jelen) bosta načelovala skupini do 25. julija, ko bosta lahko potegnili črto in se vprašala, ali je tabor izpolnil smotre utrjevanja skupnosti klana, duhovnega poglobljanja vase in premagovanja naporov. Vso opremo bodo peljali sami, domov pa se bodo vrnili po dalmatinski obalni cesti.

Klan iz mesta (Carpe diem klan) se je odločil, da bo šel na pot 15. julija in da se bo udeležil mednarodnega srečanja v Švici. Potovalni del bo sicer v Piemontu (naravni park Alpe Veglia pri Domo-dossoli), stalni pa v kraju Kandersteg v Švici. Tu je postavljen mali stalni jamboree (po zgledu jamboreeja Park Gilwell pri Londonu), ki se ga udeležujejo skavti od vsepovsod. Skupino desetih skavtinj in skavtov, ki jim načelujeta Franc Biancuzzi (Zamišljeni nosorog) in Niko Tul, čaka do 23. julija res zanimiva izkušnja v stiku s svetovnimi tokovi skavtizma.

Tabori že trkajo na vrata. Kar naprej, pa prinesite skavtinjam in skavtom Slovenske zamejske skavtske organizacije kar največ dragocenih izkušenj!

OPČINE / USPEHI VESELE POMLADI

NASTOP V KRAŠKI HIŠI PRED ZBOROVSKO OLIMPIADO V LINZU

Kdor spremlja zborovske nastope v našem zamejskem prostoru, že dolgo pozna in ceni delo, ki ga na Opčinah opravlja g. Franc Pohajač z raznimi zbori društva Vesela pomlad. V letošnji sezoni je g. Pohajač prevzel Dekliško mladinsko pevsko skupino Vesela pomlad, v kateri poje kakih 13-14 deklet, ki obiskujejo ali so pravkar zaključile višjo srednjo šolo.

Prav ta skupina se je v tem tednu odpravila na Prvo olimpiado pevskih zborov, ki jo prirejajo v Linzu v Avstriji. Gre za skupino, ki predstavlja nekako krono zborovskega dela, za katerega skrbi Slovensko otroško mladinsko pevsko društvo Vesela pomlad. Omenjena dekliška skupina in Dekliški vokalni tercet Verlaetum, ki deluje četrto leto in ki ga sestavljajo sopranistki Matejka Bukavec in Daria Vitez ter mezzosopranistka Rossana Paliaga, sta v četrtek, 6. t.m., poskrbeli za lep večer slovenskih ljudskih pesmi na borjaču Kraške hiše v Repnu. Prislunili smo lahko vsebinsko zanimivemu programu, ki sta ga izmenično, po dve in dve pesmi, izvajali obe skupini. Skupno smo tako slišali

dvajset pesmi, ki so se lepo prepletale in stopnjevale. Tercet je izbral deset pesmi različnih prirejevalcev ljudskih pesmi iz vsega slovenskega narodnega prostora. Dekliška mladinska pevsko skupina Vesela pomlad pa je prepričljivo predstavila štiri Merkujeve priredbe, ki jih je pripravila za tekmovalni program za zborovsko olimpiado v Linzu, se pravi *Nana ščeričica*, *Sonce ljubo*, *Jezus in ajdovska deklica* ter *Zeleni polog*. Ob tem pa smo slišali še istega avtorja *Deklica po vodo šla* in še Jericijevo daljšo priredbo pesmi *Ena ptička priletela in Moj očka ima*, *Dipiazovo Lipa* ma *Marica* in še *Ježevi šmen-*

tana muha ter *Igraj kolce*. Slišali smo torej kar zahteven program, ki so ga dekleta pod sicer natančnim in umirjenim vodstvom Franca Pohajača suvereno odpela.

Enkratno okolje Kraške hiše, lep pevski napredek skupine, a tudi narodne noše, v katere so bile oblečene nastopajoče, in scenski premiki terceta so ustvarili res enkratno vzdušje. Ob preizkušnji v Linzu Dekliški mladinski pevski skupini Vesela pomlad z Opčin, ki je pokazala resno in zavzeto delo, in njenemu pevovodji Francu Pohajaču zato voščimo obilo uspehov.

OBVESTILA

SKLAD MITJA ČUK prireja tudi letos poletna središča od ponedeljka do petka: na Proseku, v vrtcu, od 17. do 28. julija; na Opčinah, v vrtcu, od 31. julija do 11. avgusta. Vpisovanje in informacije: na sedežu Sklada Mitja Čuk (tel. 040 212289), Narodna ul. 77, 34016 Opčine, vsak dan razen ob sobotah in nedeljah od 9.30 do 14.30.

DOM DUHOVNIH vaj Blagri nad Trstom vabi tudi letos žene in starejša dekleta na duhovno osvežitev ali na duhovno srečanja, ki bodo od ponedeljka, 21., do srede, 23. avgusta. Prijave sprejemata gospa Norma Jež (tel. 040 299409) in kriški župnik Jože Kuncič (tel. 040 220332) po možnosti v večernih urah.

DUHOVNE VAJE za duhovnike bodo v Trstu (Dom blagrov) v dneh od 28. do 30. avgusta. Vodil jih bo kapucin br. Štefan Kožuh. Prijave na e-mail: voncina@iol.it ali na telefon 040 566244 ali na mobitel 0347 2414254.

KONCERTNA POBUDA - Rojan razpisuje natečaj za izvorno še neobjavljeno komorno skladbo za katerikoli instrument ali glas (s slovenskim besedilom). Natečaj je namenjen mladim (starost do 35 let) slovenskim zamejskim glasbenikom-skladateljem. Dela je treba posredovati do 30. septembra letos v dvojniki z geslom na naslov: *Koncertna pobuda - Rojan*, ul. Cordaroli 29 - 34135 Rojan (Trst). Priložiti je treba v zapečateni ovojnici ime in priimek, naslov in geslo. Skladbe bo ocenila komisija treh priznanih zamejskih glasbenikov. Prva nagrada znaša 500.000 lir, druga 300.000 lir, tretja pa 150.000 lir.

OBČINA ZGONIK vabi k sodelovanju pesnike, pisatelje in glasbenike ob 200-letnici rojstva Franceta Prešerna. Ob tej priložnosti namerava občina Zgonik izdati dvojezično publikacijo o pesniku. V njej naj bi bili objavljeni prispevki, ki bi jih slovenski in italijanski književniki iz Furlanije-Juljske krajine napisali o Prešernu, njegovem delu, vlogi, pomenu včeraj in danes... (kratka misel - pol tipkane strani v prosti obliki). Glasbeniki pa naj bi poskrbeli za glasbeno priredbo poezije *Pevca*. Skladba bi bila prav tako objavljena v omenjeni publikaciji, ki bo izšla v začetku decembra. Glasbeno gradivo za različne glasbene in vokalne skupine, ki bo dospelo v predvidenem roku, pa bo doživelo krstno izvedbo v obdobju december 2000-februar 2001. Književniki in glasbeniki, ki se bodo vabilu odzvali, naj pošljejo svoje prispevke na naslov: *Občina Zgonik, Zgonik 45, 34010 Trst*, lahko tudi po faksu 040-229422 s pripisom *Prešeren 1800-2000* do 15. oktobra 2000. Za informacije je na razpolago občinska knjižnica ob ponedeljkih in sredah od 15. do 19. ure, tel. številka 040 229533.

ZŠSDI PRIREJA ob tridesetletnici fotografski natečaj z naslovom *Naš šport v našem prostoru*. Slike sprejemata urada ZŠSDI v Trstu in Gorici do ponedeljka, 30. oktobra, do 16. ure. Za potrebne informacije: tel. številka 040 635627 ali 0481 33029.

DAROVI

ZA CERKEV v Bazovici: v spomin na pokojno Vido Čač daruje Marija Čufar 40.000 lir; Lukševi v isti namen 30.000; Marija Kraljeva v isti namen 100.000; Marija Grgič ob spominu na svoje pokojne 50.000; N.N. 100.000; Marija Grgič-Semčeva 20.000; Alenka in Aleksander ob svoji poroki 200.000; Marija Marc ob poroki Tamare Ražem 20.000; Marija Marc ob poroki Alenke Metlika 20.000; družina Tognetti namesto cvetja pokojni Ivanki Mlač 50.000; Nada Debenjak ob spominu na pokojne starše in brata 50.000; Andreina Parenzan in Biancolillo ob smrti Ivanke Mlač 100.000; hčeri Pierina in Dragica ob smrti mame Ivanke 50.000; Franca Cocevari 50.000; Marija in Danica Marc ob spominu na svoje pokojne Grgič 50.000; hči Neva z družino ob pogrebu mame Zore Husu 100.000; N.N. 100.000; N.N. 50.000; Ida Grgič ob obletnici smrti sina Marjana 30.000; družina ob krstu Pietra Balanija 100.000 lir.

ZA CERKEV v Gropadi: domača družina ob obletnici smrti pokojnega Edija Gojče 50.000 lir.

ZA CERKEV na Pesku: Milka Rapotec, Gročana 50, 50.000 lir; Julka Racman 20.000; ob 20. obletnici smrti pok. Antonije Racman daruje hči z družino 50.000; Milan Ražem, Gročana 34, 50.000; N.N. ob krašenju cerkve za praznik prvega sv. obhajila 100.000; družini ob poroki Irene Rase-ni in Marjana Cingerlija 200.000; hči Nadja Žagar ob obletnici pokojne mame Milke Bak 50.000 lir.

ZA CERKEV v Nabrežini: Zidarič 35.000 lir; Rudež 55.000; Tartar 300.000; skavti 50.000; D.G. 70.000; ob poroki Stanissa 300.000; Marjan B. 200.000; Ciabatti 50.000; Kovč 80.000; Košuta 30.000; italijanska šola 50.000; bolniki 40.000; Kakeš 100.000; Radovič 10.000; Piloti 35.000; Paulina 170.000; Zanier 100.000; Costanzo 70.000 lir.

ZA CERKEV v Mavhinjah: Ema Urdih 50.000 lir; Ana Vrc 100.000; P.M. 100.000; J.N. 100.000; J.H. 50.000; namesto cvetja na grob Marije Legiša Tatjana in Antek Terčon 50.000; družina Legiša, Mavhinje 15, 100.000; L.P. 100.000; Dušan Colja 10.000; hčerke in sin 200.000 lir.

OB KRSTU vnukinja Tjaše darujeta Magda in Robert Petaros 300.000 lir za lačne otroke po svetu in 200.000 lir za dom Andrej Zink na Opčinah.

LOJZE PETERLE V ŠTEVERJANU

S 1. STRANI / FESTIVAL ŠTEVERJAN 2000

SREČANJE VODSTVA SSK Z MINISTROM

Ob robu jubilejnega festivala v Števerjanu se je deželno tajništvo SSK srečalo z zunanjim ministrom RS Lojzeto Peterletom. Prisotni so si izmenjali zelo podrobna mnenja o osnutku zaščitnega zakona, o katerem teče debata v italijanskem parlamentu. So glasno so izrazili zaskrbljenost okoli variante, ki je prevladala v zvezi s 4. členom omenjenega zakonskega osnutka, ki ne predvideva seznama 35 občin, temveč predvideva obliko, ki jo je predlagal poslanec NZ Menia, in sicer določitev območja izvajanja zakona na podlagi pristanka najmanj tretjine občinskih svetovalcev prizadete občine.

Tudi glede zajamčenega zastopstva so prisotni izrazili svojo zaskrbljenost, saj je bila sprejeta plehka varianta, in to predvsem potem, ko je bil odobren ustavni zakon za spremembo statuta avtonomnih dežel Doline Aoste in Tridentinskega Južnega Poadižja, ki predvideva zajamčeno zastopstvo za Ladince in zaščito manjšinskih skupnosti Mokenov in Cimbrov. Ob tem pa revidirani statut F-Jk sploh ne omenja slovenske manjšine, kaj šče, da bi predvideval zajamčenega zastopnika zanj.

Minister Peterle je nadalje izrazil željo po stalnem stiku s predstavniki Slovenske sku-

pnosti, ki bi ga neposredno informirali o zapletih in razpletih z zaščitnim zakonom ter mu o le-teh posredovali tudi svoja mnenja.

SSK se je s tem v zvezi zahvalila zunanjemu ministru RS Lojzetu Peterletu za odločilno intervencijo pri Casinijevi stranki Krščanskega demokratskega centra (CCD), ki je ob obstrukciji desnice zagotovila s peščico svojih poslancev obravnavo zakonskega osnutka za zaščito slovenske manjšine.

Predstavniki SSK so nadalje izrazili ministru Peterletu priznanje za pokončno izjavo, ki jo je posredoval tedniku *La vita cattolica* in ki jo je, ob predvidljivih negativnih reakcijah na desnici, sam nekdanji zunanji minister Berlusconi je vlade Antonio Martino označil kot upravičeno prizadevanje zunanjega ministra matične države za manjšino, ki živi v sosednji državi.

Gostujoči števerjanski župan Hadrijan Corsi je ministra Peterleta opozoril na program Interreg III oziroma na načrte, ki se v tej luči snujejo na kmetijskem področju, za kar se je Peterle obvezal, da bo o tem spregovoril z ministrom za kmetijstvo RS in z obmejnimi slovenskimi občinami za primerno usklajitev projektov.

PRAZNIK PESMI SREDI GORIŠKIH BRD

Marsikateremu ansamblu je na odru zaigrala svoje tudi trema. Nagrade pa so si zaslužili:

- najboljši ansambel Festivala (2.000.000 lir): Frajkinclari;
- najboljšo vokalno izvedbo (700.000 lir) so imele Vesele Štajerke;
- najboljši kvintet (500.000 lir) ima ansambel Borisa Razpotnika iz Domžal,
- najboljši trio (500.000 lir) pa "Laufarji" iz Cerknega;
- najboljši debitant (300.000 lir) je bil ansambel Tornado,
- najlepšo melodijo pa je ugalsbil Boris Rošker na besedilo Franca Ankersta *Pticam pojmo slovo*. Na festivalu jo je izvajal ansambel Toni Sotošek iz Krškega (300.000 lir).

Številno nedeljsko občinstvo je še enkrat nagradilo Bobre iz Brezovice za pesem *Števerjanski zvonovi* iz zakladnice priljubljenih melodij. *Števerjanske zvonove* so sami Bobri pred leti izvajali na festivalu. Ta prijetni valček ima milo melodijo, predvsem pa se je priljubil ljudem zaradi pomenljivega besedila.

Komisija za besedilo (Milan Jež, Irma Rauh in Franca Padovan) je nagradila Vero Kumrej za pesem *V vinu je resnica*, ki jo je izvajal ansambel Šibovniki s Prevalj.

Organizator je nad letošnjim uspehom presenečen, ker je bil odziv občinstva enkrat. Petkov večer je bil nenavadno dobro obiskan. Čeprav je v soboto dež preprečil potek prireditve na odprtem, se je na vhodu kar trlo zamudnikov, ki bi si radi priborili stojišče v Sedejevi dvorani. Za nedeljski finale in posebno za Avenikov koncert so prvi poslušalci prihajali med Borovce že v prvih popoldanskih urah. Poleg tega so nedeljski del prireditve počastili številni častni gostje, med katerimi naj omenimo zunanjega ministra Republike Slovenije Lojzeta Peterleta, sekretarja za Slovence v zamejstvu in po sve-

FOTO BURBACA

FOTO BURBACA

tu Zorka Pelikana, generalnega konzula RS v Trstu Jadranko Šturm Kocjan, predsednika goriške pokrajinske uprave Giorgia Brandolina, župana občine Brda Franca Mužiča in številne krajevne civilne oblasti.

Obiskovalcem festivala je bil na voljo obširen bilten o festivalu in delovanju društva Sedej. Knjigo, ki obsega 60 črnobelih pa tudi več barvnih strani, je izdala ZSKP, uredili pa so jo člani društva. Knjiga vsebuje vse fotografije nastopajočih ansamblov, zlati album vseh dosedanjih nagradencev festivalov in slike skupin, ki delujejo v okviru društva (otroški in mešani zbor, dramska družina in rekreacija). Letošnjo uvodno misel v brošuro sta prispevala prijatelj in sotrudnik števerjan-

skega festivala Betka Šuhel in Janez Dolinar. Kot sta sama dejala na nedeljskem finalu, sta tudi letos v treh večerih več kot 60-krat prehodila odrske stopnice. Betka se je izkazala tudi kot pridna pevka, ker je poleg povezovanja Avenikovega koncerta z Gašperji zapela hit *Če vinček govori*.

Letošnji festival so podprli številni pokrovitelji: ZSKP, Briška gorska skupnost, RAI-Radio Trst A, Gradbeno podjetje Hlede Alojz-Ivan, Cassamarca, Kmečka banka, Luciolcar, Adriano Corsi srl in TV Primorka. Posebno podporo so zagotovili še: Banco Ambrosiano Veneto, Prodajalna gum PneuSERVICE, Pekarna Scorianz, Trgovini Kosič in Gigo-lò, podjetja Terpin, Tmedia, Bramo legnami, PZKZ Apca, vinogradniki Terpin R. in G.,

Humar, Komjanc, Mužič, Maraž, Pintar, Skok, Prinčič R., Prinčič M., Pintar A., Zadruga St. Florjan, Laboratorij Virodent, bar Piemontese, market Komauli in Euro diplomat Hotel.

Za razsvetljava med Borovci in v soboto v dvorani je poskrbel Branko Terčič, odrski fondal je poslikal Hijacint Jus-sa, dolgoletni umetniški oblikovalec festivalskega odra. Amplifikacijo sta urejala Niko Klanjšček in Mice Karov s sodelavci, ki so se odlično izkazali tudi na sobotnem improviziranem izvajanju v dvorani, potem ko so vsi ansambli imeli popoldansko tonsko vajo na odprtem. Za vso skrb in pripravljenost zaslužijo vsi omenjeni prisrčno pohvalo.

Višek festivalskega jubileja je predstavljal izredni gost nedeljskega večera, to je Slavko Avenik z ansamblom Gašperji. Ta "evropski glasbeni fenomen" je dobesedno vžgal že tako veselo praznično vzdušje. Aveniki so zaigrali nekaj železnih melodij iz svoje 40-letne kariere na prizorišču evropske narodnozabavne scene. Iz glasbene skupnice, ki je nastala v ožjem domačem krogu, sta se namreč brata Vilko in Slavko Avenik razvila v pravi biser domače glasbe. Družinsko tradicijo nadaljuje Slavkov sin Grega, ki z Gašperji nosi slovensko zabavno pesem po Evropi in širom po svetu.

Ne nazadnje naj omenimo tudi slikarsko razstavo goriškega umetnika Andreja Kosiča, ki je krasila notranje prostore Sedejevega doma. Kosič se nam je tokrat predstavil z akvareli na temo Brd, s posebnim poudarkom na Števerjanu.

Ob koncu se nam zdi potrebna zahvala številnim mladim števerjancem, ki neutrudno skrbijo za brezhiben potek tako pomembne zamejske manifestacije. Mislim, da ni bilo še nobenemu obiskovalcu žal za obisk na našem prazniku v tej prelepi briški vasi, saj je vsak festival s svojimi melodijami, ansambli in gostom le enkratno doživetje, ki se nepozabno vtišne v spomin.

IZIDI DRŽAVNIH IZPITOV

KONEC PREIZKUŠENJ

FOTO BURBACA

V preteklem tednu so vse izpitne komisije v višješolskem središču sklenile svoje delo. Objavljamo seznam kandidatov, ki so uspešno opravili zaključni državni izpit.

Na trgovskem zavodu Cankar so opravili zaključni izpit: Anamarija Devetak (62/100), Edita Ferletič (72), Matej Konic (76), Bojan Kovic (77), Saša Lulič (65), Lara Paulin (63) in Gregor Vončina (65).

Na trgovskem tehničnem zavodu Zois so zaključili srednješolsko šolanje Lucia Danielis (90/100), Anna Deveteta (77), Katja Ferletič (90), Neva Petejan (82), Katja Terpin (82) in Cristina Visintin (71).

Naslov industrijski izvedenec in tehnični vodja so si prislužili: Luka Bresciani (80/100), Matej Ferletič (71), Ivan Golob (81), Matej Leopoli (63), David Peterin (100) in Igor Skorjanc (84).

Na pedagoškem liceju Gregorčič so izdelali: Katja Batistič (85/100), Maja Klede (81), Maja Kragelj (96), Janez Mučič (80), Urška Petrovič (100), Barbara Repovš (83), Erika Sfiligoj (80), Urška Zajc (100) in Elena Zulian (73).

Klasični licej Trubar zapuščajo dijaki: Rafaela Brandolin (77/100), Katarina Brešan (87), Andrej Černic (100), Mitja Černic (78), Erik Figelj (81), Dunja Maffi (72), Jan Prinčič (95), Tomo Ravbar (71), Irena Spazzapan (100) in Katerina Tomsič (100).

Vsem dijakom, ki so se z zaključnim izpitom poslovili od šolskega središča, želimo, da bi se kmalu in brez težav vpeljali v poklic ali izbrali najustreznejši univerzitetni študij in vzdžali do končne diplome, še prej pa lepe in sončne zaslužene počitnice.

HD

KRONANJE BOGATE PEVSKE SEZONE

PODGORA GOSTOVALA V ŠENTJURJU

V soboto, 1. julija, so pevci MePZ Podgora uprizarili glasbeno predstavo *Lojtrca in Kambra* v Šentjurju pri Celju. Prireditve je potekala na hribovju nad mestom, kjer kraljuje cerkev sv. Rozalije.

Pred izredno številno publiko je najprej nastopil domači cerkveni pevski zbor s tremi pesmimi, nato pa sta navzoče pozdravila župan mesta Šentjur ter neutrudni organizator g. Janez Hladnik. Sledila je izvedba operete *Lojtrca in Kambra*, ki so jo Podgorci res imenitno zaigrali in zapeli, v veliko veselje in zabavo prisotnih, ki so z aplav-

zi podčrtali vsako posamezno sliko. Prizori ljubezenskih dogodivščin so zazveneli v enotni glasbeni povezavi dirigenta dr. Mirka Špacapana, ki je znal povezati splet narodnih pesmi v smiselno muzikalno pripoved. Pevci in solisti so dali vse od sebe, da so popevali poslušalce s seboj v magični svet večera na vasi, s petjem, plesom, recitacijami in igranjem, kakor da bi bili izvežbani profesionalci, javni takih in drugačnih odrov. Na koncu je publika s pevci navdušeno zapela Prešernovo *Zdravljico*, nato pa je slovenska narodna pesem še dolgo

v noč odmevala izpred cerkve sv. Rozalije.

Gledalci iz bližnje in daljne okolice, pa tudi iz Nemčije in Argentine, so bili kakor prevzeti od navdušenja nad narodnim petjem in se kar niso znali odtrgati od kraja, kjer so jim zamejski Slovenci spet prikazali, kako je lepa in bogata slovenska ljudska pesem. Novinarica domačega časopisa *Šentjurčan* je kar naravnost izjavila, da takega večera še nikoli ni doživela.

Trudni, a zadovoljni Podgorci so se šele v zgodnjih jutranjih urah vrnili domov. Njihova sezona je bila polna in bogata, kronali pa so jo na najlepši način s tem gostovanjem. Zdaj jih čakata dva meseca zaslužnega odmora.

GLASBENA DELAVNICA SOLOPETJA

Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel iz Gorice pod pokroviteljstvom Arsateljeja je tudi za letošnji julij poskrbel za glasbeno delavnico solopetja, ki se je začela že prejšnji teden, in sicer 3. julija. Zaključila se bo v četrtek, 13. julija, s končnim nastopom in podelitvijo potrdil o udeležbi. Izbrani pevci pa se bodo predstavili javnosti na koncertu v prostorih pokrajinskega muzeja na goriškem gradu v petek, 14. t.m., ob 20.30.

Enajst tečajnikov z Goriškega in iz Slovenije spremlja na tečaju priznani glasbeni pedagog prof. Victor Strugo, ki se je tudi letos rade volje vnovič vrnil k nam v Gorico iz Argentine.

JASNA OPREDELITEV DOMAČINOV NA TISKOVNI KONFERENCI

RUMITARJI ZA SVOJ DOM

JURIJ PALJK

"Jeremitsča ne damo!" Tako bi lahko naslovili zapis o tiskovni konferenci, ki je bila v ponedeljek, 10. t.m., v zaselku Jeremitsče pri Štandrežu, na kateri so Rumitarji potrdili nadaljevanje boja proti nepravilnemu in nesmotrnemu razlaščenju slovenske zemlje in predstavili spletno stran na internetu, ki nosi naslov www.jeremit.com. Zanimivo je bilo videti na Prvačkovčevi domačiji, kako so lepo spadali skupaj sodobni računalnik, spletni naslov borcev za Jeremitsče in stari bič, vile in grablje, zraven pa še "komat" in obvezni primorski borjač, ki je že sam slikovita in dolga pripoved o življenju, dihanju in trpljenju slovenskih ljudi v tem lepem kraju.

Za protest so se prebivalci zaselka odločili po ponovnem poskusu občinske uprave, ki hoče na mestu, kjer stoji naselje, urediti veliko betonirano površino, ki naj bi spadala v sklop obmejnega avtopostajališča za tovornjake. Vanda Srebotnjak, Oskar Pavletič, Bojan Makuc in Paolo Furlani so spregovorili v imenu vseh Rumitarjev, ki nočejo, da bi se še naprej razlaščala slovenska zemlja in podirale slovenske domačije, potem ko je v minulih desetletjih

FOTO: BUBRAC

občina že skoraj uničila nekdanjo podobo Štandreža, ki se je iz slovenske, pretežno kmečke vasi, spremenil v današnje skorajda brezimno predmestje in obrtno cono. Na tiskovni konferenci so tudi povedali, da je doslej goriška občina že razlastila za okroglih milijon šeststo tisoč kvadratnih metrov slovenske zemlje, na katerih stojijo pretežno površine avtoporta in obrtne cone; vse je seveda šlo na škodo slovenskih ljudi, ki so bili ob svojo zemljo. Predvsem za postajališče tovornjakov, ki ga upravlja družba SDAG, so na Jeremitsču mnenja, da nima prihodnosti, in to tudi v luči približevanja Slovenije EZ. To postajališče ima lahko pred seboj še tri, pet let, potem pa bo že breme za družbo, saj mu bo potrebno najti ustrezen namen in zaposle-

ne na njem prekvalificirati. Trditev, da je obmejni prehod Štandrež-Vrtojba še edini ali skoraj, preko katerega lahko še prevažajo živo žival, je seveda resnična, a je po mnenju strokovnjakov prevoz žive živine brez vsake prihodnosti, saj danes lahko sveže meso prevažajo po vsej Evropi, kar je seveda dosti bolj humano in v Evropski uniji bo tak prevoz mesa kmalu edino možen; prevoz živih živali pa bo v kratkem ukinjen. Na srečanju s predstavniki sredstev obveščanja so prizadeti nakazali vrsto razlogov, zakaj do razlastitve ne bi smelo priti; eden od teh je tudi nedavni poseg italijanskega ministra za prevoze Bersanija v Trstu, ko je dejal, da bo preprečil vsako razmetavanje denarja. Po mnenju Rumitarjev bi bila širitev avtoporta na škodo nji-

hove zemlje in še kakšno razmetavanje javnega denarja! Dejali so tudi, da s protesti ne bodo odnehali in bodo, če bo potrebno, priredili tudi večje demonstracije, saj bi v primeru, da bi jim zemljo na silo odvzeli, goriška občina zagrešila pravo "etnično čiščenje". Na tem ozemlju živijo samo slovenske družine; med domačijami, ki bi jih bilo potrebno porušiti, pa so tudi ostanki cerkvice, v kateri so nekoč darovali mašo menihi in bi zato morala biti pod spomeniškim varstvom.

Če lahko kot kronisti na koncu dodamo še svojo noto, bomo dejali, da samo človek brez poslušnosti za lepo in za korenine nima nobenega čuta za ljudi in ohranjanje naših domačij; samo misel, da bi lahko z buldožerji podrli izjemno lepe borjače in slovenske domačije na Jeremitsču in na njihovo mesto zilili na tone cementa in asfalta, nas tresse; kaj šele, da bi samo pomislili na grenkobo domačinov, ki bi morali zapustiti rodne kraje in domačije!

Mimogrede: vredno je si ogledati spletno stran, saj Rumitarji radi sprejemajo tudi predloge in nove pobude. Zato še enkrat naslov: www.jeremit.com. Pišite jim, da se ne bodo v svojem pravičnem boju počutili osamljene!

OBVESTILA

SSG. V Kulturnem domu v Gorici je od 14. julija dalje v teku predpis abonmaja SSG za sezono 2000/01. Dosedanji abonenti lahko potrdijo svoj sedež, novi pa vpišejo abonma. Abonenti, ki se bodo vpisali v poletnem času, si bodo lahko ogledali brezplačno eno izmed predstav izven abonmaja. Urad Kulturnega doma je odprt ob delavnikih od 10. do 13. ure, za informacije tel. 0481 33288.

DRUŠTVO SLOVENSkih upokojencev iz Gorice prireja z Društvom krvodajalcev iz Sovodnjem 23. t.m. izlet na Sv. Višarje, ogled muzeja trbiških gozdov ter zanimivih muralsov metuljčkov v vasi Bordano. Odhod ob 7. uri, vrnitev ob 20.30. Vpisovanje in inf.: tel. 0481 882526 v popoldanskih urah do zasedbe mest na avtobusu. V ceni sta vključena avtobusni prevoz in žičnica.

DUHOVNEVAJE za duhovnike bodo v Domu blagov nad Trstom od 28. do 30. avgusta. Vodil jih bo kapucin br. Štefan Kožuh. Prijave na e-mail: voncina@iol.it ali na tel. 040 566244 in 0347 2414254.

NABIRALNA AKCIJA za obnovo župnijskih prostorov pri sv. Ivanu v Gorici na pobudo SD Sončnica: lahko prispevate z darovi in brezobrestnimi posojili od enega do petih let. Darove lahko nakažete na tekoči račun št. 94981 pri Goriški hranilnici - ag. 1 ABI: 6180, CAB: 12411, ul. Carducci, na ime: Chiesa di San Giovanni - Gorizia, ali pa jih oddaste župniku ali na upravo našega lista. Za posojila se lahko obrnete do župnika C. Žbogarja.

DAROVI

ZA LAČNE otroke po svetu: S.G. 200.000 lir.

ZA MISIJON p. Kosa: N.N. Rupa 150.000 lir.

ZA SLOVENSKE misijonarje: Štefanija P. 200.000 lir.

ZA SV. goro: M.P. 100.000 lir.

ZA OBNOVITVENA dela ob cerkvi sv. Ivana: ob krstu Gregorja starši 200.000 in druž. E. Devetak 300.000; druž. Lipičar in Šuligoj 300.000; druž. P. 200.000; druž. K. 100.000 lir.

ZA CERKEV na Peči: Deborah in Marko ob poroki 200.000 lir.

ZA CERKEV v Gabrjah: N.N. Peč 35.000 lir.

VINKO LEVSTIK 75-LETNIK

Danes (četrtek, 13. julija) praznuje 75. obletnico rojstva znani slovenski hotelir in izvedenec na gostinskem ter turističnem področju Vinko Levstik. Kdor ga pozna, ne bo mogel verjeti, da je dosegel že tako starost, saj je še vedno zelo aktiven na svojem delovnem področju ter hkrati zelo buden ter oster opazovalec vsega, kar se dogaja v njegovem neposrednem okolju in v slovenski domovini, ki je mu je bila im mu je še vedno zelo pri srcu, čeprav jo je moral zapustiti, ko mu še ni bilo dvajset let.

Slavljenec je edini Slovenec, ki je v italijanski prestolnici Rimu vodil tri hotele, katerih je bil tudi lastnik. Lepo in dobro utečeno dejavnost pa je v prestolnici zapustil, ker mu srce ni dalo, da bi vse svoje življenje ostal daleč od svoje domače zemlje. Pred leti je zato odkupil največji hotel v Gorici, ga začel temeljito obnavljati, tako da so dela zdaj dejansko že pri kraju.

Vinko Levstik seveda ne more pozabiti na svoja mlada leta, ko je v rodni Dolenjski najprej bil od italijanskih okupatorjev zaprt in določen za talca v ljubljanskih zaporih, bil nato v koncentracijskem taborišču v Gonarsu ter na prisilnem delu v srednji Italiji, od koder ga je po kapitulaciji 8. 9.1943 pot peljala med partizane, kmalu pa je iz političnih in ideoloških razlogov prešel v domobranske vrste ter maja 1945, zahvaljujoč se svoji drznosti in pogumu, ušel smrti in se torej izognil usodi, ki je žal doletela tolikšno število njegovih sobojevnikov. Naravno je, da na tako strahotna doživetja ni mogel pozabiti, a se je kljub temu takoj pridružil tisti skupini ljudi na Slovenskem, ki so se prvi zavestno odločili za spravo, kakor hitro so spoznali, da je zanjo dozorel čas. Tako smo ga še pred kratkim videli na sliki, objavljeni v našem časniku, kako polaga venec na ljubljanskih Zalah, kjer so njegovi somišljeniki bili pred leti vsadili "lipo sprave".

Slavljenec ob pomembnem življenjskem jubileju želimo njegovi prijatelji iz Goriške in Tržaške predvsem še mnogo zdravja in da bi se mu uresničile njegove plemenite želje in pričakovanja.

UDELEŽENEC

DL

PRIJETEN IN POUČEN IZLET SREDI JUNIJA

KRVODAJALCI IN UPOKOJENCI NA PLITVICAH IN RABU

Društvo krvodajalcev iz Sovodnjem ob Soči je v sodelovanju z Društvom slovenskih upokojencev za Goriško in s pomočjo delavnih prijateljev organiziralo sredi junija tridnevni izlet z avtobusom k Plitvičkim jezerom in na otok Rab. Izlet sta vodila Vincenza Devetak Zotti in Paolo Brani. Prijavilo se je nad 50 udeležencev, največ Sovodnjencev. V prijatni družbi smo odpotovali proti Trstu in nadaljevali pot po Sloveniji. Dospeli smo na Hrvaško in se vozili mimo Reke, nato do Bakarca, Senja in prek prelaza Vratnik. Pot je peljala nato po deželi nad Velebitom, ki je močno občutila vojno pred devetimi leti. Med vožnjo smo

videli požgane ali obstreljene, danes zapuščene hiše in zgradbe. Iz njih so se umaknili Srbi pred Hrvati. Teh nihče ne popravlja in Hrvatje se nočejo vseliti vanje. Žalostna pogorišča in razvaline pričajo o sovražstvu dveh tu prej živčnih narodov. Sledilo je mesto Otočac; nato druge vasi, kjer se vidijo tu pa tam nove stavbe in se le počasi izboljšuje življenje domačinov, ki jih je vojna hudo preizkusila.

Po daljši vožnji smo končno dospeli do Plitvičkih jezer, ki sestavljajo enega najlepših evropskih naravnih narodnih parkov. Žal se je prav tu začelo prvo streljanje med Srbi in Hrvati pred devetimi leti. Isti popoldan smo si ogledali

dali pod vodstvom vodiča gornja jezera. Zvedeli smo, da je v parku 16 jezer in okrog 90 večjih in manjših slapov. Tu človek občuti ob čudovitem pogledu na čisto zelenomodro vodo in prelepo naravo. Snežno beli slapovi se prelivajo z višjih skal v jezera ali kotanje. Naslednjega dne smo si ogledali še spodnja jezera in najvišji slap (nad 70 m). Tudi tu so nas naravne lepote očarale. Popoldne smo se peljali do Jablanca in se tam vkrkali na trajekt. Po 15 minutah plovbe smo stopili na obalo otoka Rab. Vzhodni del otoka je nerodoviten, puščavski in skalnat; ko pa prideš na zahodno stran, se narava počasi spreminja in tu

že vidiš najprej vrtove z zelenjavo, potem pa bujno rastlinstvo, lepo cvetje in sredozemsko makijo. Tu se vrstijo večja ali manjša naselja. Peljali smo se tudi mimo psihiatrične klinike, ki je baje največja na Hrvaškem. Dospeli smo do Suhe punte in se nastanili v hotelu. Naslednjega dne je bil na programu ogled otoka. Najprej smo dopotovali do kraja, kjer je bilo med 2. svetovno vojno fašistično koncentracijsko taborišče. Tu so bili zaprti mnogi antifašisti iz Slovenije. Obiskali smo spominsko pokopališče Kampor. Zgovoren je tu spomenik z vklesanim besedilom: "Po vseh vaseh so jih lovili in sem gonili kot živino, ker so svobodo, rodni dom ljubili, umirali so na Rab prišli." Pravi, da je tu umrlo nad 4500 ujetnikov, od teh največ Slovencev. Trpeli so lakoto, zaradi raznih boleznih, vlage zaradi močvirja ter žeje v dobi suše. Dobivali so le kosček kruha na dan (niti 100 g na osebo). V začetku so živeli v šotorih, le bogatejši Judje so bivali v hišah. Na pokopališču, ki spada pod Slovenijo, so številni nagrobni kamni z imeni mrtvih Slovencev. Ti pričajo o grdih spominih in so pravi spomeniki polpretekla krute zgodovine, ko so Italijani zatirali Slovence. Le malo kateri Italijan pozna to zgodovino. Sramota za Italijo!

Sledil je ogled mesta Raba. Stari center se ponaša z lepimi cerkvami in značilnimi zvoniki v beneškem slogu, saj je bil Rab nad 400 let pod Be-

nečani. Blizu sinagoge stoji bronast kip rabskega škofa, znanstvenika Marca Antonia de Dominis, ki je bil v dobi inkvizicije sežgan v Rimu iste dne 1624 kot Giordano Bruno. Obiskali smo tudi muzej sv. Evfemije, ki hrani inkunabule iz 15. stol., etnografsko zbirko orodja, star denar itd. Poleg samostana sta cerkvi sv. Bernardina in sv. Evfemije. Tudi samostan hrani dragocene dokumente in bogato staro knjižnico. Poleg muzeja smo odkrili še nekaj zelo zanimivega: v večji sobi je razstavljenih mnogo slik Slovencev patra Ambroža Testana (Loka pri Kamniku, 1897 - Rab, 1984); o njegovi bogati slikarski dejavnosti so zvedeli le po njegovi smrti.

Po ogledu še drugih zanimivosti smo odpotovali z Raba, s trajektom spet dospeli v Jablanac, se od tam vrnili na obalno cesto in se vozili mimo Senja ter Vinodolskega. Ustavili smo se v Crikvenici, čudovitem turističnem mestu, in se malo oddahnili. Vedno nas je spremljalo lepo sončno vreme. Nadaljevali smo vožnjo mimo Reke in se končno vrnili domov.

Izlet je odlično uspel. Med udeleženci je vedno vladalo veselo vzdušje, sklenila so se nova prijateljstva. Vse je potekalo v najlepšem redu, predvsem po zaslugi mladih voditeljev Vincenze in Paola.

Obe društvi sporočata, da bo 23. julija enodnevni izlet na Sv. Višarje.

18. ROMANJE TREH NARODOV NA KOROŠKEM

"KAM GREŠ, EVROPA?"

"Kam greš, Evropa?" se je v krški škofiji v Krki na avstrijskem Koroškem vprašal videmski nadškof Alfredo Battisti in tako ponovil vprašanje *Kam greš?*, ki je bilo geslo letošnjega sicer že tradicionalnega romanja treh narodov.

Pet tisoč vernikov iz Slovenije, Furlanije in Avstrije se je udeležilo letošnjega romanja in vsi so pozorno prisluhnili videmskemu nadškofu, ki je najprej vse prisotne vernike pozdravil v furlanskem, italijanskem, slovenskem in nemškem jeziku.

Za začetno razmišljanje slovesnega bogoslužja je videmski nadškof prav tako v štirih jezikih vprašal: "Kam greš, kristjan?" Ob nadškofu Alfredu Battistiju so sodelovali še krški škof msgr. Egon Kappellari, ljubljanski nadškof dr. Franc Rode, ljubljanski pomožni škof msgr. Andrej Glavan, koprski pomožni škof dr. Jurij Bizjak, mariborski nadškof dr. Franc Kramberger in več kot sto duhovnikov iz treh sosednjih dežel. V svojem razmišljanju med sveto mašo se je videmski nadškof Battisti na glas vprašal, kam gre danes Evropa, saj "samo gospodarstvo in sprejetje evra nista nare-

dili Evrope srečne". Videmski nadškof je dodal pomenljivo ugotovitev: "Evropi manjka duša!"

"Na vrata evropskega parlamenta trkajo bistveni problemi pravic še nerojenih otrok - zarodkov, problemi sodobne družine, ki so tako resni, da spreminjajo človeško zavest. Mi, romarji treh narodov, nasledniki slavne oglejske Cerkve in svetih patriarhov Benedikta, Cirila in Metoda, trdimo, da lahko Evropa zgradi svojo prihodnost le v primeru, da ohrani krščanske vrednote, ki so jo napravile za svetilnik omike v dva tisoč letih naše zgodovine."

Nato je videmski nadškof Battisti sklenil svoje razmišljanje z besedami svetega očeta Janeza Pavla II.: "Evropa bo ali krščanska ali pa je ne bo!"

Tudi v nagovoru celovškega škofa msgr. Egona Kappellarija je bila glavna misel, da mora biti Evropa zgrajena na krščanskih temeljih.

Ljubljanski nadškof dr. Rode pa je v svojem nagovoru med drugim dejal tudi naslednje: "Želimo si, da bi bilo to romanje treh narodov tudi očiščenje zgodovinskega spomina, da bi tako lahko pre-

segli nekdanje spore in zato danes videli v vsakem Slovincu, Furlanu, Italijanu, Avstrijcu predvsem prijatelja in brata v Kristusu in Bogu miru bo gotovo z nami."

Med slovesno sv. mašo je množica vernikov pela in molila v petih jezikih: furlanskem, slovenskem, nemškem, italijanskem in latinskem, kar je bil jasen znak sožitja in vzemanja zanj.

ZUT

OBVESTILO

RAFAELOVA DRUŽBA prisrčno vabi v nedeljo, 6. avgusta, na romanje treh Slovenij na Svete Višarje. Letošnja pešpot se bo pričela ob 8. uri zjutraj ob vznožju gore nad Zabicami, od koder se bodo verniki ob premišljevanju in petju križevga pota povzpeli na vrh. Ob 10.30 bo v Erlichovem domu g. Anton Drobnič predaval o škofu Rožmanu in revoluciji. Vrhunec dneva bo predstavljala sveta maša, ki se bo začela ob 12. uri. Daroval jo bo novoposvečeni koprski pomožni škof dr. Jurij Bizjak. Na romanje so lepo vabljeni rojaki iz zamejstva, zdomstva in domovine, vsi, ki jim je pri srcu čudovita romarska pot na Tromeji.

SLOVENSKI SREDNJEŠOLCI IZ ARGENTINE

LETOŠNJI ABITURIENTI MESEC DNI V SLOVENIJI

GREGOR BATAGELJ

Kot že vsa leta od osamosvojitve Republike Slovenije se v mesecu juliju nahaja na slovenskem ozemlju argentinska RAST, letos že devetindvajseta. Pred tem se je vozila v južne Bariloče na maturantski izlet-taborjenje.

In kaj je RAST? To je Roj abiturientov srednješolskega tečaja, kot so krstili skupino študentov, ki je zaključila petletno obiskovanje Slovenskega srednješolskega tečaja ravnatelj Marka Bajuka (SSTRMB) ob sobotah popoldne (dvakrat na mesec) v Slovenski hiši, naravno nadaljevanje slovenskih osnovnih šol, ki jih obiskujejo otroci tudi ob sobotah po krajevnih Domovih.

A RAST ne sega v začetke tečaja, ker prejšnji abiturienti niso imeli navade iti na taborjenje. Ima pa tudi svojo prazgodovino.

Po prihodu v Argentino so si mladi uredili skupno življenje v Slovenski fantovski zvezi in Slovenski dekliški organizaciji, kmalu nato pa so iz teh vrst srednješolci ustanovili še Zvezo slovenskih srednješolcev in Dijaški odsek dekliške organizacije. V okviru teh so bolj ali manj redno prihajali tako na družabna kot študijska srečanja. V letu 1959 pa je prav na pobudo študentov Marko Kremžar vodil literarni krožek, na katerem so krožkarji dobivali osnove slovnice in mentorska navodila. Najboljše naloge so potem objavili pod zaglavjem *Mlada žetev* v mesečniku *Mladinska vez*. To je bila podlaga za srednješolski tečaj, ki ga je Kremžar leta 1961 ustanovil in ki v bistvu deluje enako še danes. V prvih letih se je oprl na člane Slovenskega katoliškega akademskega starešinstva, kasneje pa je stopil pod okrilje društva Zedinjena Slovenija. Tečaj je imel več let po-

družnico v Slovenski vasi v Lanúsu, v Bariločah in Mendozi. Poimenovan je bil po ravnatelju Marku Bajuku kot priznanje in spomin osebe, ki je v težkih časih v taboriščih, v za šolske razmere nemogočih časih znal organizirati, ustvariti pogoje za to, da takratni mladi niso izgubljali časa, ampak so izpopolnjevali svoje znanje v prvih letih begunstva. - Pokojni ravnatelj Bajuk je stari oče sedanjega predsednika slovenske vlade dr. Andreja Bajuka.

Medtem ko so starši osnovali svoj odbor, ki je skrbel za operativnost tečaja, kot so oprema prostorov, snajenja, malic in podobno, je profsorski zbor skrbel za pedagoško izpeljavo. Kmalu so k prvim profesorjem pristopili mlajši, že v Argentini rojeni Slovenci, ki so sčasoma prevzeli samostojne ure. Za svoje potrebe so pripravili učne načrte in tudi skripta-učbenike, ki so tako profesorjem kot študentom omogočali boljše učenje. Sedanji profsorski zbor vodi prof. Neda Vesel Dolenc in je pretežno v rokah že v Argentini rojenih profesorjev; njihov starosta pa je še vedno aktivni dr. Marko Kremžar. Ne nazadnje je treba omeniti, da vse redne izdatke krijejo s šolnino. Med te pa niso prištete ne potnine profesorjev ne nabava materiala za izpopolnjevanje, ki jih

iz svojega žepa krijejo profesorji sami. Kakor tudi niso prišteti njihovi honorarji, ker jih enostavno ni: vsa ta leta - in še danes - profesorji delajo za boglonaj.

Abiturienti leta 1972 so izvedli novost: odšli so na taborjenje v Bariloče in rodila se je prva RAST. Sami so zbirali sredstva, najsi bo s prodajo srečk ali drugimi podobnimi načini ali pa iz družinskih žepov. Vsako leto izdajo tudi almanah, v katerem zberejo svoje poglede na določeno tematiko. Velikokrat jim pri financiranju pomagajo tudi slovenski podjetniki in dobrotniki. Od leta 1991 pa so začeli zahajati v domovino svojih staršev in starih staršev. S tem so se tudi stroški povečali. Potrudili so se še bolj, s prenočitvami, izleti in tečaji pa so jim pomagali Izseljensko društvo Slovenija v svetu in razni občasni vladni organizmi RS. Zadnja leta dobijo pri argentinskem Adidasu tudi športno opremo.

V brošuri, ki je izšla ob petindvajseti obletnici SSTRMB, je dr. Marko Kremžar zapisal v uvodni besedi: "Kaj nas je vodilo vsa leta pri delu v srednješolskem tečaju? Ljubezen: do resnice, do slovenstva, do mladine." Štirideset let že deluje srednješolski tečaj s temi vodili - in nič ne kaže, da bi v bodoče bilo kaj drugače.

PREDSTAVIL KOROŠKO POLETJE

HAIDER SE NI IZNEVERIL NITI V VIDMU

Minilo je le nekaj dni od obiska v Jesolu, ko je koroški deželni glavar Jörg Haider že bil 10. t.m., v Vidmu, kjer je v znanem hotelu v mestnem središču časnikarjem in povabljenecem prikazal glavne prireditve med letošnjim koroškim "kulturnim poletjem". Spremljal ga je član koroške deželne vlade, ki je odgovoren za turizem. Ob osrednji prireditvi je označil svoj vzpon na Grossglockner dne 28. julija, ko bo natančno poteklo 200 let od prvega vzpona na to najvišjo goro v Avstriji. Haiderjev vzpon pa bo pravi spektakel, saj ga bodo poleg gorskih vodnikov spremljali televizijski snemalci in ga bo neposredno pre-

našala avstrijska televizija, na velikem zaslonu sredi Vidma pa ga bodo lahko gledali tudi Furlani. Haider je dalje opozoril na veliki oder, ki so ga pred kratkim postavili v Vrbskem jezeru, kjer bodo to poletje pomembne kulturne zabavne prireditve.

Haider pa tudi tokrat ni zatajil svoje narave in je kar dve dobri uri odgovarjal na najrazličnejša vprašanja časnikarjev. Iz njegovih ust so letle bodice tudi in predvsem na račun Evropske zveze in njenih voditeljev, ki naj bi bili samovoljni, češ da ne poslušajo ljudi in naj bi jim bila resnična demokracija deveta briga. Zanimivo je, da je tudi gladko odklonil načrt o t.i. pe-

tem koridoriju, to je cestni in železniški povezavi med Barcelono in Kijevom, ki naj bi na našem deželnem ozemlju šla od Červinjana prek Tržiča in Trsta proti Ljubljani in dalje proti Vzhodu. Po njegovem bita pot morala potekati po Kanalski dolini in Koroški do Gradca na Štajerskem, od koder bi se nadaljevala po Sloveniji proti Madžarski in dalje. V tem primeru bi seveda Trst z Gorico vred bil popolnoma odrezan. Vemo, da Haider rad prijateljuje s predsednikom deželne vlade Furlanije-Juljske krajine Antonionejem, zato se bo marsikdo popolnoma upravičeno vprašal, kako je treba razlagati to njuno prijateljstvo. V Vidmu je Haider celo potrdil, da bo jeseni zasebno obiskal tržaško Rižarno, seveda v družbi svojega prijatelja Antonioneja.

Tukaj so zares nebesa bližja!

Svete Višarje.

Odkrijte čarobni svet, kjer se narava in duh

stapljata v čudovito doživetje.

Spoznajte, kako enostavno e priti semkaj, dovolj je stopiti v kabino žičnice.

ŽIČNICA V OVČJI VASI (VALBRUNA)

2 minuti od avtocestne postaje na Trbižu

Vsak dan od 17. junija do 10. septembra

Urnik:

Delavniki 9.00 - 17.15 • Prazniki 8.30 - 18.15

Sobote in nedelje 3., 4., 10., 11. junij

16., 17., 23., 24. september

30. september, 1. oktober

Cena za organizirane skupine, najmanj 25 oseb

14.000 ITL

JUBILEJNA CERKEV ROMARSKO SVETIŠČE SVETE VIŠARJE

Urnik Svetih Maš:

Delavniki 11.00 - 12.00

Nedelje in prazniki 10.00 - 11.00 - 12.00 - 15.00

PROMOTUR

telecabina
MONTE SANTO
LUSSARI

ZA INFORMACIJE POKLIČITE: TEL. 0428 2967 • 64982 - FAX 0428 40455

PREDLOGI VLADE ZA SPREMEMBO VOLILNEGA SISTEMA

INTENZIVNO DELOVANJE SLOVENSKE VLADE

MARJAN DROBEŽ

Za politične razmere v Sloveniji je zagotovo najbolj značilno intenzivno delovanje vlade, ki napoveduje, da bo delala tudi v avgustu, ki naj bi bil sicer mesec, namenjen počitnicam. Prejšnji teden je sprejela tri pomembne sklepe oz. odločitve, ki jih je takoj vložila v parlamentarni postopek. Gre za zasnove in izhodišča državnega proračuna za naslednje leto, dopolnila in nekatere spremembe zakona o medijih in za predlog o spremembi ustave in zakona o izvedbi referendumov. Vlada se je tudi zavzela, da bo v naslednjih treh mesecih sprejela predloge kar 51. zakonov iz t.i. svežnja evropske zakonodaje.

Poudariti velja, da vlada deluje javno, da so njena stališča in obrazložitve jasni in stvarni, kar slovenska javnost ugodno sprejema. Kar zadeva državni proračun za leto 2001, naj bi ta predvideval 1099 milijard tolarjev prihodkov, odhodki pa bi znašali 1135 milijard tolarjev. Proračunski primanjkljaj bi dosegel 36 milijard tolarjev oz. 0,82 odstotka Bruto domačega

proizvoda. Finančni minister Zvonko Ivanušič je na seji vlade napovedal strogo nadzorstvo nad proračunskim denarjem in se zavzel za varčevanje na vseh področjih, ki jih financira država. Potrebno bo tudi postopno krčenje že sprejetih in dogovorjenih obveznosti proračuna do leta 2004. Pri tem je opozoril na naraščajoči primanjkljaj v pokojninskem skladu, ki znaša že 30 milijard tolarjev. Finančni minister je zaskrbljen tudi zaradi prekomernega zadolževanja države. Zadolžitve se približuje tisoč milijard tolarjev, kar pomeni skoraj celotnemu državnemu proračunu v enem letu ali 27 odstotkom Bruto domačega proizvoda.

Pomemben je sklep vlade, da bo ponovno predlagala ustanovitev t.i. sklada za medije (javna občila). Sredstva zanj bodo namenili predvsem iz državnega proračuna in naj bi znašala najmanj milijardo tolarjev na leto. Vlada svojo pobudo utemeljuje s stališčem, da je prišel čas, "ko mora država oblikovati medijsko politiko in jo preimšljeno podkrepiti z državno pomočjo za

pluralizacijo javnih občil." Glede na takšno usmeritev in stališča vlade pričakujejo, da bo v Sloveniji kmalu ustanovljen nov dnevnik, ki se bo na tržišču soočal s časniki.

Vlada je v državni zbor poslala tudi svoj predlog za uveljavitev novega volilnega sistema. Znano je, da se politične stranke o tem sistemu ne morejo sporazumeti, zaradi česar obstaja možnost, da bi bližnje parlamentarne volitve potekale po obstoječem volilnem zakonu, ki pa je v nasprotju z znanim referendumom iz l. 1996 in poznejšo odločbo ustavnega sodišča. V njej se zahteva uvedba dvokrožnega večinskega volilnega sistema. Vlada zdaj predlaga spremembo dveh členov ustave, kar bi omogočilo izvedbo t.i. zakonodajnega referenduma, na katerem bi volilci odločali bodisi o uvedbi dvokrožnega večinskega volilnega sistema ali pa uvedbi nekoliško spremenjenega proporcionalnega sistema. Referendum pa bi morali razpisati, preden bo predsednik države razpisal nove državnozbornske volitve. Zaradi rokov, ki so predpisani v ustavi in zakonu o

volitvah, bi Milan Kučan volitve lahko razpisal med 16. julijem in 13. septembrom.

PETERLE O ZAMEJSKIH SLOVENCIH

Zunanji minister Lojze Peterle je v intervjuju, objavljenem 6. julija v *Slovenskih brazdah*, glasilu SLS+SKD Slovenske ljudske stranke, ocenil tudi razprave v italijanski poslanski zbornici med obravnavo zaščitnega zakona za Slovence. Dejal je, "da še ni doživel tega, da bi ga kdo imenoval za sovjetskega eksponenta. To samo pritrjuje moji tezi, da so Slovenci v Italiji plačevali davek zaradi suma, da bi lahko iz Jugoslavije uvažali komunistično ideologijo. To mišljenje, ki ga je bilo slišati v italijanskem parlamentu, kaže, da se do neke mere ohranja star pogled na Slovence na tej in na oni strani meje. Mišlim, da se sence, ki jih je pustila železna zavesa in še pred njo fašizem, ki so ga Primorci prvi izkusili, poslavljajo." Milan Kučan naj bi 14. julija obiskal Rim, nemara v najbolj ugodnem trenutku, ko naj bi bil že sprejet zakon o globalni zaščiti Slovencev v Italiji.

V OBČINI MIREN-KOSTANJEVICA

ZDRUŽITEV DVEH STRANK

Tudi na Goriškem pospešeno poteka združevanje dosedanje Slovenske ljudske stranke in Slovenskih krščanskih demokratov v novo SLS+SKD Slovensko ljudsko stranko, tako v občinah Brda, Nova Gorica in Šempeter.

Združiteni občni zbor obeh dosedanjih strank je v četrtek, 29. junija, potekal tudi v občini Miren-Kostanjevica. Članstvo se je tega dne zbralo v gostišču Makorič v Orehovljah, kjer je v imenu dosedanje Slovenske ljudske stranke spregovoril Franc Vodopivec, za dosedanje Slovenske krščanske demokrate pa Cirila Pregelj. O delu občinskega sveta občine Miren-

Kostanjevica je poročal podžupan Peter Budin.

Izvoljen je bil devetčlanski odbor združene stranke, v katerem so zastopani vsi predeli občine. Tako odslej svetniška skupina SLS+SKD Slovenska ljudska stranka v občini Miren-Kostanjevica šteje pet svetnikov od skupnih petnajstih. Novoizvoljeni občinski odbor stranke bo na prvi redni seji izvolil predsednika, podpredsednika in tajnika. Združitvenega občnega zbora SLS+SKD Slovenske ljudske stranke so se kot gostje udeležili tudi predstavniki stranke Slovenska skupnost iz sosednje občine Sovodnje.

ODLIKOVANJA OBČINE NOVA GORICA

ZA UŠPEŠNO DELO V DRUŽBI IN KULTURI

V Novi Gorici so objavili seznam oseb, organizacij in ustanov, ki bodo zaradi svojega dela prejeli priznanje mestne občine za leto 2000. Določili so jih z javnim razpisom, mnenjem komisije za nagrade, priznanja in odlikovanja mestne občine in končno s tajnim glasovanjem svetnic in svetnikov mestnega sveta, ki so ga opravili na zasedanju tega organa krajevne samouprave.

Nagrado mestne občine Nova Gorica bosta prejela Dušan Ambrožič, in sicer za uspešno in odmevno delo v zavarovalniški družbi Slovenica, ter Vasja Kruh, zdravnik in specialist kirurg iz splošne bolnišnice dr. Franca Derganca v Šempetru pri Gorici. Prejel jo bo tudi za dosežke na področju športne medicine, kjer je tudi kot zdravnik Nogometnega moštva Hit Gorica in slovenske nogometne reprezentance prispeval k

promociji Slovenije in Nove Gorice v svetu.

Pisatelj Saša Vuga bo dobil nagrado Franceta Bevka. V obrazložitvi je zapisano, "da ga bodo počastili ob njegovem rojstnem dnevu, nagrado pa zasluži tudi za svoj prispevek pri nadaljevanju bogate in odlične književne tradicije slovenskega zahoda ter za svoje izvorno ustvarjalno delo, ki je bilo namenjeno v prvi vrsti upodabljanju ljudi in krajev v Posočju." Diplomato bodo prejeli podjetnik Albin Jasnič iz Vrtojbe, Goriški pihalni orkester iz Nove Gorice, podjetje Komunala za prispevek k varstvu narave in urejenosti okolja, Osnovna šola Milojke Štrukelj v Novi Gorici, ter Skupnost za pomoč odvisnikom od mamil Srečanje. Leta deluje v zgradbi Frančiškanskega samostana na Kostanjevici pri Novi Gorici.

M.

V KOČEVSKEM ROGU

KUČANOV POKLON POVOJNIM ŽRTVAM

Predsednik Slovenije Milan Kučan se je v soboto, 8. julija, poklonil po vojni pobitim domobrancem in v njihovo čast pri grobišču pod Krenom v Kočevskem Rogu položil venec. Dogodek je bil ob deseti obletnici sprave slovensosti, na kateri sta takratni ljubljanski nadškof dr. Alojzij Suštar in takratni predsednik predststva Slovenije Milan Kučan obžalovala in obsodila povojne zunajsodne poboje v Sloveniji.

Kučan je tokrat v pisni izjavi poudaril, da imajo vsi mrtvi pravico do imena na grobu in do miru in njem. Samo na podlagi pietete do mrtvih je mogoče spravno sožitje med živimi. Predsednik države se je izrekel tudi proti politični zlorabi preteklosti, ki vzbujajo nova sovraštva in delitve med Slovenci. Ob koncu izjave, dane ob grobišču v Kočevskem Rogu, je zaželel, da spomin na spravno slovensost pred desetimi leti odpre nove poti sprave. Državnega poglavarja sta pri grobišču pod Krenom v Kočevskem Rogu spremljali soproga Štefka in Spomenka Hribar, ki je bila prva pobudnica za spravo med Slovenci. Utemeljila jo je v znanem spisu z naslovom Krivda in greh.

M.

IZJAVE DR. FRANCETA ARHARJA

ALI IMAMO V SLOVENIJI POLITIKE?

Guverner Banke Slovenije dr. France Arhar, ki so ga ob nastajanju nove stranke SLS+SKD Slovenske ljudske stranke, v okoljih bivših strank SLS in SKD omenjali kot kandidata za predsednika omenjene politične opcije, je v intervjuju za nov slovenski kulturno-politični magazin "Am-pak" dal pomenljivo oceno o slovenskih politikih oz. državnikih. Potem ko je o sebi dejal, "da je morda prevelik idealist", je takole razmišljal: "Včasih se sprašujem, ali imamo v Sloveniji že prave politike, državnike. Kaj smo se naučili iz svoje samostojnosti, na kakšen način nastopamo, kakšen je naš marketing? Odkrito rečeno izhajam iz prepričanja, da je naša novostajajoča elita obsedena predvsem od boja za oblast in domneve o nedotakljivosti tistih, ki imajo oblast. Pred očmi imam kratkostižnost življenja, ker vem, da šteje samo trenutek. Vendar pa je pri pravi politiki drugače, imeti moraš široke horizonte, ker bodo, če boš zadovoljeval samo kratkoročne potrebe, ljudje to hitro spoznali. Če se ozrem samo na ljudi, ki na življenje gledajo skozi prizmo čim več denarja, potem je to zame zelo kratkoročno in na žalost tudi pri politikih ne vidim bistvenih razlik. To mi večkrat jema pogum, postavljam si vprašanje, ali se res ne da nič drugače. Morda gre za grenko spoznanje, da akterji

v politiki nimajo interesa za dolgoročno uspešnost in stabilnost države."

Kljub takim pesimističnim razmišljanjem, ki izhajajo iz realnih spoznanj in izkušenj guvernerja centralne banke, pa je dr. France Arhar v intervjuju poudaril, "da ne izključuje možnosti, da se bo kdaj v prihodnosti vključil v politiko oz. da bi celo sprejel mandatarstvo. Se pa hkrati zavedam nečesa: sam ne pomeniš nič, ne moreš ničesar narediti. Izredno pomembno je, da imaš ob sebi skupino enako mislečih, lojalnih ljudi z enakimi predstavami. Če izhajam iz tega, da mora biti vrh za zgled, ker zgledi vlečejo, potem sem prepričan, da bi večina Slovencev podprla tak pristop."

Dr. Arhar je v pogovoru tudi opozoril, "da je praktični kristjan, ki se zmeraj poskuša ravnati v skladu s krščansko etiko in načeli, ki jih s svojim naukom daje Sveto pismo. To je moja temeljna usmeritev."

M.

PODPORA VKLJUČEVANJU ŽENSK V POLITIKO

Predsednik slovenske vlade dr. Andrej Bajuk meni, da je nedopustno, da se izgublja intelektualne moči žensk, ki tvorijo več kot polovico prebivalcev Slovenije. Predvsem bi jih moralo več sodelovati v politiki. O tem je govoril 8. julija na združitvenem kongresu tamkajšnjih ženskih zvez SKD in SLS. Premier, ki je tudi podpredsednik nove združene stranke SLS+SKD Slovenske ljudske stranke, je opozoril, da je delovanje žensk v politiki potrebno tudi zato, da bi presegli predsodke, ki ovirajo razvoj moderne demokracije. M.

KONCERT VASJE LEGIŠE NA KOSTANJEVICI

V sklopu niza *Glasba v vrto* sv. Frančiška bo v torek, 18. julija, ob 20. uri v dvorani Frančiškanskega samostana na Kostanjevici nad Novo Gorico koncert tržaškega violončelista Vasje Legiše. Vstop je prost. Prostovoljni prispevki, ki jih bodo hoteli udeleženci večera darovati prirediteljem, bodo v celoti namenjeni obnovi in ohranjanju dragocene slovenske kulturne dediščine v tem kraju.

V nedeljo, 16. julija, bo ob 18. uri v gozdu pri Zgornji Branici (Kodreti)

SPOMINSKA SVEČANOST

za umorjene člane družine Brečelj in za druge

Pri somaševanju bo govoril g. Joško Bercè, budanjski zbor pa bo vodil Marjan Repič. Sledila bo družabnost. V primeru slabega vremena bo svečanost v cerkvi v Kodretih.

BOVEC / OBLETNICA KULTURNE DELAVKE

ZASLUŽENO PRIZNANJE

Bovška občina je letos podelila priznanje Darinki Kravanja za njeno življenjsko delo na kulturnem in zgodovinskem področju, kjer se trudi zlasti pri osveščanju mlajših rodov na področju ohranjanja istovetnosti Bovške. Že v mladih letih je s svojo živahnostjo in podjetnostjo veliko pomembno prispevala na kulturnem, področju iskanja in ohranjanja istovetnosti Bovške. Zaradi domačih potreb je naredila vozniški izpit kot prva Primorka. S pridom je uporabila svoje šolsko in z lastnim trudom pridobljeno znanje in delovala celo življenje kot mentorica mlajšim. Pozabi je iztrgala podrobno-

sti pomembnih dogodkov v svojih zapiskih in živem pripovedovanju, rušenju pa marsikatero zgodovinsko znamenje ali zavrnjen spomenik. Po vojni je pomagala urediti bovško čitalnico in delala v njej pet let, kar 20 pa njena sestra Lidija, s katero sta na fotografiji. Želimo jima še veliko lepega.

MM

ITALIJANSKO PRAVO

OLAJŠAVE ZA "PRVI DOM" TUDI Z DAVČNIM KREDITOM

DAMJAN HLEDE

Leta 1982 je s 1. členom zakona št. 168 italijanski zakonodajalec prvič uvedel davčne olajšave za t.i. "prvi dom", torej za nakup prve hiše ali stanovanja. Od takrat je ta olajšava postala strukturalna, saj je zakonodajalec približno vsako leto obnavljal njeno veljavo in jo v podrobnostih popravil. Seveda vsi pogledi tega vsakodnevnega socialnega pojavnega niso še najbolj rešeni. Kako naj si na primer razlagamo različno obdavčenje nakupa prve hiše (registrski davek 3% ali davek Iva 4%, hipotekarni in katastrski v fiksni meri 250.000 lir vsak) od nakupa zadržljivega zemljišča za izgradnjo prve hiše (registrski, hipotekarni in katastrski davek skupno 11% ali Iva, če je prodajalec podjetnik, celo 20%). V tem primeru je zainteresirani kupec ponavadi prisiljen, da sklence davčno manj obremenjeno darilno pogodbo samo zato, da bi prihranil, s tem pa si vzame na ramena vse posledične negotovosti v zvezi z možnimi bodočimi dedovanji, ki jih nosi v sebi darilna pogodba. Pa še nekaj drugih vidnih neskladnosti bo zakonodajalec moral čimprej uravnovesiti, da bodo olajšave čim bolj pravično porazdeljene med različne situacije.

Poglejmo sedaj podrobneje, katere so obstoječe olajšave, ki pritečejo kupcu prvega doma: registrski davek v znižani 3 - odstotni meri; katastrski in hipotekarni davek v fiksni meri (250.000 lir vsak); Invim (za prodajalca, seveda) znižan na 37,5% navadnega davka; znižana alikvota davka Iva na 4%, v slučajih, ko je leta potreben. Pogoji za koriščenje teh olajšav pa so naslednji: hiša mora ležati na ozemlju občine, v ka-

teri ima kupec bivališče (če ga nima, se lahko kupec ob nakupu zaveže, da ga bo vzpostavil v roku enega leta); hiša ne sme imeti značaja "luksuzne stanovanjske hiše" v smislu ministrskega odloka z dne 2. avgusta 1969; kupec ne sme biti lastnik druge hiše na ozemlju iste občine; kupec ne sme biti lastnik druge hiše na celem državnem ozemlju, za katere nakup je že koristil olajšave za prvi dom.

Od lanskega finančnega zakona je uvedena še naslednja novost: kdor je pri nakupu hiše ali stanovanja že koristil olajšave za prvi dom, ki so predvidene od leta 1982 dalje, in sedaj to hišo oz. stanovanje proda ali podari in zatem v roku enega leta od prodaje kupi novo hišo oz. stanovanje, bo lahko koristil poseben davčni kredit v meri zneska registrskega davka ali davka Iva, ki je bil zaračunan prvemu olajšanemu nakupu. Davčni kredit bo lahko davkoplačevalec alternativno uporabil zgolj na enega izmed sledečih načinov: za plačilo registrskega davka ob nakupu nove hiše oz. stanovanja; kot odštevek pri plačilu registrskega, hipotekarnega in katastrskega davka v zvezi z drugimi listinami, registriranimi po nakupu nove hiše; kot odštevek od davka na dohodke Irpef; kot kompenzacija v smislu zakonskega odloka št. 241 z dne 9. julija 1997.

Do uvedbe te novosti je tisti, ki je z davčnimi olajšavami kupljeno hišo prodal, preden je poteklo pet let od nakupa, izgubil olajšave in je moral doplačati razliko. Sedaj pa je možno koriščenje zgoraj omenjenega kredita tudi za prodajo v času petih let od nakupa, pod pogojem, seveda, da pride do nakupa nove prve hiše v roku enega leta.

ZAPOSLOVANJE V F-JK

POTREBA PO DELAVCIH

Deželni odbornik za delo in poklicno izobraževanje Tondo je sredi minulega tedna s posebno tiskovno konferenco opozoril, da bi podjetja v Furlaniji-Juljski krajini lahko zaposlila 6000 ljudi, a domače delovne sile za razpoložljiva dela ni. Zato so podjetja zaprosila za potrebna dovoljenja za zaposlitev delovne sile iz držav, ki niso članice Evropske zveze. V prvi polovici letošnjega leta je vlada deželnim podjetjem na osnovi obstoječe zakonodaje za priseljence odobrila približno 1.223 na 2.032 prošnji. Deželna agencija za zaposlovanje, ki je preučila stanje, je ugotovila, da največje povpraševanje in potrebe so v gradbeništvu, železarstvu, ladjedelništvu in lesni industriji. V kmetijstvu pa je povpra-

ševanje po sezonskih delavcih. Med delavci, ki so dobili vladna dovoljenja za delo v F-Jk, je največ Hrvatov, in sicer kar 19%, Slovencev pa je približno 5%. Deželna agencija za zaposlovanje je tudi ugotovljala, da se nekatere večje družbe enostavno odločijo, da dajo določeno delo v zakup podjetjem iz tujine. Podrobneje pa so preučili porazdeljevanje sredstev iz Evropskega socialnega sklada v okviru programa Cilj 3, ki predvideva 700 milijard lir pomoči za zaposlovanje v obdobju 2000-2006. Del sredstev bi namenili ustvarjanju novih zaposlitvenih pogojev, del pa tudi starejšim brezposelnim, ki bi se radi izučili novih poklicev in se tako vključili v nove dejavnosti.

Akademik dr. Alojz Šercelj je redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti in upokojeni znanstveni svetnik Biološkega inštituta Jovana Hadžija ZRC SAZU. Za seboj ima skoraj polstoletno izredno plodno in tvorno raziskovalno pot. Ustanovil je palinološki laboratorij in se posvetil preučevanju zgodovine gozdne vegetacije v Sloveniji. Prizadeval si je za stike med slovenskimi in tujimi znanstveniki, objavil je več kot sto raz-

MEDMINISTRSKO SREČANJE IN POSVET V TRSTU

ISKANJE DOGOVORA

V četrtek, 6. t.m., sta se v Trstu, ob robu posveta o sodelovanju pristanišč na Severnem Jadranu, mudila ministri Republike Slovenije za promet in zveze Anton Bergauer in italijanski minister za pomorstvo in promet Pierluigi Bersani. Tema pogovorov je bila v prvi vrsti sodelovanje med Slovenijo in Italijo glede izgradnje cestnega in železniškega koridorja št. 5 s posebno pozornostjo do izgradnje železniške infrastrukture. V tem okviru sta se delegaciji pogovarjali o različnih možnih variantah poteka koridorja. Sicer bodo končno variante izdelale delovne skupine, vsekakor si slovenska in italijanska stran prizadevata za to, da bodo določeni zaključki možni v kratkem času. Zato bodo skušali najti rešitve v

prihodnjih mesecih. Slovenska in italijanska stran (v delegacijah je bilo več visokih predstavnikov tržaškega in koprškega pristanišča ter slovenskih in italijanskih železnic) sta na srečanju torej potrdila voljo po medsebojnem sode-

lovanju, čeprav obstajajo velika razhajanja zlasti glede določitve železniške trase koridorja št. 5. Italija bi najraje videla, da bi železniška povezava tekla po Vipavski dolini in prek Vrhnike do Ljubljane. Ta trasa bi imela tudi odcep

za Koper in Trst, ti dve mesti pa bi tudi imeli železniško povezavo. Za Slovenijo pa je kajpak še vedno prvenstvenega pomena izgradnja drugega tira na železniški progi Divača-Koper, ki bi neposredno povežala koprsko pristanišče na traso 5. koridorja. Ravno to je jabolko spora in v tem smislu bodo tri delovne skupine skušale najti rešitev v letošnjem letu.

Sicer sta tako Bersani kot Bergauer med drugim podčrtala, da je za obe državi strateškega pomena tudi povezovanje oziroma integracija med tržaškim in koprskim pristaniščem. To je ena najvažnejših točk. Zato bo treba doseči dogovor tudi glede perspektiv pristanišč. Glede povezav in infrastrukture pa bo treba vsekakor dojeti, katere politike lahko omogočijo maksimalno koriščenje infrastrukture.

PODELJENA PRIZNANJA V LJUBLJANI

NOVI AMBASADORJI ZNANOSTI

Slovenski minister za znanost in tehnologijo Lojze Marinček je v torek, 27. junija, v Narodni galeriji v Ljubljani podelil tradicionalna priznanja Ambasador Republike Slovenije v znanosti in priznanje za raziskovalne dosežke, s katerimi se utrjuje in razvija identiteta Slovencev in Slovenije. Za svoje raziskovalne dosežke so ambasadorji Republike Slovenije v znanosti postali prof. dr. Zoran Marij Arnež, akademik dr. Alojz Šercelj in prof. dr. Ludvik Toplak, medtem ko je priznanje za raziskovalne dosežke prejela prof. dr. Alenka Malej.

Kdo so novi ambasadorji slovenske znanosti? Prof. dr. Zoran Marij Arnež je redni profesor kirurgije na medicinski fakulteti ljubljanske univerze, predstojnik Kliničnega oddelka za plastično kirurgijo in opekline ter strokovni direktor Kirurške klinike Kliničnega centra v Ljubljani. V zadnjih dvajsetih letih se je poglobljeno ukvarjal z razvijanjem plastične rekonstrukcijske in estetske kirurgije, kirurgije opeklin in kirurgije roke. S svojim delom si je pridobil ugled doma in po svetu, v Sloveniji je prenesel oz. uvedel večje število novih kirurških metod. Je pisec številnih strokovnih člankov, sourednik številnih mednarodnih revij in mednarodno uveljavljen predavatelj.

Akademik dr. Alojz Šercelj je redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti in upokojeni znanstveni svetnik Biološkega inštituta Jovana Hadžija ZRC SAZU. Za seboj ima skoraj polstoletno izredno plodno in tvorno raziskovalno pot. Ustanovil je palinološki laboratorij in se posvetil preučevanju zgodovine gozdne vegetacije v Sloveniji. Prizadeval si je za stike med slovenskimi in tujimi znanstveniki, objavil je več kot sto raz-

prav in strokovnih člankov ter knjige *Začetki in razvoj gozdov v Sloveniji*. Je član mednarodnih (paleo)botaničnih združenj ter sourednik in sodelavec mednarodnih revij.

Prof. dr. Ludvik Toplak je pravnik in rektor Univerze v Mariboru. Uveljavil se je kot vrhunski pravni znanstvenik s področja civilnega prava. Študijsko je delal, raziskoval in predaval na področjih prava, ekonomije, ekologije in managementa na univerzah doma in v tujini. Pri tem je zagovarjal pomen modela socialne tržne ekonomije za Slovenijo in druge tranzicijske države. Pomembno je sooblikoval model lastninskih reform in načela pravne države v Sloveniji in v Evropi. Kot pravni teoretik in praktik se je uveljavil v mednarodnih gospodarskih krogih pri mednarodni trgovinski zbornici in kot arbirer mednarodne arbitraže. Med drugim predseduje raziskovalno-razvojni komisiji pri slovenskem gospodarstvu in raziskovalnem predstavništvu v Bruslju in upravnemu odboru Slovenskega znanstvenega inštituta na Dunaju in je redni član Evropske akademije znanosti in umetnosti.

Prof. dr. Alenka Malej pa je znanstvena svetnica in vodja raziskovalne enote Morske biološke postaje Nacionalnega inštituta za biologijo. Danes je vodilna slovenska raziskovalka na področju morske biologije in ekologije obalnih voda. V zadnjem desetletju je koordinirala multidisciplinarno delo skupine in je nosilka številnih mednarodnih projektov s področja raziskav in monitoringa morja. Je članica številnih strokovnih združenj ter je organizirala večje številne odmevne simpozije, poletnih šol in delovnih srečanj, predava pa tudi v tujini.

PROGRAMI INTERREG

POVEČANA SREDSTVA ZA ČEZMEJNO SODELOVANJE

Osrednja rimska vlada je pred kratkim dodelila več sredstev za uresničevanje raznih programov Interreg med deželno Furlanijo-Juljsko krajino, Avstrijo ter Slovenijo.

V prihodnjih šestih letih bo namreč razpolagala z 297 milijardami lir, ki bodo porazdeljene v specifične sklade. Tako bo sklad za financiranje Interreg načrtov med Italijo in Avstrijo razpolagal z 79 milijardami in 200 milijoni lir. Sklad, iz katerega bodo črpali sredstva za uresničevanje raznih oblik sodelovanja med Italijo in Slovenijo, pa bo upravljala 217,7 milijard lir. Doslej je naša dežela Furlanija-Juljska krajina upravljala 89 milijard lir, od teh so 28 milijard in pol namenili sodelovanju z avstrijskimi ustanovami, 60 milijard in pol pa uresničevanju različnih Interreg načrtov vzdolž meje s Slovenijo. Predsednik deželne vlade Roberto Antonione je ob tej bistveno višji dodelitvi sredstev z zadovoljstvom ugotavljal, da to dejstvo kaže na večjo pozornost rimske vlade do Srednje in vzhodne Evrope.

ENOLOŠKI VEČER

KMETIJA BRANDULIN V TRŽAŠKEM MALABARU

Dne 7. julija je tržaški Malabar gostil na degustacijskem večeru beli pinot letnik 98 kmetije Brandulin iz Jordana v Slovenskih Brdih. Gre za proizvodnjo samo 1500 steklenic vina, ki ga je pridelal 33-letni Boris Kristančič na 5 ha vinograda skupaj z drugimi vini, belimi in črnimi. Vino je počivalo 80% v jeklu in 20% v bariku. Upravitelj Malabara Walter Cusmich, ki z družabnikom Mariom Mosetičem opravlja že dolgoletno ambadorsko vlogo pri posredovanju slovenskih vin (in torej kulture) v Trstu, pravi, da mu marsikdo očita, češ da je preveč pozoren do vin sosednje dežele na škodo bolj poznanih furlanskih. Takole odgovarja: "Prava enološka revolucija furlanskih vin se je dogajala pred 30 leti, in kar smo zabeležili res izvirno novega v zadnjem desetletju, na več kot ducat vinogradnikov, je bilo gotovo v Malabaru. Je torej lepše doživljati danes revolucijo »v živo« in piti vino pridnega in neznanega proizvajalca ali pa jutri brati njegovo ime v uglednih vodičih in ne dobiti nikjer tega vina, če ne za astronomsko ceno?"

SLOVENSKI DEŽELNI ZAVOD ZA POKLICNO IZOBRAŽEVANJE

obvešča, da je za šolsko leto 2000/2001 v teku vpisovanje na dveletna tečaja za poklicno kvalifikacijo:

- ▶ za OPERATERJA NA RAČUNALNIKU V URADU (1.100 ur letno)
- ▶ za KUCHARJE (1.200 ur letno)

- tečaja sta namenjena mladim od 15. do 25. leta z opravljeno obvezno šolo,
- obiskovanje in didaktični material sta brezplačna,
- program vsebuje veliko praktičnih vaj in delovno prakso.

VPISOVANJE: Trst, ul. Ginnastica 72, tel. 040 566 360
Gorica, ul. della Croce 3, tel. 0481 81 826

DEŽELNA OBMORSKA SREDIŠČA

TURISTIČNA SEZONA V POLNEM TEKU

Turistične ustanove glavnih obmorskih turističnih središč v deželi Furlaniji-Juljski krajini in bližnjih krajih, kot so Gradež in Oglej ter Lignana (na sliki) in Maranska laguna, pozitivno ocenjujejo začetek letošnje poletne sezone. Ob koncu minulega meseca so bili namreč zasedeni vsi hoteli in vsi kampinzi ter na vseh organiziranih kopalniških se je trlo ljudi.

K morju so se namreč množično spustili tudi Avstrijci in Bavarci, saj so imeli zaradi praznika Srca Jezusovega krajše dopuste. Tako je turistična ustanova iz Lignana sporočila, da je bilo zasedenih vseh 10.500 ležišč 170 hotelov v tem znanem turističnem središču ter 56.400 ležišč v apartmajih in počitniških hišicah. Kampinzi, ki nudijo 11.500 mest za nočitve, pa so bili vsi zasedeni. Turisti se očitno niso ustrašili pojava cvetočih alg, o katerem so seveda s precejšnjim poudarkom pisali zlasti avstrijski listi. Ob omenjenih plažah pa sploh ni opaziti neprijetnih

rvajih madežev na morju. V primeru pa, da bi do tega prišlo, so se turistični delavci tudi dobro organizirali, tako da so postavili zaščitne pasove, ki onemogočajo, da bi morje naplavilo nič kaj prijetno maso pene in alg.

Morski biologi, ki raziskujejo pojav, so poudarili, da ga je treba pripisati izključno vremenskim razmeram, visokim temperaturam, nezadostnim padavinam ter brezvetrju. Morje se v takih razmerah ne prezračuje. Zaradi pomanjkanja kisika se začne razcvet alg, to pa posledično prinaša vsem znane in sila neljube posledice.

Ob padavinah in burji, ki je konec minulega tedna pihala s sunki do 100 km na uro, so se razmere nekoliko popravile. Cvetoče alge pa še vedno lebdi pod površino morja, in če bodo vremenske razmere ugodne, se bodo gotovo spet pojavile. Hujših težav pa kopalci ne bodo imeli. Za ribiče pa se napoveduje vladna pomoč.

HUDA SUŠA V SLOVENIJI

ZA KMETOVALCE VELIKA ŠKODA

Primanjkanje padavin in visoke temperature so tudi v Sloveniji povzročile sušo, ki je zelo prizadela kmetijstvo. Pridelki poljščin, zlasti pšenice in koruze, ter sadja in grozdja, se bo občutno znižal. Država bo morala letos uvoziti več živil, kot je bilo v načrtu, treba pa bo pomagati tudi kmetom pri premagovanju posledic suše. Škodo v kmetijstvu zaradi suše ocenjujejo na 6 milijard tolarjev.

Ob letošnji suši se je v Sloveniji začela nova polemika o tem, če bi z namakanjem večjih površin lahko omilili škodo v kmetijstvu. V državi zdaj namakajo le okoli en odstotek obdelovalnih površin, zaradi česar smo po obsegu namakanja na predzadnjem mestu v Evropi. Dober primer namakanja polj in sadovnjakov v Spodnji Vipavski do-

lini, do Šempasa, ki je to območje obvarovalo suše, odgovornih v vladi ni prepričal. Ohranjanje se namreč prepričanje, da je namakalni sistem zelo drag, sredstva zanj pa tako velika, da je suša z vsemi posledicami manjše zlo, torej je škoda manjša od naložb, ki bi jih zahtevala gradnja namakalnih sistemov v Sloveniji.

V Sloveniji vse po letu 1851, odkar obstajajo uradni podatki o temperaturi zraka, še ni bilo izmerjenih tako visokih temperatur, kot so bile letošnje. Največja temperatura je bila 22. junija, ko se je živo srebro v Ljubljani povzpelo na 32,3°. Sonce je v juniju nad glavnim mestom Slovenije sijalo 317 ur, t.j. 100 ur več kot v dolgoletnem povprečju. Rekordi je sonce obsevalo tudi Mursko Soboto. M.

ODBOJKA / ITALIJA-SLOVENIJA NAVDUŠILA GORIČANE

USPEL PRAZNIK ŠPORTA

MARJAN DRUFOVKA

Od 6. do 12. julija so se mudile na Goriškem mladinske moške odbojarske reprezentančne ekipe Italije, Slovenije (na sliki) in Češke.

V raznih športnih objektih, od Kanala ob Soči v Sloveniji do Gradeža preko Gorice in Gradišča ob Soči, so se mladi igralci za teden dni fizično in psihično čimbolje pripravili - bodisi z intenzivnimi večurnimi treningi in pa s sproščujočimi prijateljskimi tekmami - na evropsko prvenstvo, ki bopotekalo od 22. do 27. avgusta v Palermu na Siciliji. Mednarodni stage je spadal v sklop praznika prstovoljstva Mittel Sport Festival, ki je potekal v Gradišču. Program manifestacije, ki je dosegla svoj višek prav prejšnji konec tedna, od 6. do 9. julija, je bil tesno natrpan z različnimi prireditvami. V soboto, 8. julija, ob 9.30, se je srečal prof. Luigi Schiavon, trener italijanske ekipe, v športnem centru SZ Olympia v Gorici z goriškimi trenerji in kolegi iz sosednje Slovenije in tako so si med seboj izmenjali različne izkušnje in osebne poglede na ta šport. In prav zaradi te kombinacije med športniki in rekreacijskimi trenutki smo lahko prisostvovali lepo zaigranim tekmam.

V telovadnici KC Lojze Bratuž, na Drevoredu 20. septembra, kjer ima svoj sedež Športno združenje Olympia, se je v ponedeljek, 10. julija, ob 20. uri, zbralo prav lepo število ljudi, da smo se vsi skupaj le komaj spravili vanj.

FOTO BUMBACA

Prijateljska odbojarska tekma med italijansko in slovensko mladinsko reprezentanco Under 18 je dobesedno, kljub soparnemu poletnemu vremenu zunaj, privabila in prijetno navdušila številne goriške ljubitelje tega športa. Neverjeten odziv gledalcev je bil v celoti že prej predviden, saj že res, da je tekma potekala v Italiji, a vendar v kraju, kjer živi močno usidrana slovenska manjšina, takoj ob državni meji s Slovenijo. Poleg tega pa se ukvarja z odbojko v naših krajih veliko mladine, oziroma veliko je športnih navdušencev, ki si radi ogledajo katerokoli odbojarsko tekmo, toliko bolj, če stopita na igrišče reprezentanci Italije in Slovenije; in tako so se mladi in manj mladi navijači pripeljali iz vseh koncev in krajev F-Jk in iz bližnje Slovenije, da bi lahko opazovali v gibih mlade športnike, ki so že uredničili željo vsakega začetnika: branitev državnih barv.

Oglejmo si seznama igralcev obeh ekip.

Italija: Claudio Carletti, Marco Visentin, Marco Fabroni, Emanuele Birarelli, Marco Parma, Andrea Semensato, Diego Smiderle, Emanuele Sborgia, Alessandro Paparoni, Matteo Paoletti, Cristian Savani, Luca Moro, Alessandro Sangiorgio, Michal Lasko, Stefano Moro, Riccardo Roganti; trener Luigi Schiavon, pomožni trener Gianluca Bastiani.

Slovenija: Andrej Kovačič, Sašo Gradnik, Davor Čebren, Boštjan Krivec, Mihael Bračko, Rok Pucelj, Andrej Flajs, Gregori Horvat, Andrej Tot, Gregor Slatinšek, Savo Radjenovič, Tomaž Paravan, Damir Šabec; trener Marko Brumen, pomožni trener Bojan Ivartnik.

V prvem času, po precej uravnovešenem začetku, je prejela v roke vaje igre italijanska ekipa in zaključila s tveganim 27:25; svojo moč in dobro usklajeno igro pa je pokazala v drugem času z odločnim 25:17 in v tretjem, kjer je bil rezultat 25:21. Itali-

jani so torej zmagali nad Slovenci s solidnim 3:0, izkazali so se bodisi v obrambi - predvsem z liberom Rogantiem - kot tudi v napadalnem bloku z levičarskim tolkačem Laskom in pa z Birarelijem, ki je bil na koncu imenovan za najboljšega igralca tekme. Slovenska reprezentanca ni slabo odigrala svoje vloge, in vendar je klonila premoči Italijanov. V njenih vrstah sta se izkazala zlasti igralca Gadnik in Bračko. Obe državni reprezentanci sta prejeli plaketo v spomin na to tekmo.

Gledalci so se kljub skoraj enosmernemu izidu opredelili in navijali za svojo najbolj priljubljeno ekipo; v mejah dobrega zgleda je vse steklo, kot se pač spodobi takemu pravemu prazniku športa. Ob koncu so bili navijači pravi zmagovalci večera. Športno vzdušje je prevladovalo bodisi na mreži kot na tribuni.

V torek, 11. julija, ob 20. uri, pa se je pomerila z italijansko mladinsko ekipo združena ekipa Furlanije-Juljske krajine, ki so jo v bistvu sestavljali igralci slovenskih ekip s Tržaškega in Goriškega: Sloge, Adrie volley, SZ Olympia in SZ Soče. Sestavljali so jo: Edi Božič, Danilo Riolino, Mario Sgubin, Loris Manià, Nikolaj Pintar, Simon Terpin, Cristian Graunar, Janez Terpin, Mitja Feri, Aleš Klede, Livio Mucci, Marco Tomšič, Boris Jelen, Simon Černic; trener Stefano Castagnaro, pomožni trener Mario Siega.

TENIS / ZMAGI V WIMBLEDONU

SAMPRAS LEGENDA, WILLIAMS PRVIČ!

Na zelenih tratah v Wimbledonu se je minulo nedeljo, 9. t.m., zaključil najprestižnejši teniški turnir za grand slam. Na osrednjem prizorišču so bili petični londonski privrženci belega športa, kot radi imenujemo tenis, priča zgodovinskemu dogodku, saj je ameriški as Pete Sampras (na sliki), znan tudi kot Pistol Pete, s prepričljivo igro ugnal avstralskega tenisača Patricka Rafterja z rezultatom 6:7, 7:6, 6:4 in 6:2. S to zmago je Sampras postal živa legenda svetovnega športa, saj je prvemu uspelo osvojiti kar trinajst lovorik nagrad slam turnirjih in od tega je kar sedemkrat zmagal v Wimbledonu. V osmih letih je zmagal v Wimbledonu sedemkrat in le enkrat je Krajicku uspelo premagati tega izjemnega športnika v finalu britanskega turnirja. V Wimbledonu ima tako Pete Sampras zares neverjetno serijo 53 zmag in samo en poraz in že kar 28 zaporednih zmag, kar bo sila težko kdorkoli kdaj izboljšal. Po zmagi so mirnega ameri-

škega fanta oblike solze in na tribunah sta ga potolažila mama Gloria in oče Sam, ki sta bila prvič na kaki sinovi finalni tekmi v Wimbledonu.

Če je Sampras kralj sodobnega tenisa, ki doslej na velikih turnirjih ni zmagal samo še v Parizu, ker mu rdeče peščenico igrišče pač ne leži, potem pa je Venus Williams, temnopolta amazonka iz ZDA, letošnja kraljica britanskega odprtega prvenstva, saj je svoji imenitni posamični zmagi na ženskem prvenstvu dodala še zmago v ženskih dvojicah s sestro Sereno. Obe sta zadnji veliki obet za prihodnost svetovnega tenisa.

ODLIČNI ČUPINI JADRALCI

Daniel Piculin in njegova sestra Marina se udeležujeta odprtega prvenstva v razredu optimist na Gardskem jezeru. Petnajstletni Čupin jadravec Daniel je bil enkrat odlični drugi in enkrat 14., medtem ko se je njegova dvanajstletna sestra Marina med tristo tekmovalci dvakrat uvrstila med trideset najboljših. Tekmovanje še traja.

DIRKA PO FRANCIJI

Po desetih etapah slovitega krožnega kolesarskega dirkanja po Franciji Tour de France prepričljivo vodi ameriški kolesar, ki se je samo še pred dobrima dvema letoma boril z rakom in ga takrat tudi uspešno premagal. Ko se je vrnil med poklicne kolesarje, mu je šlo izjemno težko, danes pa se spet vrača med najboljše. Lance Armstrong, ki dirka za ekipo US Postal, je namreč na prvi zahtevnejši gorski etapi od Daxa do Lourda - Hautacama pokazal, da je resni tekmelec za končno zmago na Touru, saj je prišel na cilj drugi, in to v mrzlem, deževnem in vetrovnem vremenu. Zmagal je španski kolesarski as Javier Otxoa, Armstrong pa sedaj vodi s štirimi minutami in 14 sekundami naskoka pred Nemcem Ja-

nom Ulrichom. Italijanski kolesarji so popolnoma odpovedali, odstopil pa je tudi edini slovenski kolesar na Touru Zoran Klemenčič.

HUDA NESREČA NA NOGOMETNI TEKMI

Trinajst mrtvih in veliko število ranjenih, od tega se dve borita za življenje, je za sedaj obračun hude nesreče, ki se je pripetila na nogometnem stadionu v Harareju v Zimbabveju med kvalifikacijsko tekmo med Južnoafriško republiko in domačim moštvom. Do izgrediv je prišlo v 82. minuti tekme, ko je kakih 50 tisoč navijačev dobesedno izgubilo živce, ker je nasprotno moštvo doseglo drugi gol. Takrat so navijači začeli s steklenicami in drugimi trdimi predmeti obmetavati nogometaše in policija je posegla s solzilcem, kar pa je imelo za posledico velikanško paniko, v kateri je večina gledalcev drvela proti izhodu in pod seboj pomendrala dosti ljudi. Policija je povedala, da je večina umrlih podlegla notranjim poškodbam in zadušitvi, ker jih je množica enostavno pohodila. Ponočno je bil svet priča grozljivim dogodkom, ki se na športnih srečanjih ne bi smeli nikdar dogoditi, a se na žalost vse prevečkrat.

NARAVNE ZNAMENITOSTI TRNOVSKEGA GOZDA

JAVOR NAD MOJSKO DRAGO

HARJET DORNIK

V poletnem času je človek bolj prost in razpoložen za krajše izlete v okolico. V naši neposredni bližini vabi Trnovski gozd, najbolj obiskan gozdni kompleks na Primorskem. Njegova vitalnost, ohranjenost, nenaseljenost in ugodnosti višinske razlike pritegnejo zlasti ob koncu tedna čez tri tisoč obiskovalcev. Ta izjemno priljubljeni primestni gozd slovi tudi po naravnih znamenitostih. S temi krajšimi zapisi vas želimo popeljati po poteh, kjer je mogoče videti veliko lepega in novega.

Zelo zanimiva postojanka, ki jo svetujemo v ogled vsem ljubiteljem narave, je javor nad Mojsko drago. To je pravi naravoslovni biser Trnovskega območja. Javor je najdebelejše drevo v celotnem gozdu in kraljuje sredi izravnave na sedlu med Mojsko in Smrekovo drago. Do njega lahko pridemo po dveh poteh. Po vasi Lovke se pot odcepi v levo proti Lazni, v desno pa proti Mojski dragi. Na razpotju uberemo slednjo in privozimo do lovske kočice. Pri propadajoči koči ustavimo vozilo in se napotimo po traktorski vlaki. Ko vlaka dela ovinek v levo, zapustimo potko in jo udarimo prosto po pobočju navzgor. Po četrturnem vzponu dosežemo sedlo. Sredi izravnave na sedlu ni težko opaziti gosposko rastoč javor s tremi velikimi, proti

nebu razpetimi vejami. Javor močno izstopa že po svoji debelini. Njegov premer je 145 cm, visok pa je prek 30 m. Drevo je votlo in v njegovo deblo se lahko spravi tudi več oseb (na sliki). Ker je votlo, bo za vedno ostala neznanca, koliko stoletij že kljubuje vsem neprilikam. Vsekakor pa je preživel dobršen del Trnovskega gozda. Potem ko se je v gozdu posušila in propadla trnovska jelka, je ta javor njegovo najdebelejše drevo. Jelka je merila 189 cm, visoka pa je bila 43,8 m. Njena telesnina je bila z lubjem kar 35,68 kvadratnih metrov.

Drug pristop do znamenitega javora je po udobnejši

vlaki, ki pelje s ceste Mala Lazna - Smrekova draga. Avtor knjižice Skozi Trnovski gozd Edo Kozorog svetuje obiskovalcem dostop do kralja Trnovskega gozda po tej stezi. Udobna potka pripelje obiskovalca na sedlo z nasprotnega konca, tako da se javor pojavi na njegovi levi strani.

Javor nad Mojsko drago je res vreden obiska. Med postankom na zračni izravnavi, kjer si lahko oddahnete in se okrepčate, ga občudujte. Njegove tri čudovite in mogočne veje imajo marsikaj zanimivega povedati o zgodovini gozda, kjer ponosno kraljuje.

»JE, KAR JE«

PRA(ZNJE)NJE MOŽGANOV

PETER SZABO

Prihaja poletje in z njim počitnice. Končno! Štiri članke sem začel, preden sem prišel do tega, pa še vedno ne vem, če bom prišel do konca. Doživljam čisti predpočitniški sindrom. To je sindrom možganskega "tilta" ali "kratkega stika" zaradi prenapetosti. Kot če priključite majhno 12 voltno žarnico na 22 voltov. Preprosto jo raznese. In tako imam občutek, da bo mene kmalu razneslo. Na milijone ljudi ima v teh dneh podobno občutek.

Gre najprej za nenavadno pojmovanje časa, ki ga ljudje imamo. Recimo, da si programiramo, da bomo 15. julija ob 16.30 poleteli v kak počitniški kraj, recimo na Tongo, kjer bomo dali vse štiri od sebe in se bomo kar najbolje potrudili, da bi popolnoma lenarili. Pripravljeni smo potrpežljivo čakati, da minejo vsi tedni, ki nas ločujejo od tega datuma. In čakanje nas ne moti. Potem pride 15. in postajamo živčni. Na poti na letališče že kolnemo čez vsakega počasnega voznika in se deremo: "Kaj si na počitnicah ali kaj?!" Ko pridemo na letališče, nas vsaka vrsta moti. Celih pet minut, da oddamo kovčke! Pa celih dvajset minut, da pride avtobus. Spet dvajset minut, preden stopimo na letalo, in še dvajset, da počakamo zamudnike itd. In ko pridemo na Tongo, potem

ko smo zamenjali pet poleto in videli vsaj štiri letališča in doživeli osem kontrol, smo poosebljeni živčni zlom in komaj čakamo, da nas ti počasni domačini spravijo v to prekleto hotelsko sobo, kjer je presneto vroče, pa še komarji, pa vlaga, pa še ne vem kaj. Potem potrebujemo vsaj pet dni, da se pomirimo, in pet dni, da se navadimo na kraj, in ko bi začeli uživati, je počitnic že konec in spet nas čakajo poleti in letališča in živci. Rezultat: domov pridemo še bolj živčni, kot smo bili prej.

Vse je odvisno od naše države. Kako to, da smo uspeli mesece in mesece čakati na Tongo, zadnji dan, ko smo bili že tik pred ciljem, pa nismo mogli čakati niti pet minut? To je stvar samokontrole. Morda je zato poletje najboljši čas, da se malo ustavimo in pregledamo svoj stil življenja ter popravimo, kar se popraviti da.

Sam sem pri sebi našel kar nekaj stvari, ki se jih da spremeniti in sem jih v mnogih letih tudi spremenil. Pa ne da sem tako pameten, temveč sem tu pa tam kaj prebral in se imam za dovolj neumnega, da, preden kaj naredim, vedno vprašam koga za nasvet. In prav to je prvi nasvet. Ponižnost je izredno zdrava. Zakaj nas je pot na Tongo naredila tako živčne? Ker smo tisti zadnji dan popolnoma izgubili ponižnost in se imeli za kaj več. Nihče ni smel ovi-

rati "naših" počitnic in vsi so bili neumni, ker smo morali zaradi njih čakati. Pa nam je naša pomembnost kaj koristila? Prav nič. Ravno nasprotno, uničila nam je počitnice, ki smo si jih sicer zaslužili.

Večina strokovnjakov navaja kot enega izmed prvih razlogov za stresne situacije negotovost in stalno nove izzive, probleme in prepreke. Domače okolje, kjer je vse vedno isto in ni nobenih nepričakovanih novosti, je izredno sproščeno in pomirjujoče okolje. Kjer pa vsak trenutek pride na dan kaj nepredvidljivega: nov problem, tisti prekleti voznik, ki vozi dvajset na uro in bi bilo bolje, ko bi ostal doma itd., človeku daje občutek negotovosti in celo ogroženosti, to pa povzroča stres.

Novosti povzročajo stres, ker jih nismo pripravljeni sprejeti. Ker trmoglavo vztrajamo in si želimo, da bi stvari bile po našem. Sedaj mora cesta biti prazna, ker grem na letališče. Vsi se morajo umakniti, ker se mi mudi. Stvar bomo naredili takole, ker jaz najbolje vem, kako to gre. In tako dalje. Življenje je polno presenečenj in pustimo se presenetiti! Stvari bodo veliko lažje potekale. Senilnost - kot bolezen - se lahko pojavi že pri dvajsetih in je samo ena oblika togosti uma, pomanjkanja prožnosti in torej razmišljanja. Kaj, ko bi, namesto da se jezimo, ker stvari ne gredo po naše in moramo čakati v vrsti, raje uživali v opazovanju obrazov okoli sebe in se morda celo zabavali ob pogledu na ljudi, ki izgubljajo živce?

S 3. STRANI

BREZ TRDIH OSNOV...

Pri oblikovanju občinskega proračuna pridejo v poštev čisto vse športne veščine: peterboj (v občinskem odboru nas je namreč pet), rokoborba, bikoborba, plavanje, slalom, tek na dolge in kratke proge, streljanje, boks in tek čez ovire. Na koncu pa te pusti na cedilu kondicija, ker vsemu in vsem ne moreš ustreči. Tako je in s tem se je potrebno sprijazniti.

Uprava ima okvirni triletni program in pa letni program, ki mora po zakonu imeti finančno kritje. V okviru programov pa je treba nujno navesti tudi prednostne lestvice. In ker čudežev se ne more delati, se naredi, kar se po najboljših močeh zmore.

Kako pa vam danes uspeva usklajevati zabavno delo župana in književno ustvarjanje?

Vse moje književno in raziskovalno delo je v času županovanja močno zastalo; kopičijo se mi samo načrti ali načete stvari, ki jih odlagam na "jutri", potem pa minejo tedni in meseci, preden lahko spet kaj vzamem v roke. To boli, a najprej moram izpolniti dolžnost, za katero sem se obvezal pred ljudmi in tudi prise-

gel pred občinskim svetom. Ko sprejmeš takšno funkcijo, nimaš več zasebnega življenja, temveč postaneš "deklica za vse". Nimaš samo upraviteljske odgovornosti, temveč tudi moralno. In v moji naravi ni, da bi ljudi in sodelavce vodil za nos: ali si ali nisi!

Seveda, ko se pa uspem zateči v svoj literarni kotiček, je to kar prijetna sprostitiv. V njem zaživita tista prava Dolina in breg, zgnetena iz spleta domišljije in spominov, iz snovi, ki se kar ponuja za umetniško ustvarjanje, ki tišči v žilah in bo prej ali slej morala na papir. Včasih me vsa ta snov, ki čaka na ubeseditve, kar omami in jo stežka krotim in ji prigovarjam, naj potrpi na boljše čase. Vseeno pa čutim posebno zadoščenje, da mi je uspelo v obdobju zadnjih petih let izdati nekaj knjig, še bolj pa je dražljiva misel, da se želja po pripovedovanju vedno bolj krepi.

To preskakovanje iz vloge v vlogo pa nikakor ni moreče ali utrudljivo - nasprotno, navdaja me z občutkom, da se za obdobje, ki bo prišlo potem, spet kopiči nezadržna ustvarjalna energija, kateri pa je treba sproti dati nekaj duška. Zato komaj čakam, da odpeketa na počitnice, da bom pisal...

O transgenski naravi

JURIJ PALJK

Menimo, da bi morali najprej povedati kar se da preprosto, kaj pravzaprav pomeni transgenska narava. Lahko bi rekli takole: človek je danes sposoben spreminjati genetsko zasnovano živih bitij, tako rastlin kot živali in končno tudi človeka. Geni so dedna zasnova v kromosomih, ki je nosilka dednih lastnosti, medtem ko so kromosomi barvna telesca v celičnem jedru. Ko smo ugotovili, da se da vse lepo povedati v slovenskem jeziku, povejmo še to, da je genotip vsota dednih zasnov organizma. Genetika pa je veda o dednih zasnovah.

Veliko znanje in sodobna tehnologija omogočata človeku, da se je polastil znanj, o katerih je pred desetimi leti lahko sanjal. Potem je prišla klonirana ovca Dolly, kar je pomenilo, da je človeku uspelo narediti tako ovco, kakršno je sam želel. Klonirati pomeni določiti, kakšna bo dedna zasnova prihodnjega bitja. Danes se o tem veliko govori, in to predvsem zato, ker je - najbrž? - že prepozno, da bi manipulacije na genetskem področju ustavili. Velika, običajno multinacionalna podjetja so namreč takoj ugotovila, da bi

se dalo s takimi rastlinami in živalmi dobro zaslužiti, in so zato raziskovanju namenila ogromne vsote denarja. V prihodnje bodo zato imela teleta precej večje noge in manjše telo, biki bodo imeli na sebi več mesa, prašiči pa več mesa in skoraj nič več masti, ker te danes nihče več ne mara.

Svojevrsna novica pa prihaja seveda iz ZDA, kjer so v zvezni državi Ohio na univerzi Rutgers University v mestu Marysville raziskovalci multinacionalke Scotts, ki je povezana s še večjo firmo Monsanto, dosegli izjemne uspehe. O tem je 10. t.m. poročalo svetovno časopisje. Raziskovalcem je uspelo poseči v dedno zasnovo trave in tako so že napovedali, da bomo v nekaj letih lahko kupovali travo, ki nikdar ne bo postala suha, tako, ki nikdar ne bo zrasla prek treh ali dveh centimetrov, tako, ki bo vsebovala svetlikajoče se snovi, in še vrsto podobnih trav. Seveda bodo naredili ti genetski inženirji tudi take večne zelene žive meje, ki bodo po meri kupca, in to po načelu: če hočeš tako živo mejo, ki bo zrasla dva metra, boš pač kupil tako; če pa hočeš tako, ki bo zrasla samo 20 cm, boš

plačal tako, itd. Podjetje Monsanto je eno vodilnih podjetij v svetu na področju prodaje trav, vrtnih rastlin, gnojil in vsega potrebnega za vrtno rastline. Od transgenskih rastlin si podjetje obeta velikanske zasluge, saj je znano, da so v ZDA domala vsi nori na travnike pred hišo in za njo. In kaj bi bilo lepšega kot kupiti tako travico, ki nikdar ne bo zrasla več kot centimeter in pol, bo vedno, tudi v strahotnih sušnih obdobjih zelena in mehka in predvsem pa: nikdar, pomislite, prav nikdar vam je ne bo potrebno kositi!? Jasno je, da je dobiček na dlani. In potem pomislite na travo, ki se zasveti, če nanjo stopite! Niti za ognjemete ne bo potrebno več skrbeti, ker bo gotovo kak vaš sosed kupil tako travo, ki se bo svetila ponoči! Ali pa pomislite na travo, ki bo vijoličaste ali modre barve, ali pa pomislite na živo mejo okrog vaše hiše, ki bo lahko rdeče ferrari barve, da seveda ne govorimo o strupeno rumeni, ki si jo bo kak vaš sosed gotovo privoščil! Posel je tu in v družbi, ki prisega le na dobiček, bo to izvedljivo v nekaj letih.

Tako obljublajo raziskovalci in seveda podjetje, pri katerem si zadovoljno manejo roke, v obeh se jim kot sodobnim "Paperinotom" že svetijo dolarčki; kaj dolarji, gore dolarjev!

Tako. Bodite torej mirni in pričakujte novosti: od kvadratnih paradiznikov brez semen (kvadratnih zato, da bodo lepše in lažje položene v kvadraste zabojčke) pa vse do svetlovijoličastih živih mej, ki se bodo ponoči svetile, da boste vedeli, kje ste. Pomislite na to, da vam travice okrog hiše ne bo potrebno kositi in da bodo krave v prihodnje dajale po sto litrov mleka na dan, in še na to, da jim najbrž niti trave ne bo potrebno jesti! Potem pomislite tudi na borovnice, ki bodo imele po pol kilograma vsaka, in seveda na češnje, ki bodo malo manjše od jabolka in na jabolka, ki bodo visela z jablan kot buče velike, in še in še.

Pretravajmo? Najbrž niti ne toliko, kot bi sami radi verjeli. Že sedaj pa lahko zapišemo, da se nam bo v času transgenskih rastlin in sadežev gotovo tožilo po vsem tem, kar imamo danes, a vse prevečkrat tega ne znamo ceniti. Kar težko si namreč predstavljamo sosedu, kako bo sredi vijoličaste žive meje na svetleči se travi trgal pol kilograma težke češnje...